

Programmabegroting 2020

Inhoudsopgave

Voorwoord	3
Begroting 2020 in één overzicht	8
Leeswijzer	9
A. De beleidsbegroting	12
Deel 1: Programmabegroting	12
00 Bestuur en ondersteuning	12
01 Veiligheid	20
02 Verkeer, vervoer en waterstaat	25
03 Economie	30
04 Onderwijs	35
05 Sport, cultuur en recreatie	40
06 Sociaal domein	45
07 Volksgezondheid en milieu	55
08 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	61
Deel 2: Paragrafen	70
Paragraaf A Lokale heffingen	71
Paragraaf B Weerstandsvermogen en Risicobeheersing	78
Paragraaf C Onderhoud Kapitaalgoederen	86
Paragraaf D Financiering	93
Paragraaf E Bedrijfsvoering	97
Paragraaf F Verbonden partijen	107
Paragraaf G Grondbeleid	119
Paragraaf H Horizontale verantwoording	133
B. Financiële begroting	136
C. De Bijlagen	148

Voorwoord

Voor u ligt de Programmabegroting 2020. Deze begroting bevat (financiële) informatie over de vele activiteiten die de gemeente Waalre uitvoert. Een groot deel van deze activiteiten zijn een voortzetting van activiteiten die al eerder zijn besloten en opgestart. Het betreft voor een groot deel wettelijke taken, maar een deel betreft ook ambities uit het Waalres Akkoord 2018 – 2022.

De volgende thema's staan ook in 2020 centraal:

1. Inclusieve samenleving
2. Beste woongemeente
3. Bestuurscultuur

De meeste ambities uit het Waalres Akkoord zijn vorig jaar al opgenomen in de begroting. De overgebleven ambities uit het Waalres Akkoord, die als geprioriteerde beleidstoevoegingen in de Kadernota 2020 zijn benoemd, zijn zoveel mogelijk in deze begroting opgenomen. Echter niet allemaal. Reden hiervoor is dat het dit jaar bijzonder moeilijk is gebleken een meerjarig sluitende begroting op te leveren.

Hoewel met een uitstekend weerstandvermogen nog steeds gesproken kan worden van een gezonde financiële situatie voor Waalre, zijn de lasten alleen maar toegenomen, is de ruimte in onze begroting steeds verder beperkt en is de afhankelijkheid van de circulaire van het Rijk steeds groter geworden. Om onze ambities waar te kunnen maken, is een verhoging van de Onroerendezaakbelasting (OZB) onvermijdelijkheid gebleken.

Financieel vertrekpunt

Het financieel vertrekpunt (budgettaire ruimte) in de Kadernota was de 4^e Turap. In deze Kadernota werden al de zaken genoemd, die invloed zouden hebben op de beschikbare budgettaire ruimte in de Programmabegroting 2020, te weten:

1. Een tekort in de Jeugdhulp
2. Het op sterkte brengen van de organisatie
3. Ophoging/verlaging van ramingen 2020 op basis van de Jaarrekeningcijfers 2018
4. Areaaluitbreidingen
5. Loonstijgingen op basis van CAO
6. Rente (Het rentepercentage wordt voor 2020 voorlopig vastgesteld op 0%)
7. Algemene uitkering (effect Meicirculaire)
8. OZB (verhoging o.b.v. Nationale consumentenprijsindex (CPI))
9. Indexering bijdragen GR-en

Na verwerking van alle bovengenoemde zaken was het vertrekpunt ná de 6e Turap en vóór het opstellen van de Begroting 2020 negatief.

Eén van de in het oog springende en veel besproken oorzaken zijn de tekorten voor de Jeugdzorg. Deze zijn de afgelopen jaren alleen maar verder opgelopen. De lasten zijn de afgelopen jaren substantieel toegenomen, terwijl de inkomsten hiervoor zijn achtergebleven.

Hierin staan we als Waalre niet alleen. Uit een peiling door Binnenlands Bestuur, maar ook door de VNG blijkt dat driekwart van de gemeenten kampt met een financieel tekort, met name ook door tekorten in de Jeugdzorg.

Verder draagt naast de loonstijgingen, gebruikelijke indexeringen en areaaluitbreidingen het op sterkte brengen van de organisatie bij aan het tekort. Dit laatste is onvermijdelijk om onze wettelijke taken te kunnen vervullen en onze dienstverlening op peil te houden.

Onderstaande staatje geeft het saldo weer van 2 september 2019, het vertrekpunt voor onze Programmabegroting 2020.

	2020	2021	2022	2023
Saldo	211.000	216.000	141.000	-180.000
	<i>Tekort</i>	<i>Tekort</i>	<i>Tekort</i>	<i>Overschot</i>

Om de tekorten zoveel mogelijk terug te brengen is de begroting ook dit jaar weer minutieus tegen het licht gehouden en waar mogelijk zijn uitgavenposten naar beneden bijgesteld. Van enige ruimte in onze begroting kan daarmee niet meer gesproken worden. Door het aanhalen van de broekriem in de afgelopen jaren is alle "lucht" er inmiddels uit.

Keuzen

Bij het opstellen van de Programmabegroting 2020 was er dus geen "vrije ruimte" om de gewenste beleidstoevoegingen uit de Kadernota zonder meer op te nemen. In het Waalres Akkoord is de afspraak gemaakt dat sprake moet zijn van een jaarlijks meerjarig sluitende begroting.

Het uitgangspunt is ons dienstverleningsniveau op peil te houden. We houden vast aan onze ambities op het terrein van zorg, inclusieve samenleving en het zijn van beste woongemeente, omdat dit de thema's zijn waar onze inwoners direct de gevolgen zouden ondervinden van bezuinigingen.

Om toch nog een beweging voorwaarts te maken en een aantal beleidstoevoegingen uit de Kadernota op te kunnen nemen, is het voor een sluitende begroting noodzakelijk onze inkomsten te verhogen. De beleidstoevoegingen die zijn opgenomen zijn: een adviseur burgerparticipatie/communicatie, investeringen ten behoeve van de Centrumontwikkeling Aalst, het Meetnet luchtkwaliteit, de Crisisdienst verwarde personen/Wijk GGZ-er, een ophoging van het re-integratiebudget en de invoering van de Sociale kaart. Cliëntenondersteuning /opleidingskosten, uitbreiding dagopvang en een budget voor Kunst en Cultuurbeleid is (vooralsnog) niet in deze begroting (variant 0) opgenomen.

In de hierboven genoemde saldi van de begroting was al rekening gehouden met een verhoging van de OZB met 1,5%. Om nu bovengenoemde beleidstoevoegingen in de begroting op te kunnen nemen wordt de OZB naast de jaarlijkse indexering met 1,5% nog éénmalig extra verhoogd met 6% in 2020. Dit betekent een algehele verhoging van de tarieven OZB in 2020 met 7,5 %.

In het Waalres Akkoord staat dat de OZB slechts gemotiveerd mag worden verhoogd. Er is dan ook niet lichtvaardig besloten deze verhoging door te voeren. De omstandigheden maken echter dat deze keuze op dit moment te verantwoorden is. De beleidstoevoegingen in deze begroting komen direct ten goede aan onze inwoners, het is al weer enige tijd geleden dat het tarief van de OZB verhoogd is en het tarief in Waalre is nog vrij gemiddeld in vergelijking met andere gemeenten. Voor het opvangen van tekorten in de Jeugdhulp doen we, naast het nemen van beheersmaatregelen, met een OZB-verhoging ook een beroep op de solidariteit van onze inwoners.

Inhoudelijk opgaven

De gemeente Waalre staat voor een aantal stevige opgaven. De bestuurscultuur en de 'Lerende raad' vragen blijvend aandacht. In het Waalres Akkoord wordt dit als een belangrijke succesfactor genoemd. Ook in 2020 zal hieraan gewerkt worden. Tijdens reguliere vergaderingen, maar ook in themabijeenkomsten waar dit onderwerp op de agenda staat.

De samenwerking met onze inwoners, burgerparticipatie, is een belangrijke lijn waarlangs we ons ontwikkelen. Meer ruimte voor inwoners, betekent ook een stapje terug voor college en raad. Hoe hier invulling aan te geven is een gezamenlijke zoektocht. Afgesproken is hier op basis van de Kadernota Burgerparticipatie en Burgerinitiatieven die in 2018 is vastgesteld verder "werkenderweg" vorm aan te geven. Burgerparticipatie is maatwerk. We streven hierbij naar interactieve en vernieuwende vormen van burgerparticipatie met als doel zoveel mogelijk gebruik te maken van "de Kracht van Waalre" en onze inwoners hiermee zoveel mogelijk eigen verantwoordelijkheid en positie te geven. De nieuwe Omgevingswet zien we hierbij als een "vliegwiel" voor deze beweging.

Om de inclusieve samenleving (iedereen doet op voet van gelijkwaardigheid mee in onze samenleving, ongeacht leeftijd, culturele achtergrond, gender, inkomen, talenten en beperkingen) naar een hoger niveau te tillen, neemt het gemeentebestuur relevante aspecten op in beleidsvoorstellen en in de behandeling daarvan. Het betreft niet alleen beleid en maatregelen in het sociaal domein zelf, maar ook ten aanzien van de openbare ruimte en voorzieningen.

De uitgaven van het rijk lopen terug, de taken van gemeenten worden uitgebreid en Waalre vergrijsst. De grote uitdaging in het sociaal domein is dat alle inwoners die dit nodig hebben nu én in de toekomst de passende zorg krijgen. Dit doen we door in te zetten op preventie en vroegsignalering. Daarnaast vraagt dit om samenwerking met onze ketenpartners en in de regio. Tenslotte wordt ingezet op kostenbeheersing. De effectiviteit en efficiency moet waar mogelijk vergroot worden om de kosten naar beneden te brengen. Hiervoor is onder andere een evaluatie nodig van de werkwijze, zoals die bij de transities is ingezet en wordt binnen de inkoopsamenwerking Jeugdhulp tussen 10 gemeenten een herziene inkoopstrategie ontwikkeld en geïmplementeerd. Het Dashboard sociaal domein, dat in 2020 doorontwikkeld zal worden en inzicht geeft in de kosten en waar kostenreductie verantwoord mogelijk is, is hierbij van belang.

Ook in 2020 vragen onze gemeenschapshuizen aandacht. De mogelijkheid voor ontmoeten in elke wijk dient gewaarborgd te zijn. De verschillende ontmoetingsplekken zijn allemaal op een verschillende manier georganiseerd. Dit bepaalt de wijze waarop de gemeente zich tot deze ontmoetingsplek verhoudt en wat nodig is om die plek te waarborgen. De realisatie van de kantine/ontmoetingsruimte als onderdeel van de herontwikkeling van 't Hazzo staat prominent op de agenda.

Waalre is volgens Elsevier de beste woongemeente in Zuid-Nederland en wil dit graag zo houden. Een regionale én lokale Woonvisie zijn recent vastgesteld en hiervoor van groot belang. Dit zijn weer bouwstenen voor een in 2020 te ontwikkelen Omgevingsvisie, die op zijn beurt weer de basis is voor een Omgevingsplan. Instrumenten die we op basis van de nieuwe Omgevingswet die op 1 januari 2021 ingaat moeten vaststellen. De implementatie van deze wet vraagt veel inspanning en zal mede bepalend zijn voor hoe we ons in de toekomst tot onze inwoners verhouden. Meer als gelijkwaardige partner en minder als de overheid die vanuit de ivoren toren weet wat het beste is voor onze inwoners. De implementatie van de Omgevingswet doen we in samenwerking met de gemeenten Best en Veldhoven. Andere ruimtelijke ontwikkelingen die heel bepalend gaan zijn voor hoe Waalre er de komende decennia uit gaat zien zijn de Regionale energiestrategie en het streefbeeld dat binnen de Metropoolregio is ontwikkeld op het terrein van de Transitie landelijk gebied. De afstemming en besluitvorming rondom deze majeure ruimtelijke ontwikkelingen vragen in 2020 veel ambtelijke en bestuurlijke inzet.

In het kader van het project Duurzaam door Waalre wordt de herinrichting van de Traverse in Waalre-dorp door middel van een interactief proces met bewoners uitgewerkt tot een definitief ontwerp. De herinrichting van de Eindhovenseweg wordt ook door middel van een interactief proces met bewoners uitgewerkt tot een voorlopig ontwerp. In dit ontwerp wordt de implementatie van hoogwaardig openbaar vervoer meegenomen. Intussen worden de voorbereidingen getroffen om maatregelen tegen het sluipverkeer in Aalst te treffen. Gelijktijdig met herinrichting Eindhovenseweg zal ook worden gestart met revitalisering centrum Aalst. Dit ambitieuze plan omvat een transformatie van het centrum Aalst door onder andere sloop en nieuwbouw van panden en de herinrichting openbare ruimte.

Naast deze nieuwe ontwikkelingen hebben inwoners, onder andere via een Burgerpeiling, al vaak aangegeven de renovatie van de openbare ruimte van belang te vinden. Te lang is dit onderhoud uitgesteld. De raad heeft geld ter beschikking gesteld om dit achterstallige onderhoud ook daadwerkelijk te plegen.

Verder is duurzaamheid een thema waarop de komende periode hard gewerkt zal worden. De Regionale energiestrategie gaat een enorme ruimtelijke impact hebben en is een onvermijdelijke regionale opgave die voortvloeit uit het Klimaatakkoord van Parijs. In dat kader zullen de komende tijd verstrekkende opgaven op ons af komen. Voorbeeld hiervan is een warmteplan dat in 2021 moet zijn opgesteld, waarin onder meer staat hoe woningen van het aardgas af komen en in welke wijken en buurten er kansen liggen om voor 2030 van het gas af te zijn. Klimaatadaptatie en een gedragen en effectieve afvalinzameling zijn verder onderwerpen die in het kader van het thema duurzaamheid prominent op de agenda staan.

Financiële vertaling

Bovengenoemde opgaven zijn de meest in het oog springende en veelal majeure opgaven, waar we in 2020 voor aan de lat staan. Naast deze opgaven is er nog een veelheid aan andere grote en kleinere taken, die uitgevoerd worden ten dienste van onze inwoners en die zijn opgenomen in deze begroting.

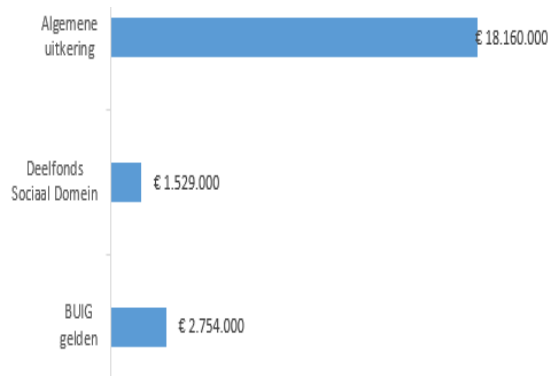
We zijn er met een gemotiveerde OZB-verhoging in geslaagd u een meerjarig sluitende begroting te presenteren en kunnen daarmee alle hier in opgenomen taken uitvoeren. Hiermee wordt voldaan aan het financiële kader zoals vastgesteld in het Waalres Akkoord 2018 – 2022.

Begroting 2020 in één overzicht

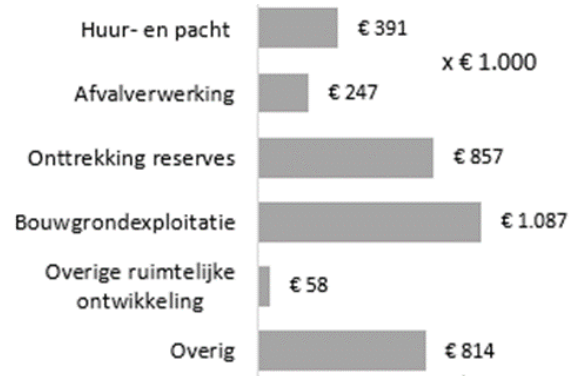
Baten: € 33.767.000

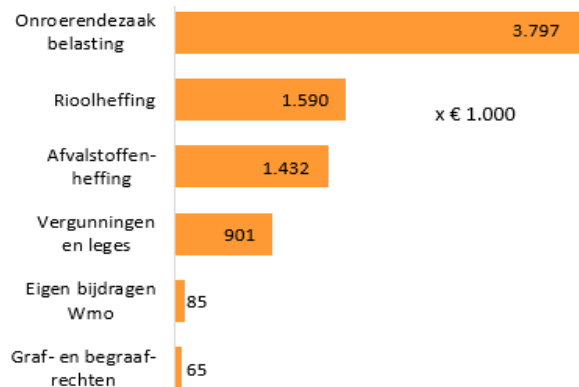
Van het rijk

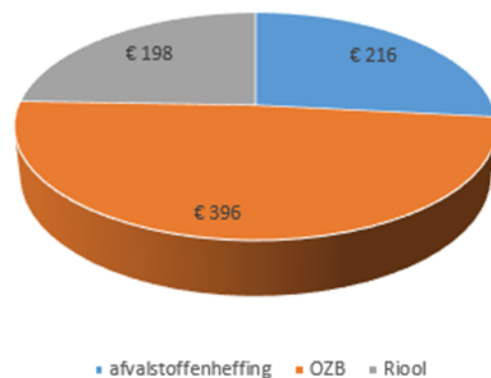
Overige inkomsten

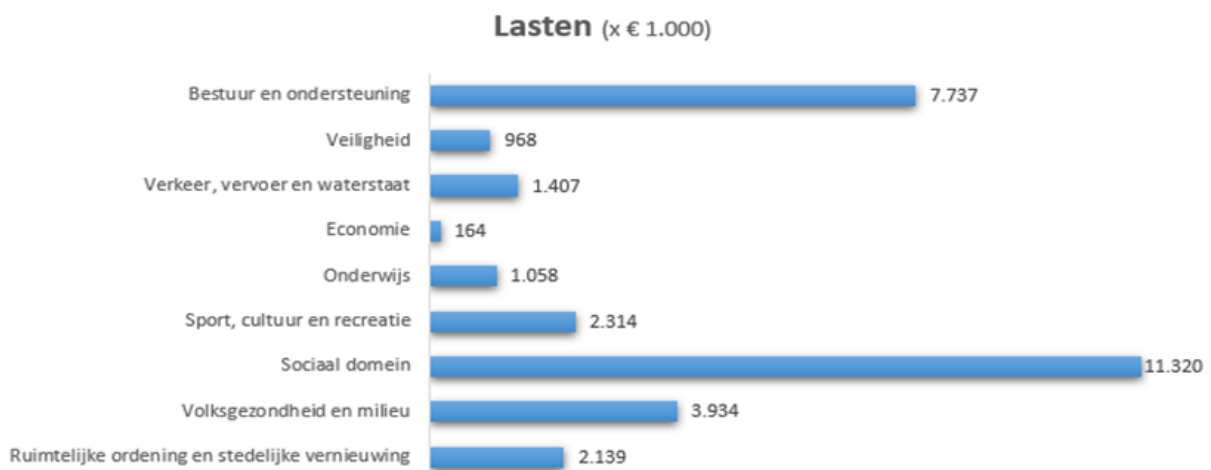
Van de inwoners

Lokale lasten 2020

Lasten: € 33.747.000

Leeswijzer

De programmabegroting bestaat volgens het Besluit Begroting en Verantwoording provincies en gemeenten (BBV) uit de beleidsbegroting, de financiële begroting en de bijlagen. De beleidsbegroting bestaat uit het programmaplan en de paragrafen.

Programmaplan 2020

Conform begroting 2019 bestaat het programmaplan uit 9 programma's. In het programmaplan wordt antwoord gegeven op de vier W-vragen: 'Wat willen we bereiken?', 'Wat gaan we daarvoor doen?', 'Wat mag het kosten?' en 'Wat is de impact voor onze inwoners?'. Elk programma is onderverdeeld in één of meerdere taakvelden. Bij de nummering kan het voorkomen dat dit niet netjes doorloopt omdat wij de landelijk gebruikte nummers gebruiken. Nummers zoals "0.63 Parkeerbelasting" en "2.3 recreatieve havens" worden door ons niet gebruikt.

Bij het beschrijven van de opdrachten in deze begroting 2020 is uiteraard gekeken naar de opdracht vanuit de raad. De kern van beschrijving van de opdrachten is dat we één op één de relatie kunnen leggen tussen "wat willen we bereiken" in de begroting 2020 en "wat hebben we bereikt" in de jaarrekening 2020.

Doorberekening salariskosten en overhead

Salariskosten die direct aan een taakveld kunnen worden toegerekend zijn opgenomen in de lasten bij het betreffende taakveld. Salariskosten overhead worden volledig toegerekend aan het taakveld 0.4 overhead. Naast de salariskosten overhead worden ook de materiële kosten overhead aan taakveld 0.4 toegerekend. Een eventueel te verklaren verschil tussen begroting en jaarrekening betreft dan een verschil in uitgaven of inkomsten. Daar waar het nodig is, voor de berekening van kostendekkende tarieven (grondexploitatie, afval en riool), worden overheadkosten incidenteel nog wel toegerekend aan de betreffende taakvelden.

Paragrafen

De paragrafen geven conform het BBV een dwarsdoorsnede van de programmabegroting.

De paragraaf A. lokale heffingen bevat geraamde inkomsten uit lokale heffingen, beleid ten aanzien van lokale heffingen, inzicht in kostendekkendheid van de tarieven voor riool- en afvalstoffenheffing, duiding van de lokale lastendruk en inzicht in het kwijtscheldingsbeleid.

In paragraaf B. Weerstandsvermogen en Risicobeheersing wordt inzicht verschaft in de financiële risico's die Waalre loopt, de benodigde weerstandscapaciteit om deze risico's af te dekken en het beschikbare weerstandsvermogen. Conform de eis vanuit Provincie en accountant is het weerstandsvermogen beoordeeld met een norm. Daarnaast wordt de financiële positie van Waalre geduid met behulp van 5 verplichte financiële kengetallen.

De paragraaf onderhoud C. kapitaalgoederen gaat in op het beleid en benodigde middelen voor onderhoud van o.a. wegen, riolering, openbaar groen en gebouwen.

In de paragraaf D. financiering wordt inzicht gegeven in de kaders voor de financiering van de activiteiten van de gemeente. Er wordt onder andere ingegaan op Waalres rentelasten, het renteresultaat, de wijze waarop rente aan investeringen, grondexploitaties en taakvelden wordt toegerekend en de eventuele investeringsbehoefte.

De paragraaf E. bedrijfsvoering geeft de stand van zaken en ambities weer op het gebied van de huisvesting, personeel en organisatie, communicatie, financiën en control en andere bedrijfsvoering aspecten.

De paragraaf F. verbonden Partijen maakt inzichtelijk in welke partijen Waalre een bestuurlijk en/of een financieel belang heeft, wat het doel hiervan is, wat de financiële positie is van de partijen waar Waalre een belang in heeft, welk risico Waalre loopt en hoe dit risico is afgedekt.

De paragraaf G. grondbeleid geeft inzicht in de actuele stand van zaken van het grondbeleid en de grondexploitatie.

In paragraaf H. horizontale verantwoording komen de ontwikkelingen aan bod op het gebied van horizontale verantwoording en interbestuurlijk toezicht.

Financiële begroting

De financiële begroting bestaat, conform BBV, uit een overzicht van baten en lasten, de meerjarenramingen, een uiteenzetting van de financiële positie, een berekening van het EMU-saldo en een geprojecteerde balans.

In dit begrotingsonderdeel zijn de totaalcijfers van de lasten en baten van de thema's gerecapituleerd, inclusief de meerjarenramingen in duizenden euro's. Volgens de voorschriften dient afzonderlijk te worden aangegeven welke bedragen aan de reserves worden toegevoegd c.q. onttrokken. Om deze reden wordt eerst het saldo vóór bestemming weergegeven, vervolgens de resultaatbestemming zelf (toevoegingen/onttrekkingen reserves) en daarna het saldo na bestemming.

Financiële positie

In het overzicht financiële positie wordt onder meer ingegaan op de financiële gevolgen van nieuw opgenomen beleid, de financiering 2020-2023, het verloop van de reserves/voorzieningen en de ontwikkeling van de meerjarenramingen.

Investeringsplan 2020-2023

In de begroting worden jaarlijks middelen opgenomen voor nieuw beleid in de vorm van investeringen en beleidsintensiveringen. In een afzonderlijk onderdeel is het investeringsplan met de hieruit voortvloeiende (kapitaal)lasten opgenomen.

Overzicht reserves en voorzieningen

In de bijlagen bij deze begroting is een overzicht van de diverse reserves en voorzieningen met toelichting opgenomen om uw raad inzicht te verschaffen in de reservepositie van de gemeente.

Beleidsindicatoren

In deze begroting zijn de verplichte beleidsindicatoren opgenomen. Ieder jaar leveren landelijke bronhouders van deze indicatoren de meest recente informatie aan via Waarstaatjegemeente.nl zodat gemeenten deze kunnen verwerken in de programmabegroting en jaarrekening. In deze begroting 2020 zijn de cijfers van medio 2019 gebruikt. We merken op dat veel indicatoren niet door de bronhouder zijn geactualiseerd en dat in enkele gevallen de bronhouder gewijzigd is. Indicatoren zijn vaak pas interessant wanneer de ontwikkeling wordt beschouwd over de tijd. Daarom zijn ook de gegevens uit de begroting 2018 en 2019 (cijfers medio 2017 en medio 2018) opgenomen.

A. De beleidsbegroting

Deel 1: Programmabegroting

00 Bestuur en ondersteuning

0.1 Bestuur

Dit thema gaat over zaken met betrekking tot de gemeenteraad, het college van burgemeester en wethouders, de griffie, de bestuurlijke samenwerking en de ondersteuning die de gemeenteraad krijgt van de rekenkamercommissie. De bestuursvorm die Waalre gekozen heeft, is die van netwerkgemeente.

Onze uitdaging is het organiseren en optimaliseren van dienstverlening en lokale democratie in die netwerkgemeente.

Om die uitdaging aan te (blijven) kunnen, zijn wij actief bezig met de veranderende rol van de overheid, hetgeen een herbezinning op de invulling van de bestuurlijke rollen betekent voor de bestuurlijke organisatie. Voor de ambtelijke organisatie staan daarbij ondernemerschap, leren, flexibiliteit, talentontwikkeling, co-creatie en innovatieve werkmethoden centraal. In Waalre hebben we gekozen voor een overheid die er niet alleen vóór de inwoners is, maar zeker ook ván de inwoners is. Samenwerking is het sleutelwoord. Deze samenwerking ontwikkelt zich langs twee sporen: burgerparticipatie en regionale samenwerking. De gemeente stimuleert en maakt gebruik van de kennis en het zelforganiserend vermogen in de samenleving. We willen 'buiten' naar 'binnen' halen, we werken vanuit "de bedoeling".

Wat willen we bereiken?

Taken en verantwoordelijkheden dienen in het belang van de inwoner van Waalre belegd te worden waar ze het meest effectief en efficiënt uitgevoerd kunnen worden. Soms samen met de inwoners, soms zelf en soms samen met andere overheden, instellingen en/of het bedrijfsleven. Waar we voorheen veel zelf deden, zien we een verschuiving van taken en verantwoordelijkheden naar verschillende samenwerkingsverbanden. Een andere ontwikkeling die we zien, is dat steeds meer zaken door inwoners zelf worden opgepakt en de overheid zich terugtrekt. Deze beweging faciliteren we als overheid. Daarbij moeten we wat we doen en kunnen doen, meer in lijn brengen met wat onze inwoners willen. We moeten niet tegenover elkaar staan, maar in goede harmonie en met respect voor elkaar gezamenlijk de uitdagingen aangaan.

Voor de raad vraagt dit meer dan voorheen het stellen van heldere kaders ten dienste van de controlerende taak en het voeren van het debat op hoofdlijnen. De besluitvorming van de raad is zodanig ingericht dat (organisaties van) inwoners invloed kunnen hebben op de planvorming van de gemeente. Het college is op basis van de gestelde kaders verantwoordelijk voor een adequate uitvoering en draagt daarbij zorg voor een adequate en actieve informatie aan de raad. Raad, college en ambtelijke organisatie zijn complementair aan elkaar bij het opstellen en uitvoeren van beleid. Waar het kan, wordt een beleidsarme benadering gekozen. Als het gaat om burgerparticipatie is ons uitgangspunt "ja, mits" in plaats van "nee, tenzij".

Wat gaan we ervoor doen?

Periode 2018-2022

- Taken en verantwoordelijkheden zijn in het belang van de inwoners belegd waar ze het meest effectief en efficiënt uitgevoerd kunnen worden. We luisteren hierbij goed naar wat onze inwoners willen.
- Burgerparticipatie heeft een prominente rol in Waalre in de beleidsvorming en –uitvoering gekregen.
- De gemeenteraad heeft zaken overgelaten aan inwoners, “maatschappelijk middenveld” en samenwerkingsverbanden.
- De gemeenteraad is gegroeid als een raad die nog meer vanuit dialoog en respect met elkaar praat, de inwoners daarbij betreft en kritisch naar zichzelf kijkt.
- Het college heeft samen met de raad, in een vroegtijdig stadium, bepaald welke onderwerpen zich lenen voor een open en interactief proces.
- Het college heeft voorstellen aan de raad voorgelegd die keuzes bevatten.
- De bestuurskracht van Waalre is versterkt in lijn met de notitie De Kracht van Waalre.

Jaar 2020

- De gemeenteraad van Waalre heeft stappen gezet om te groeien als een raad die nog meer vanuit dialoog en respect met elkaar praat, de inwoners daarbij betreft en kritisch naar zichzelf kijkt.
- Het college start volgens een vastgestelde procedure voor majeure projecten met het voorleggen van een startnotitie aan de raad.
- Het proces “Bestuurlijke besluitvorming” in het zaakstelsel is geïmplementeerd.
- Op basis van een vastgesteld uitvoeringsplan dat samen met inwoners is opgesteld is voor zowel raad, college, organisatie en inwoners duidelijk hoe we invulling geven de Kadernota Burgerparticipatie en Burgerinitiatieven.
- Bestaande instrumenten voor burgerparticipatie zijn waar mogelijk ingezet en met nieuwe instrumenten is geëxperimenteerd.
- De eerste burgerinitiatieven zijn via het loket Burgerinitiatieven, zoals opgenomen in de kadernota Burgerparticipatie en Burgerinitiatieven, ontvangen en ter besluitvorming voorgelegd.
- Op basis van het Koersdocument Werken vanuit de Bedoeling heeft de organisatie zich verder doorontwikkeld. In dit traject is zowel ingezet op de structuur als op de cultuur van die organisatie.
- De organisatie en bestuur is via voorlichtingen, trainingen en opleidingen nog beter geëquipeerd om ‘buiten’ naar ‘binnen’ te halen en te werken vanuit ‘de bedoeling’.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Uitgangspunt van het handelen van de gemeente is steeds de (kwaliteit van) de leefwereld van de inwoners, bedrijven en instellingen, waarbij zonodig individuele belangen en collectieve belangen transparant tegen elkaar worden afgewogen. De gemeente Waalre (raad, college en organisatie) is voor hen een betrouwbare partner. Deze hebben het gevoel dat de gemeente de in samenspraak en in samenwerking met alle belanghebbenden de juiste dingen oppakt en realiseert. Vertrekpunt bij de beoordeling van initiatieven van inwoners, bedrijven en instellingen is “ja, mits”. Waar mogelijk en nodig zal ook een beroep worden gedaan op hun eigen creativiteit en

verantwoordelijkheid. Uiteindelijk zal dit alles leiden tot een grotere bekendheid, vertrouwdeheid en tevredenheid in relatie tot het functioneren van de gemeente Waalre.

Rekenkamercommissie

Wat willen we bereiken?

Een effectieve en efficiënte werking van de rekenkamercommissie, die de doelmatigheid, de doeltreffendheid en de rechtmatigheid van het door het gemeentebestuur gevoerde bestuur onderzoekt.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

De rekenkamercommissie heeft één à twee onderzoeken per jaar uitgevoerd aan de hand van de volgende vragen:

- Heeft het gemeentebestuur (college en raad) bereikt wat ze wilde bereiken?
- Heeft het gemeentebestuur gedaan wat het zou doen?
- Heeft dit gekost wat het mocht kosten en zijn daarbij de (vastgelegde) regels en afspraken nageleefd?

Jaar 2020

In 2020 zijn één of twee onderzoeken gedaan die aansluiten op de sturingswensen van de Raad. De thema's sluiten aan op de vraagstukken waar Raad, College en organisatie mee bezig is. Eind 2019 zal het onderzoek naar het rioolfonds worden opgestart. Dit onderzoek zal in 2020 worden afgerond.

Wat is de impact voor onze inwoners?

De aanbevelingen die uit de onderzoeken van de rekenkamercommissie voortkomen, kunnen bijdragen aan een doelmatig en doeltreffend bestuur.

Bestuurlijke samenwerking

Wat willen we bereiken?

Taken en verantwoordelijkheden zijn daar belegd waar de grootste kwaliteit wordt behaald. Dat betekent dat een aantal taken beter in een (regionaal) samenwerkingsverband gedaan kunnen worden. Hier worden goede resultaten behaald.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

De vertegenwoordigers van de gemeente Waalre hebben zich betrouwbare samenwerkingspartners in de regio getoond en hebben positief bijgedragen aan de gezamenlijk behaalde resultaten, niet alleen voor Waalre, maar voor de (sub)regio als geheel.

Jaar 2020

- Wij zijn voortdurend alert geweest op mogelijkheden van bestuurlijke samenwerking, die voor Waalre en onze partners een meerwaarde opleveren.

- Samen met onze partners in de regio zijn wij effectief geweest in de uitvoering van het nieuwe Samenwerkingsakkoord op de thema's Economie, Mobiliteit, Energietransitie en Transitie Landelijk Gebied.
- In samenwerking met 21 regiogemeenten en andere partijen is een concept-Regionale Energie Strategie opgeleverd.
- Samen met onze partners in het Stedelijk Gebied zijn belangrijke stappen gezet in de uitvoering van de Samenwerkingsagenda op de thema's Economie, Wonen, Ruimte en Voorzieningen & Evenementen.
- De benodigde ambtelijke inzet in het Stedelijk Gebied Eindhoven is structureel geborgd.
- De samenwerking tussen Helmond, Dommelvallei+ en de GR Peelgemeenten ten aanzien van de inkoop jeugdhulp is versterkt en is een structurele samenwerking geworden.
- De samenwerking met Best en Veldhoven heeft een meerwaarde gehad bij de invoering van de Omgevingswet.
- Voor de Veiligheidsregio Brabant Zuid-Oost is een nieuwe Meerjarenstrategie 2020-2023 vastgesteld.

Wat is de impact voor onze inwoners?

De directe impact voor onze inwoners zal per samenwerkingsverband verschillen. In zijn algemeenheid kan gezegd worden dat de regionale samenwerking er voor zal zorgdragen dat we als zelfstandige gemeente een hoogwaardige dienstverlening kunnen blijven leveren aan onze inwoners. Door deze samenwerking zullen we grote (gemeente overstijgende) thema's kunnen oppakken, die we alleen niet zouden kunnen oppakken. Verder zullen onze inwoners profiteren van een sterke regio, goed bereikbaar, met een goed woon- en werkklimaat met veel hoogwaardige voorzieningen.

0.2 Burgerzaken

Wat willen we bereiken?

Tot dit taakveld behoren de wettelijke taken rondom het verstrekken van paspoorten en rijbewijzen, het bijhouden van het bevolkingsregister, straatnaamgeving, burgerschap en het lokaal organiseren van verkiezingen en referenda.

- Het zijn over het algemeen bekende taken van een gemeente die vaak het beeld bepalen van onze dienstverlening bij onze inwoners.
- Betrouwbare en kwaliteitsvolle dienstverlening op het gebied van burgerzaken die steeds aansluit bij de wensen van onze klanten.
- Waalre is een aantrekkelijke gemeente voor huwelijksvoltrekkingen.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- De dienstverlening is afgestemd op de verschillende doelgroepen. Daarbij wordt nadrukkelijk ruimte geboden voor persoonlijk contact in het Huis van Waalre.
- De adreskwaliteiten zijn op niveau.

Jaar 2020

- De digitale dienstverlening is met de meest voorkomende producten uitgebreid en geoptimaliseerd.

- Door de toenemende digitalisering is de dienstverlening anders ingericht. Dit betekent dat we meer oog hebben voor de kwaliteitsaspecten zoals meer inhoudelijke controle op identiteitsfraude.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Met de uitbreiding van de digitale dienstverlening kunnen onze burgers overal en met ieder device 24/7 zaken doen met de gemeente. Deze zaken betreffen onder andere aangifte van geboorte, overlijden, verhuizing, doorgeven vermissing reisdocument, aanvragen uittreksels BRP en burgerlijke stand. Omdat de verwerking van deze zaken volledig automatisch verloopt, ontstaat meer maatwerk en dus meer ruimte voor inwoners die behoefte hebben aan persoonlijk contact in het Huis van Waalre.
- Fraude of gebruik van vervalste of gestolen documenten kan tot veel schade leiden voor de burgers. Door extra aandacht hieraan te besteden proberen we schade zoveel mogelijk te beperken.

0.7 - Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds

Het **Gemeentefonds** bestaat uit een **Algemene Uitkering** en een **uitkering deelfonds Sociaal Domein**. Gemeenten worden door middel van circulaire drie keer per jaar (mei, september en december) geïnformeerd over de ontwikkeling van het totale fonds. Het kabinet presenteert traditiegetrouw de plannen voor het volgend jaar op Prinsjesdag, de derde dinsdag in september. De "Prinsjesdag 2019" circulaire is dan ook nog niet verwerkt in deze begroting 2020. Als het mogelijk is zullen de consequenties van de septembercirculaire worden verwerkt in de 1^e begrotingswijziging 2020.

In onderstaande tabel zijn de bedragen voor de algemene uitkering uit de meicirculaire weergegeven.

(x € 1.000)

	2020	2021	2022	2023
Algemene uitkering				
Algemeen deel gemeentefonds	18.160	18.382	18.676	19.093
Deelfonds sociaal domein				
Participatie	1.145	1.088	1.070	1.008
Voogdij/18+	384	384	384	384
Totaal deelfonds sociaal domein	1.529	1.472	1.454	1.392
totaal	19.689	19.854	20.130	20.485

Stelpost

Het kabinet heeft zoals bekend voor de jaren 2019 tot en met 2021 één miljard euro aan gemeenten ter beschikking gesteld voor de jeugdzorg. Voor 2019 gaat het om 400 miljoen en voor 2020 en 2021 gaat het jaarlijks om 300 miljoen euro. Het eventueel structureel bijplussen van het jeugdbudget wordt aan een volgend kabinet overgelaten.

Gemeenten mogen echter in hun meerjarenbegroting voor 2022 en 2023 een stelpost 'extra middelen jeugd' opvoeren. Ze mogen, met andere woorden, 'doen alsof' ze ook in 2022 en 2023 extra jeugdzorggeld van het rijk krijgen. Dat is voor de zomer afgesproken met de provinciaal toezichthouders, het ministerie van Binnenlandse Zaken en de VNG. Wij hebben in onze meerjarenbegroting voor de jaren 2022 en 2023 een bedrag van 185.000 opgenomen.

Wat mag het kosten? (bedragen x € 1.000)

	jaarrekening 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023
Lasten bestuur en ondersteuning						
0.1 Bestuur	2.221	1.655	1.692	1.690	1.695	1.713
0.2 burgerzaken	373	380	352	382	373	354
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	24	23	23	23	23	23
0.4 Overhead	5.243	5.015	5.217	5.176	5.183	5.174
0.5 Treasury	5	-	-	-	-	-
0.61 OZB woningen	-	-	-	-	-	-
0.62 OZB niet-woningen	-	-	-	-	-	-
0.64 Belastingen overig	248	233	235	235	235	235
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	-	-	-	-	-	-
0.8 Overige baten en lasten	179	8	190	280	370	460
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)	52	-	-	-	-	-
0.10 Mutaties reserves	1.187	1.043	232	232	182	132
Totaal uitgaven bestuur en ondersteuning	9.532	8.357	7.941	8.018	8.061	8.091
Baten bestuur en ondersteuning						
0.1 Bestuur	27	42	13	13	13	13
0.2 burgerzaken	343	187	192	201	174	133
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	76	58	53	53	53	53
0.4 Overhead	93	21	51	51	51	51
0.5 Treasury	64	18	18	18	17	17
0.61 OZB woningen	2.762	2.819	3.121	3.198	3.276	3.356
0.62 OZB niet-woningen	619	638	676	688	700	712
0.64 Belastingen overig	-	2	2	2	2	2
0.7 Algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds	18.048	19.090	19.689	19.854	20.130	20.485
0.8 Overige baten en lasten	-2	-	-	-	-	-
0.9 Vennootschapsbelasting (VpB)						
0.10 Mutaties reserves	1.593	2.160	857	444	344	325
Totaal inkomsten bestuur en ondersteuning	23.623	25.035	24.672	24.522	24.760	25.147
saldo bestuur en ondersteuning	-14.091	-16.678	-16.731	-16.504	-16.699	-17.056

Vergelijking van de begroting 2019 met 2020 (baten en lasten gesaldeerd) en meerjarig levert de volgende verschillen op:

0.1 Bestuur (nadeel € 66.000)

Jaarlijks hogere storting in de voorziening pensioenen voor de huidige wethouders van € 24.000.

Hogere salariskosten college/raad als gevolg van CAO stijgingen.

Toelichting meerjarenramingen:

Jaarlijkse indexering budget burgerparticipatie.

Budget burgerpeiling is om de 3 jaar. (2020 en 2023)

0.2 burgerzaken (voordeel € 33.000)

In 2020 zijn er geen verkiezingen gepland terwijl er in 2019 2 verkiezingen zijn geweest.

Toelichting meerjarenramingen:

Als gevolg van het aantal verkiezingen (2019 2x, 2021 1x en 2022 1x) fluctueren de kosten.

Door de levensduur van paspoorten en ID-kaarten te verlengen naar 10 jaar ontstaan er mutaties in de meerjarenbegroting.

0.3 beheer overige gebouwen en gronden (nadeel € 5.000)

Geen verschil van betekenis.

0.4 overhead (nadeel € 172.000)

Door aanpassingen in de formatie en stijging van de salariskosten door CAO aanpassingen stijgen de kosten van de overhead.

Toelichting meerjarenramingen:

Door vrijval van kapitaallasten dalen de kosten. Stijging van de kosten wordt veroorzaakt door indexeringen.

0.5 treasury

Geen verschillen

0.61 ozb woningen (voordeel € 302.000)

Voordeel door areaaluitbreiding en stijging van de tarieven met 7,5% (zie ook paragraaf A Lokale heffingen).

0.62 ozb niet-woningen (voordeel € 38.000)

Voordeel door areaaluitbreiding en stijging van de tarieven met 7,5%.

0.64 belastingen overige (nadeel € 2.000)

Geen verschil van betekenis.

0.7 algemene uitkering en overige uitkeringen gemeentefonds (voordeel € 599.000)

Door aanpassingen van aantallen, de bedragen per eenheden en de stijging van het accres stijgt het gemeentefonds volgens de meicirculaire.

0.8 overige baten en lasten (nadeel € 182.000)

De post onvoorzien is in de begroting 2019 geheel gebruikt. Voor 2020 wordt er weer een nieuwe post onvoorzien begroot van € 100.000 eenmalig en € 90.000 structureel.

Toelichting meerjarenramingen:

Voor structureel onvoorzien wordt jaarlijks € 90.000 geraamd.

0.9 vennootschapsbelasting (Vpb)

In de paragraaf grondbeleid wordt een inhoudelijke toelichting gegeven op de raming van vennootschapsbelasting.

0.10 mutaties reserves (nadeel € 492.000)

Een aantal eenmalige investeringen (oa uit de kadernota) worden gedekt uit de reserves. Daarnaast worden enkele kredieten (o.a. DDH) afgewikkeld via de reserves.

Toelichting meerjarenramingen:

Afbouw van de reserves Bouwfonds en wettelijke verplichtingen ten gunste van de exploitatie.

Lagere onttrekking reserve vrij besteedbaar voor eenmalige zaken.

Jaarlijkse afbouw van de storting in reserves onderhoud en beheer openbare ruimte ter hoogte van het bedrag van de kapitaallasten van het jaarlijkse krediet wegenbeheersplan(programma 2).

01 Veiligheid

Wat willen we bereiken?

1.1 Crisisbeheersing en brandweer.

De organisatie van de brandweezorg betreft zowel het treffen van maatregelen ter voorkoming en beperking van brand (via adviezen, controles en het geven van voorlichting) als de daadwerkelijke uitvoering van de brandweezorg. Voor de rampenbestrijding is een regionale multidisciplinaire crisisorganisatie en een lokale crisisorganisatie ingericht. De gemeenten uit de regio (verantwoordelijk voor Bevolkingszorg) werken hierin multidisciplinair met de hulpdiensten samen.

1.2 Openbare orde en veiligheid

Op het gebied van veiligheid wordt intensief samengewerkt met de Integraal Veiligheidscoördinatoren van de Kempengemeenten en partners als politie, OM, belastingdienst, Veiligheidsregio, Zorg- en Veiligheidshuis, het Regionaal Informatie en Expertise Centrum (RIEC) en de woningcorporaties.

Het Integraal Veiligheidsplan voor de periode 2019 – 2022 kent de volgende doelstellingen voor basisteam de Kempen:

- Een verdere afname van de criminaliteit;
- Een toename van het veiligheidsgevoel;
- Het verankeren van veiligheid in de kernen, wijken en buurten;
- Het voorkomen en bestrijden van criminaliteit, incidenten en verstoringen van de openbare orde.

Daarbij is bijzondere aandacht voor de volgende thema's:

- High Impact Crimes (woninginbraken, straatroven, overvallen);
- Ondernijning en georganiseerde criminaliteit (vrijplaatsen, buitengebied, mensenhandel/ arbeidsuitbuiting, drugs, weerbaarheid);
- Verbinding zorg en veiligheid (personen met overlastgevend en /of verward gedrag; jeugd in relatie tot overlast, criminaliteit en middelen gebruik; polarisatie, radicalisering en maatschappelijke onrust);
- Fysieke veiligheid (brandveiligheid en crisisbeheersing);
- Cybercrime en cybersecurity.
- Het is noodzakelijk om mee te gaan in de verdergaande professionalisering van de aanpak van ondernijning op basisteamniveau. Dit kan door samen met de acht Kempengemeenten een basisteamprogrammleider ondernijning aan te stellen. Een intensieve samenwerking op basisteamniveau naar het voorbeeld van het Peelland Interventie Team om de kwaliteit en effectiviteit van bestuursrechtelijke handhaving te vergroten behoort eveneens tot de ambitie. Dit vraagt vanaf 2019 ook een basisteam-brede investering (dus van alle acht gemeenten van het basisteam de Kempen). Hiermee bereiken we ons doel om ondernijning en illegale praktijken nog slagvaardiger aan te pakken en zijn we een betrouwbare partner in de regio.
- Naast de noodzakelijke (gezamenlijke) investeringen op het niveau van het basisteam vergt de toename van gemeentelijke verantwoordelijkheden op het gebied van openbare orde en veiligheid ook lokaal een investering. Door de transities van het Sociaal Domein ligt de verantwoordelijkheid voor het voorkomen en afhandelen van

sociale calamiteiten en de daarmee samenhangende complexe problematieken bij ons als gemeente. Dergelijke casuïstiek vergt nadrukkelijk en steeds meer de verbinding tussen zorg en veiligheid. Steeds vaker gaat complexe casuïstiek gepaard met overlast en/of (gevoelens van) onveiligheid dan wel daadwerkelijk onveilige situaties voor de omgeving. In dat geval is het veiligheidsdomein betrokken en voert procesregie in de aanpak. Tevens is er de relatief nieuwe uitdaging van informatieveiligheid. Met de noodzakelijke komst van een Chief Information Security Officer en een Functionaris Gegevensbescherming is op dit thema al een belangrijke stap gezet. Desalniettemin vergt met name privacy binnen het veiligheidsdomein specifieke kennis en expertise, vanwege de vele samenwerkingsvormen en behandeling van (bijzondere) persoonsgegevens.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- High impact crime: We investeren in beperking van de slachtofferkans, vergroting van de pakkans van daders en verhoging aangiftebereidheid onder slachtoffers;
- Ondernijning en georganiseerde criminaliteit: De gezamenlijke aanpak van Ondernijning is geprofessionaliseerd door het aanstellen van een programmaleider ondernijning voor basisteam de Kempen;
- De mogelijkheid voor het vergroten van de effectiviteit van bestuursrechtelijke handhaving door het op Kempenniveau inrichten van een Kempen Interventieteam is onderzocht;
- Een programma bestuurlijke weerbaarheid is ontwikkeld en geïmplementeerd;
- De weerbaarheid van kwetsbare doelgroepen, o.a. ondersteuning van de agrarische sector in relatie tot verhuur van leegstaande gebouwen, is vergroot;
- Verbinding zorg en veiligheid: Er is geïnvesteerd in een sluitende zorg- en veiligheidsketen door inzet op preventie, vroegsignalering en inrichting van procesregie bij complexe casuïstiek;
- Problematische jeugdgroepen en jeugdcriminaliteit worden aangepakt door een juiste combinatie van maatregelen op het gebied van zorg en straf;
- Fysieke veiligheid: Kwetsbare doelgroepen worden bewust gemaakt van de risico's bij brand;
- Er is een professionele crisisbeheersingsorganisatie georganiseerd die op haar taak is toegerust.
- Cybercrime en cybersecurity: De weerbaarheid van onze medewerkers, inwoners en ondernemers in het digitale domein is vergroot.

Jaar 2020

High Impact Crimes

- In iedere buurt in Waalre is een buurtwhatsappgroep actief en krijgen de beheerders voorlichting;
- In tenminste twee buurten is in samenwerking met burgers en de politie een wijkschouw uitgevoerd;
- In samenwerking met politie is gewerkt aan de veiligheidsperceptie onder inwoners doormiddel van diverse communicatiemiddelen en op diverse momenten;
- Door de politie is op de donderdagavond een inlooppreekuur op het gemeentehuis ingericht waar burgers terecht kunnen met vragen, voor advies en het doen van aangifte.

Ondermijning/ georganiseerde criminaliteit

- De verruimingsbevoegdheid van art 13b Opiumwet is verwerkt in het Damoclesbeleid van de gemeente Waalre;
- Het regionaal hennepconvenant en bijbehorend uitvoeringsprotocol wordt gehanteerd in de uitvoering bij het aantreffen van hennepkwekerijen;
- Er is een voorlichtingsbijeenkomst georganiseerd voor burgers, ondernemers en collega's (integrale verantwoordelijkheid) op het gebied van ondermijning.

Cybercrime en cybersecurity

- Er is een voorlichtingsbijeenkomst georganiseerd voor ondernemers op het gebied van cybercrime met als doel de digitale weerbaarheid van ondernemers te vergroten;
- In samenwerking met het sociaal domein is, middels uitvoering van het preventieve jeugdbeleid, geïnvesteerd in vergroting van het bewustzijn onder jongeren ten aanzien van de risico's van het gebruik van internet en social media.

Zorg en veiligheid

- Aan de hand van een pilot met de inzet van een wijk GGD'er is de meerwaarde van de inzet van deze functionaris als aanvulling op de bestaande structuren op het gebied van zorg en veiligheid aangetoond;
- De organisatie ingericht om de taken voortvloeiend uit de Wvvgz en Wzd uit te kunnen voeren;
- bijeenkomst georganiseerd voor burgers en medewerkers gericht op het herkennen van signalen van verward gedrag en signalen van mensenhandel;
- Door uitvoering van het preventieve jeugdbeleid, geïnvesteerd in vergroting van het bewustzijn onder jongeren ten aanzien van de risico's van middelengebruik waaronder het gebruik van lachgas;
- De wet aanpak woonoverlast is opgenomen in het gemeentelijk beleid;
- Samen met politie, jongerenwerk en boa's is actief geïnvesteerd in het herkennen en aanpakken van signaleren van jeugdoverlast middels een operationeel jeugdoverleg.

Fysieke veiligheid

- In samenwerking met de Veiligheidsregio is geïnvesteerd in vergroting van het brandveiligheidsbewustzijn onder (verminderd zelfredzame) inwoners;
- Tijdens de nationale brandpreventieweken is middels extra communicatie geïnvesteerd in vergroting van het brandveiligheidsbewustzijn onder inwoners en aandacht voor nazorg;
- De gemeentelijke crisisorganisatie is ingericht conform de uitgangspunten uit de nieuwe visie op crisisbeheersing en bevolkingszorg;
- Het gemeentelijk beleidsteam is beoefend (o.a. door brede rampenoefening) in uitvoering van haar rol en taken ten tijde van een crisissituatie;
- Resultaten van iedere verkeerscontrole door de politie zijn actief gecommuniceerd.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Inwoners worden actief bewust gemaakt van de risico's die ze lopen om slachtoffer te worden van criminaliteit en voorgelicht over de maatregelen die ze zelf kunnen treffen om de kans om slachtoffer te worden te verkleinen. De criminaliteitscijfers zullen hierdoor dalen en tevens wordt het gevoel van veiligheid vergroot.

- Minder overlast veroorzaakt door verwarde personen door in vroegtijdig stadium de juiste zorg- en ondersteuning te bieden; waarmee overlast veroorzaakt door deze doelgroep minder wordt.

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren			Gemeente /referent	2017	2018	2019	Bron
Nr	Indicator	Omschrijving					
6	Verwijzingen Halt	Het aantal verwijzingen naar Halt, per 10.000 inwoners in de leeftijd van 12-17 jaar	Waalre	123	132	nnp	Stichting Halt 2018
			Landelijk	131	119	nnp	
8	Winkeldiefstallen	Het aantal winkeldiefstallen per 1.000 inwoners	Waalre	0,3	0,9	nnp	CBS – Geregistreerde criminaliteit & diefstallen 2018
			Landelijk	2,3	2,2	nnp	
9	Geweldsmisdrijven	Het aantal geweldsmisdrijven per 1.000 inwoners	Waalre	2,1	2,3	nnp	CBS – Geregistreerde criminaliteit & diefstallen 2018
			Landelijk	5,4	4,8	nnp	
10	Diefstallen uit woning	Het aantal diefstallen uit woningen per 1.000 inwoners	Waalre	3,2	2,9	nnp	CBS – Geregistreerde criminaliteit & diefstallen 2018
			Landelijk	3,3	2,5	nnp	
11	Vernielingen en beschadigingen in de openbare ruimte	Het aantal vernielingen en beschadigingen per 1.000 inwoners	Waalre	2,7	2,9	nnp	CBS – Geregistreerde criminaliteit & diefstallen 2018
			Landelijk	6,3	5,4	nnp	

Wat mag het kosten?

	jaarrekening 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023
Lasten veiligheid						
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	707	754	779	779	779	779
1.2 Openbare orde en veiligheid	112	214	227	222	222	222
	819	968	1.006	1.001	1.001	1.001
Baten veiligheid						
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	59	61	60	61	62	63
1.2 Openbare orde en veiligheid	-	-	-	-	-	-
	59	61	60	61	62	63
saldo veiligheid	760	907	946	940	939	938

Vergelijking van de begroting 2019 met 2020 (baten en lasten gesaldeerd) en meerjarig levert de volgende verschillen op:

1.1 Crisisbeheer en brandweer (nadeel € 26.000)

De bijdrage aan de VRBZO wordt geïndexeerd.

1.2 openbare orde en veiligheid (nadeel € 13.000)

De kosten van het dierenopvangcentrum stijgen vanaf 2020 met € 5.000.

In 2020 is vanuit de kadernota eenmalig een bedrag van € 5.000 opgenomen voor buurtbemiddeling.

Stijging kosten grot onderhoud brandweerkazerne met structureel € 3.000.

02 Verkeer, vervoer en waterstaat

2.1 Verkeer en vervoer

Wegen

Wat willen we bereiken?

Het verbeteren en in stand houden en daar waar gewenst vernieuwen van de infrastructuur, om de kwaliteit van de openbare ruimte een impuls te geven.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Het meerjaren- en uitvoeringsprogramma onderhoud bruggen is opgesteld en uitgevoerd.
- De openbare ruimte in combinatie met de aanleg van riolering is in de volgende straten/wijken heringericht: Molenstraat en omgeving, winkelcentrum de Voldijn e.o., westzijde Juliana de Lannoyleaan, M. de Ruijterstraat e.o. en de N69.
- Uitvoering geven aan de werkzaamheden, voortkomend uit het contract Beheer Openbare Ruimte: schoonhouden van wegen en groenonderhoud;
- Het bouw- en woonrijp maken van diverse bouwlocaties is uitgevoerd.

Jaar 2020

Het volgende is in 2020 bereikt:

- Voorbereiding/uitvoering reconstructie Annemonenlaan;
- Voorbereiding reconstructie Michiel de Ruyterstraat;
- Voorbereiding bouwrijp maken Heistraat fase Iib;
- Voorbereiden herinrichting omgeving winkelcentrum De Voldijn;
- Voorbereiden herinrichting Gestelsestraat zuidelijk deel;
- Uitvoering geven aan beheersmaatregelen vanuit het integraal wegenonderhoud onderhoudsplan 2020;
- Uitvoering herinrichting Molenstraat en omgeving;
- Aanbesteding en aanvang nieuw raamcontract asfaltonderhoud 2020-2021.
- Afstemming regionale projecten op thema's zoals fiets, auto's en openbaar vervoer.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Een goed functionerend wegennet is essentieel voor een goede/veilige bereikbaarheid en beleving van de gemeente.

Verhogen van de burgers tevredenheid over kwaliteit van wegen en trottoirs.

Verkeer

Wat willen we bereiken?

Het verbeteren van de verkeersveiligheid, de luchtkwaliteit en de leefomgeving.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- In het kader van het project 'Duurzaam door Waalre' is een concreet, realistisch en haalbaar plan opgesteld voor de Eindhovenseweg en de Traverse, dat na realisatie van de West-parallel, een belangrijke bijdrage levert aan het verbeteren van de verkeersleefbaarheid.
- De doorgaande routes zoals de Eindhovenseweg en de Traverse onaantrekkelijk te maken voor doorgaand autoverkeer en te verbieden voor (doorgaand)vrachtverkeer. Het ontmoedigen van het doorgaand (vracht)verkeer op de oost-west route (Julianalaan-Willibrorduslaan) en in de woonwijken.
- Uitvoeringsplan maatregelenpakket voortkomend uit fietsbeleidsplan is opgesteld.
- Verbeteren van de fietsinfrastructuur tussen Aalst en Waalre.
- Verkeersmaatregelen die de veiligheid in woonwijken vergroten en doorgaand verkeer ontmoedigen zijn integraal opgenomen en uitgevoerd met maatregelen in het kader van vervanging riolering en/of wegonderhoud.

Jaar 2020

Het volgende is in 2020 bereikt:

- Uitvoering geven aan maatregelen uitvoeringsprogramma fietsplan;
- Voorbereiding maatregelen sluipverkeer Aalst in relatie tot project Duurzaam door Waalre
- In het kader van het project Duurzaam door Waalre wordt de herinrichting van de Traverse in Waalre-dorp door middel van een interactief proces met bewoners uitgewerkt tot een definitief ontwerp.
- De herinrichting van de Eindhovenseweg wordt door middel van een interactief proces met bewoners uitgewerkt tot een voorlopig ontwerp. In dit ontwerp wordt de implementatie van hoogwaardig openbaar vervoer meegenomen.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Het pakket van maatregelen heeft een positieve bijdrage voor de verkeersleefbaarheid- en veiligheid, het bevorderen van het fietsgebruik en het openbaar vervoer. Verminderen van sluipverkeer zal bijdragen tot verbetering van de luchtkwaliteit in de kernen Aalst en Waalre.

Openbare Verlichting

Wat willen we bereiken?

Zorgdragen voor een kwalitatief hoogwaardige en duurzame openbare verlichting om de sociale veiligheid te verhogen en de lichtvervuiling en lichthinder te reduceren. Het realiseren van een verdere energiebesparing en beperking van de energielasten van de openbare verlichting.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Oude lichtmasten (> 40 jaar) langs wijkontsluitingswegen (waar hoge masten staan) vervangen om het risico van het omvallen van oude verroeste masten te voorkomen. Tegelijkertijd zijn armaturen op deze masten, die aan vervanging toe waren, vervangen.

- LED verlichting is ingezet bij nieuwbouwprojecten en renovaties van de openbare verlichting om een verdere energiebesparing te realiseren.
- Het vervangen van de openbare verlichting is zoveel mogelijk meegenomen bij grotere reconstructies.

Jaar 2020

Het volgende is in 2020 bereikt:

- Start nieuw contract onderhoud openbare verlichting 2020-2023;
- Opstellen meerjarenplan vervanging openbare verlichting;
- Vervangen openbare verlichting in de straten: Irenelaan, Lissevenlaan, van Egmondlaan, Willemstraat en de Sophiastreet.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Goede verlichting van het Waalrese wegennet waarborgt de sociale- en verkeersveiligheid.

Kabels en Leidingen

Wat willen we bereiken?

Het minimaliseren van overlast voor inwoners bij de aanleg en het onderhoud door regievoering op de uitvoering van de ondergrondse infrastructuur (kabels en leidingen). Het beperken van het aantal storingen door regulier onderhoud. Het reduceren van kosten en het verlenen van goede en snelle afhandeling bij vergunningen, meldingen en klachten.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Vergunningen zijn verleend, toezicht is gehouden en werkzaamheden zijn gecoördineerd op het gebied van kabels en leidingen.
- De Verordening Ondergrondse Infrastructuur 2018 (VOI) en het Handboek Kabels en Leidingen (HKL) zijn i.s.m. de werkgroep Kabels en Leidingen MRE verder geïmplementeerd.
- Regulier onderhoud en herstel van storingen is door Nuts- en Telecombedrijven uitgevoerd.
- Aanleg van nieuwe kabels- en leidingen door Nuts- en Telecombedrijven is zoveel mogelijk gecombineerd met de uitvoering van gemeentelijke projecten.
- Bestreringen als gevolg van verzakkingen door werkzaamheden aan kabels en leidingen zijn hersteld.

Jaar 2020

Het volgende is in 2020 bereikt:

- Coördinatie en toezicht op de werkzaamheden van Brabant Water en Enexis (gas) in Aalst zuidkant Burgemeester Mollaan en wijk Duin en Ven en aanleg glasvezel fase III (de Voldijn) door KT Waalre.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Het bijdragen aan een hoogwaardig netwerk van openbare nutsvoorzieningen en door coördinatie van werkzaamheden overlast beperken.

2.5 Openbaar Vervoer

Wat willen we bereiken?

Een fijnmazig en vraagafhankelijk openbaar vervoer; laagdrempelig en betaalbaar met meer maatwerk. Richting de provincie hoog inzetten op het realiseren van een Hoogwaardig Openbaar Vervoerinfrastructuur op de N69 in het kader van het project 'Duurzaam door Waalre'.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- In samenwerking met de provincie is de Hoogwaardige Openbaar Vervoer (HOV) lijn op de N69 tussen Eindhoven en Valkenswaard voorbereid.
- Bravoflex is geïntroduceerd waarbij deze een rol kan vervullen als servicedienst (halte tot halte) of een feederfunctie (halte tot ov-knooppunt).
- Waar mogelijk is het WMO-vervoer geïntegreerd in Bravoflex.

Jaar 2020

Het volgende is in 2020 bereikt:

- In samenwerking met Hermes, Valkenswaard en Eindhoven zorgdragen voor een Hoogwaardige Openbaar Vervoer voorziening langs de verbinding Valkenswaard-Eindhoven (N69)
- In relatie tot het project Duurzaam door Waalre het verder ontwikkelen van een OV knooppunt ter hoogte van Den Hof
- Het mede promoten van het duurzame en flexibele Bravoflex OV systeem (vervoer op maat), aanvullend op het reguliere OV en de buurtbus.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Alle bewoners de kans te bieden gebruik te maken van betaalbaar openbaar vervoer, hoogwaardig en/of op maat.

Wat mag het kosten?

	jaarrekening 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023
Lasten verkeer, vervoer en waterstaat						
2.1 Verkeer en vervoer	1.340	1.497	1.516	1.593	1.830	1.995
2.5 Openbaar vervoer	-	-	-	-	-	-
	1.340	1.497	1.516	1.593	1.830	1.995
Baten verkeer, vervoer en waterstaat						
2.1 Verkeer en vervoer	85	32	43	43	33	33
2.5 Openbaar vervoer	-	-	-	-	-	-
	85	32	43	43	33	33
saldo verkeer, vervoer en waterstaat	1.255	1.465	1.473	1.550	1.797	1.962

Vergelijking van de begroting 2019 met 2020 (baten en lasten gesaldeerd) en meerjarig levert de volgende verschillen op:

2.1 Verkeer en vervoer (nadeel € 8.000)

Zoals afgesproken bij de begroting 2019 stijgen van de kosten voor onderhoud straten en pleinen met € 25.000.

Extra baten van nutsbedrijven met € 10.000.

Budgetten die wel in 2019 voorkomen maar niet in 2020 zoals krediet wegenbeheersplan, onderzoek oost-west verbinding leveren een voordeel op in 2019.

Lagere onderhouds- en energiekosten van de openbare straatverlichting als gevolg van vervanging door led.

Toelichting meerjarenramingen:

Jaarlijkse stijging voor onderhoud wegen volgens het wegenbeheerplan.

Vanaf 2022 opnemen van onderhoudskosten voor N69.

03 Economie

3.1 Economische ontwikkeling

Lokaal Economisch Programma

Wat willen we bereiken?

Het behouden en versterken van een vitaal economische gemeenschap in Waalre.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Er is gewerkt aan de versterking van de centra van Aalst en Waalre-dorp.
- Een nieuwe toekomstvisie op bedrijventerreinen en kantoorlocaties is vastgesteld, de positie van Waalre in de Brainport regio alsook de werkgelegenheidssituatie is voor het programma van belang.
- In samenspraak met het bedrijfsleven is het lokaal economisch programma voor Waalre geactualiseerd.

Jaar 2020

- Samen met het Overlegplatform Economische Zaken is er een start gemaakt met de actualisatie van het Lokaal Economisch Programma.
- Naar aanleiding van de studie van de marktanalyse van de werklocaties in Waalre (door de STEC groep) zijn, in samenspraak met eigenaren en ondernemers, voor de bedrijventerreinen Het Broek, de Voldijn en kantoorlocatie Diepenvoorde zijn toekomstvisies opgesteld.
- Op initiatief van ondernemers in Waalre-dorp zijn de stappen doorlopen om een Bedrijven Investerings Zone (BIZ) Waalre-dorp op te richten.
- Op basis van de verbeterde ontwikkelingsvisie (gebiedsvisie 2.0) en het schetsontwerp is een realisatiestrategie opgesteld voor een toekomstbestendig en vitaal dorpshart Aalst (winkelcentrum Den Hof en omgeving) en zijn eerste stappen gezet in de uitvoering;

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Ondernemers en inwoners krijgen duidelijkheid over de toekomstige economische ontwikkelingsrichting van Waalre. Hierin wordt duidelijk waar we ons de komende jaren op gaan richten.
- Inwoners profiteren van de hieruit voortkomende werkgelegenheid en voorzieningenniveau.

Samenwerking binnen het Stedelijke gebied Eindhoven, Metropoolregio en Brainport

Wat willen we bereiken?

De regio Zuidoost-Brabant wil haar positie als één van de best presterende regio's van Nederland en één van de meest technologisch innovatieve regio's van Europa behouden en versterken. Lokaal werken we aan het verder verstevigen van de positie van ons

bedrijfsleven en het bieden van een aantrekkelijke woonomgeving voor werknemers in de gehele Brainport.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Het actieprogramma Economie uit de Samenwerkingsagenda Stedelijk Gebied Eindhoven 2018-2025 is uitgevoerd.
- Er is geparticipeerd in het samenwerkingsverband van de Metropoolregio Eindhoven binnen het thema Economie.
- De positie van en opgaven voor Waalre in de Brainport regio zijn nader bepaald en meegenomen in het Lokaal Economisch Programma.

Jaar 2020

- De projecten uit de samenwerkingsagenda SGE zoals: steviger participeren in Brainport, programmering en kwaliteitsslag werklocaties, Regionaal Ontwikkelingsfonds Werklocaties, actualisatie kantoorafspraken SGE, doorontwikkeling 1-loket zijn opgepakt en deels ook afgerond.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Ondernemers en inwoners profiteren in de Brainport-regio van het excellente vestigingsklimaat voor bedrijven, werkgelegenheid en een aantrekkelijke woonomgeving met een hoog voorzieningenniveau.

3.3 Bedrijfscontactfunctie

Wat willen we bereiken?

Goed contact onderhouden met het Waalres bedrijfsleven en hun behoeftes en wensen duidelijk in beeld hebben.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Huisvestingsvraagstukken van bedrijven zijn gezamenlijk bekeken binnen het 1-Loket SGE waardoor de meest passende locaties in de regio zijn aangeboden. Zo behouden wij en trekken wij bedrijven aan voor de regio.
- Er is regelmatig overleg en contact geweest met lokale bedrijven en ondernemersverenigingen.

Jaar 2020

- Waalre heeft het secretariaat gevoerd van het 1-loket in het SGE waar bedrijfshuisvestingsvraagstukken worden behandeld.
- Er heeft regelmatig overleg plaatsgevonden met ondernemersverenigingen (Ondernemers Contact Waalre, Bedrijven Investing Zone Den Hof) en individuele bedrijven (onder andere door bedrijfsbezoeken).

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Bedrijven met een huisvestingsvraag worden via 1-loket naar de juiste locatie (bedrijventerrein of kantoorlocatie) in het SGE geleid.
- Bedrijven en ondernemers hebben direct contact met de gemeente om zaken aan te kaarten en te bespreken.

3.4 Recreatie en toerisme

Wat willen we bereiken?

Het regionaal positioneren van Waalre als de 'groene' schakel c.q. toegangspoort tussen (de zuidzijde van) het SGE en grotere, groene, recreatieve gebieden zoals 'de Kempen' en 'transnationaal park De Grote Heide'. Het vergroten van de aantrekkelijkheid van het Waalres buitengebied op het gebied van recreatie en toerisme; van Waalre en voor de inwoners van het stedelijk gebied.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

In samenspraak met stakeholders is een beleidsnotitie Toerisme & Recreatie inclusief uitvoeringsprogramma opgesteld en (deels) uitgevoerd. De projecten hebben betrekking op het behoud en verbeteren van de toeristisch recreatieve infrastructuur (routes, natuurpoorten, extra voorzieningen) het verbeteren van de samenwerking, informatievoorziening en promotie.

Jaar 2020

- De beleidsnotitie Toerisme en Recreatie (inclusief uitvoeringsprogramma) is na een intensief participatietraject tot stand gekomen.
- Het nieuwe ruiter- en men routenetwerk is geopend. Ook de promotie en marketing is met andere gemeenten en ondernemers opgepakt.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Waalre wordt aantrekkelijker op het vlak van recreatie en toerisme. Denk aan betere fiets-, wandel- en ruiterpaden, mountainbike netwerken, betere informatie en promotie (website) en recreatieve poorten. Voor onze inwoners dus meer en mooiere mogelijkheden qua vrijetijdsbesteding.

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren			Gemeente /referent	2017	2018	2019	Bron
Nr	Indicator	Omschrijving					
14	Functie-menging	de verhouding tussen banen en woningen. 0 % is alleen wonen, 100 % alleen werken	Waalre	37,9%	38,4%	nnp	CBS BAG/LISA 2018
			Landelijk	52,4%	52,8%	nnp	
16	Vestiging-en	Het aantal vestigingen (incl. ZZP-ers) per 1.000 inwoners van 15 – 64 jaar	Waalre	160,6	165,4	nnp	LISA 2018
			Landelijk	139,9	145,9	nnp	
36	Nieuwbouw woningen	Het aantal nieuwbouw woningen per 1.000 woningen	Waalre	nnp	nnp	nnp	ABF – Systeem Woning-voorraad 2016
			Landelijk	nnp	nnp	nnp	
37	Demogra-fische druk	De som van het aantal personen van 0-15 en van 65 jaar en ouder i.r.t. aantal personen van 15 – 65 jaar	Waalre	88,2%	88,4%	88,1%	CBS – Bevolkings-statistiek 2019
			Landelijk	69,0%	69,6%	69,8%	

Wat mag het kosten?

	jaarrekening 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023
Lasten economie						
3.1 Economische ontwikkeling	70	78	47	47	47	127
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	46	57	77	57	57	57
3.4 Economische promotie	13	41	41	41	41	41
	129	176	165	145	145	225
Baten economie						
3.1 Economische ontwikkeling	2	2	2	2	2	2
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	51	52	52	52	52	52
3.4 Economische promotie	151	172	175	175	175	175
	204	226	229	229	229	229
saldo economie	-75	-50	-64	-84	-84	-4

Vergelijking van de begroting 2019 met 2020 (baten en lasten gesaldeerd) en meerjarig levert de volgende verschillen op:

3.1 Economische ontwikkeling (voordeel € 31.000)

Budgetten die wel in 2019 voorkomen maar niet in 2020, zoals krediet economisch beleid leveren een voordeel op in 2019.

Toelichting meerjarenramingen:

Vanaf 2023 zijn kapitaallasten opgenomen ter dekking van de investeringslast Centrumontwikkeling Aalst (Kadernota 2018/2020).

3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen (nadeel € 20.000)

Vanuit de kadernota is er in 2020 een éénmalig krediet opgenomen van € 20.000 voor het opstellen van een ontwikkelingsvisie.

3.4 Economische promotie (voordeel € 3.000)

Geen verschil van betekenis.

04 Onderwijs

4.1 Brede Scholen

Wat willen we bereiken?

Een soepele overgang van de ene ontwikkelingsfase naar de andere om achterstand of uitval te voorkomen. Onderwijs, sociaal-culturele en sportvoorzieningen versterken elkaar.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- De samenwerking tussen het onderwijs, de voor- en naschoolse voorzieningen (kinderopvang en peuterspeelzaalwerk) en de omgeving is tot stand gebracht waarbij de onderwijshuisvesting ondersteunend is geweest aan deze samenwerking.
- De Lokale Educatieve Jeugd Agenda 2016-2020 is uitgevoerd.

Jaar 2020

- Er is een nieuwe Lokale Educatieve Jeugd Agenda 2020 (zie 4.3. Lokaal Onderwijsbeleid);
- Er zijn vier kinderopvangorganisaties in de gemeente Waalre gekwalificeerd voor het bieden van Voorschoolse Educatie;
- Er zijn resultaatafspraken met deze kinderopvangorganisaties en de schoolbesturen over voor- en voegschoolse educatie (VVE: voorschoolse educatie is op de kinderopvang/ voegschoolse educatie in groep 1 en 2 van de basisschool);
- De brede scholen functioneren in toenemende mate als integrale kindcentra;
- Er is regionaal (Kempengemeenten, A2 en Waalre) een 'monitor VVE' opgezet en uitgevoerd.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Ouders ervaren minder bureaucratie rondom leerlingen die extra ondersteuning nodig hebben, doordat de scholen en andere jeugdpartners zoals het CMD efficiënt samenwerken rondom de inzet van ondersteuning vanuit passend onderwijs en jeugdhulp.
- Peuters volgen een methodisch ontwikkelingsgericht programma op de kinderopvang, dat aansluit op het programma in de onderbouw van de basisschool. Hierdoor wordt een goede overdracht/overgang naar het basisonderwijs gefaciliteerd.
- Jongeren die problemen ervaren in hun welbevinden weten waar ze terecht kunnen voor hulp en worden tijdig geholpen. En de scholen kunnen hun rol als vroeg signaleerder goed invullen. Hierdoor is er minder inzet van (zware) individuele voorzieningen jeugdhulp nodig.

4.2 Onderwijshuisvesting

Wat willen we bereiken?

Goede huisvesting om het brede-school-concept mogelijk te maken. Door middel van een multifunctionele inzet van de schoolgebouwen willen we de ontmoeting tussen verschillende groepen vergemakkelijken en wijkgebonden activiteiten mogelijk maken.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

Er zijn goede afspraken gemaakt met de schoolbesturen over de uitvoering van het onderhoud aan de scholen en over het multifunctioneel inzetten van de gebouwen.

Jaar 2020

- De afspraken met betrekking tot onderhoud van gebouwen die we hebben gemaakt worden gemonitord;
- Er is een besluit genomen over de huisvesting van basisschool De Meent. Hierbij is gebruik gemaakt van het onderzoek uitgevoerd in opdracht van het schoolbestuur naar maatregelen ter verbetering van het binnenklimaat. Hierbij is een afweging gepresenteerd tussen renovatie vs. nieuwbouw.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- De schoolgebouwen in de gemeente Waalre bieden genoeg ruimte voor passend onderwijs en een gezonde, frisse leeromgeving voor de kinderen.

4.3 Lokaal onderwijsbeleid

Wat willen we bereiken?

Een samenhangende onderwijs-, ondersteunings- en hulpstructuur voor de jeugd en een positief opvoed- en opgroei-klimaat. De ondersteuning die het onderwijs biedt (passend onderwijs) sluit aan bij de ondersteuning die de gemeente biedt op basis van de Jeugdwet en de WMO.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Ouders zijn en blijven primair verantwoordelijk voor het opgroeien en de opvoeding van hun kinderen.
- Ondersteuningsvragen zijn snel gesignaleerd en aangepakt door het (preventief) inzetten van de sociale omgeving en ondersteuning vanuit het 'voorliggend veld'. Dit resulteert in een snellere en adequatere reactie en minder ondersteuningsvragen die opgeschaald worden naar specialistische hulpverlening.
- Ondersteuningsplannen Passend Onderwijs van het samenwerkingsverband Passend Onderwijs zijn afgestemd met de deelnemende gemeenten.
- Gemeentelijke beleidsplannen voor jeugd zijn afgestemd met de Samenwerkingsverbanden Passend Onderwijs (Primair en Voortgezet Onderwijs).

Jaar 2020

- Er is een nieuw beleidsplan jeugd met Lokale Educatieve Jeugd Agenda 2020. Hierin wordt onder andere aandacht besteed aan:
  - Omgaan met stress
  - Sombere gevoelens
  - Alcohol- en drugsgebruik, roken en gehoorschade
  - Omgaan met social media
  - Complexe scheidingssituaties
  - Aansluiting jeugdhulp- passend onderwijs
  - Leerplicht en schoolloopbaan

- Taal- en spraakontwikkeling
  - Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE)
- Het Preventief Maatregelenpakket jeugd 2018-2020 is uitgevoerd. Er wordt meer gebruik gemaakt van 'preventieve producten' zoals het groepsaanbod van Lumens.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Inwoners weten waar ze terecht kunnen voor jeugdhulp, de aanvraagprocedure voor individuele voorzieningen jeugdhulp is helder en efficiënt.
- Ouders worden niet heen en weer gestuurd, maar ervaren dat zij zelf de regie hebben en passende hulp krijgen. Dit wordt ondermeer gerealiseerd door een goede samenwerking tussen het onderwijs, kinderopvang, CMD, PlusTeam, huisartsen, jeugdgezondheidszorg en andere jeugdpartners.
- Ouders kunnen ook in met Medisch Centrum Aalst terecht voor vragen rondom de opvoeding en hulp voor hun kinderen.
- Kinderen met een taalachterstand krijgen extra hulp en ervaren dat zij beter mee kunnen komen met de rest van de klas.

4.4 Leerlingenvervoer

Wat willen we bereiken?

Leerlingen die niet zelfstandig naar school kunnen gaan en waarvan de ouders/verzorgers dit vervoer redelijkerwijs niet zelf kunnen uitvoeren, kunnen gebruik maken van het leerlingenvervoer, op basis van de Verordening Leerlingenvervoer gemeente Waalre.

Onder de noemer "gewoon waar mogelijk en speciaal waar nodig" willen we leerlingen helpen om zelfstandig te leren reizen naar en van school daar waar dit leerbaar en haalbaar is.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- De contracten voor Leerlingenvervoer zijn samen met de gemeente Eindhoven afgesloten en lopen tot en met 1 augustus 2021.
- De aanbestedingsprocedure voor het leerlingenvervoer is gestart. Vóór het schooljaar 2021-2022 is bekend welke vervoersbedrijven gecontracteerd zijn.
- De mogelijkheden van de integratie van het leerlingenvervoer en het Wmo-vervoer (Taxibus) met het openbaar vervoer zijn samen met de regio gemeenten van Taxibus onderzocht.
- Het zelfstandig reizen van leerlingen waar dit leerbaar en haalbaar is, is gestimuleerd. De ouders zijn geïnformeerd over best practices in Waalre.

Jaar 2020

- Er is structureel overleg met de Adviesraad leerlingenvervoer Waalre, de toezichthouder en de betreffende vervoersbedrijven;
- De aanbesteding voor leerlingenvervoer en toezichthouder (met ingang van schooljaar 2021-2022) is voorbereid;
- Aan leerlingen die in aanmerking komen voor een voorziening leerlingenvervoer en waarbij het aanleerbaar is om zelfstandig naar en van school te reizen per fiets of

openbaar vervoer is een trainingsprogramma aangeboden in overleg met de ouders. We werken samen met MEE Zuidoost Brabant.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Er is continuïteit en tevredenheid over de uitvoering van het leerlingenvervoer.
- We ontlasten ouders van kinderen die vanwege een beperking niet zelfstandig naar school kunnen reizen en gebruik maken van een voorziening leerlingenvervoer.
- We werken aan bewustwording bij ouders dat het zelfstandig kunnen reizen naar en van school bijdraagt aan het vergroten van het zelfvertrouwen van kinderen. Het maakt het meedoen aan activiteiten in hun eigen omgeving ook makkelijker als vervoer geen probleem meer is.

4.5 Leerplicht

Wat willen we bereiken?

Voorkomen en bestrijden van schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

De leerplichtambtenaren in de regio Zuidoost Brabant hebben meldingen van schoolverzuim in behandeling genomen en een bijdrage geleverd aan het voorkomen en bestrijden van schoolverzuim en voortijdig schoolverlaten. Hierbij is nauw samengewerkt met verschillende partners in de regio zoals regiogemeenten, (samenwerkingsverbanden van) scholen, jeugdhulp, jeugdbescherming en het openbaar ministerie.

Jaar 2020

- Er is extra inzet leerplicht in het CMD vanuit het preventief maatregelen pakket jeugd.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Ouders kunnen snel terecht met vragen over leerplicht, waarbij niet alleen sec gekeken wordt naar de regelgeving rondom leerplicht, maar ook naar de specifieke ondersteuningsbehoefte van het kind.
- Door verbinding van leerplicht en zorg wordt meer integraal naar de ontwikkeling van de jongere gekeken.

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren Nr	Indicator	Omschrijving	Gemeente /referent	2017	2018	2019	Bron
17	Absoluut verzuim per 1.000 leerlingen	Het aantal leerplichtigen dat niet staat ingeschreven op een school	Waalre	0,37	0,00	n nb	DUO/Ingrado 2018
			Landelijk	1,82	1,91	n nb	
18	Relatief verzuim per 1.000 leerlingen	Het aantal leerplichtigen dat wel staat ingeschreven op een school, maar ongeoorloofd afwezig is	Waalre	8,59	8,96	n nb	DUO/Ingrado 2018
			Landelijk	26,55	23,28	n nb	
19	Voortijdige schoolverlaters totaal (VO + MBO) %	Het % van het totaal aantal leerlingen (12-23 jaar) dat voortijdig, d.w.z. zonder startkwalificatie, het onderwijs verlaat	Waalre	1,2%	1,0%	n nb	DUO/Ingrado 2018
			Landelijk	1,8%	1,9%	n nb	

Wat mag het kosten?

	jaarrekening 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023
Lasten onderwijs						
4.1 Openbaar basisonderwijs	72	72	74	74	74	74
4.2 Onderwijshuisvesting	519	556	552	552	553	553
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	447	492	494	492	492	494
	1.038	1.120	1.120	1.118	1.119	1.121
Baten onderwijs						
4.1 Openbaar basisonderwijs	-	-	-	-	-	-
4.2 Onderwijshuisvesting	239	231	252	253	255	256
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken	6	58	58	58	58	58
	245	289	310	311	313	314
saldo onderwijs	793	831	810	807	806	807

Vergelijking van de begroting 2019 met 2020 (baten en lasten gesaldeerd) en meerjarig levert de volgende verschillen op:

4.1 Openbaar basisonderwijs (nadeel € 2.000)

Geen verschil van betekenis.

4.2 Onderwijshuisvesting (voordeel € 25.000)

Hogere huurbijdrage kinderopvang van € 25.000 voor 2020.

4.3 Onderwijsbeleid en leerlingenzaken (nadeel € 2.000)

Geen verschil van betekenis.

05 Sport, cultuur en recreatie

5.1-5.2 Sport

Wat willen we bereiken?

Door middel van het aanbieden van sport- en speelactiviteiten en -faciliteiten een bijdrage leveren aan een gezonde leefstijl van alle bewoners, leefbaarheid in wijken en buurten.

Vergroten van de verantwoordelijkheid en betrokkenheid van verenigingen en de samenleving bij de uitvoering van deze maatschappelijke opgaven.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- De sportaccommodaties en sportvoorzieningen zijn multifunctioneel ingezet; ook op andere beleidsterreinen zoals onderwijs en Wmo;
- Sporthal 't Hazzo is omgebouwd tot een duurzame sporthal;
- Er zijn voorbereidingen getroffen voor de situatie dat sporthal 't Hazzo niet meer gekoppeld is aan het zalencentrum.
- Duurzame beheersituatie gecreëerd voor de sportaccommodaties voor binnen- en buitensport.

Jaar 2020

- Het lokaal sportakkoord is samen met de sportverenigingen, andere beweegaanbieders en onderwijs gerealiseerd. In een lokaal sportakkoord maken partijen afspraken over hoe zij met elkaar de ambities op het gebied van sport en bewegen binnen hun gemeenten willen bereiken;
- Het bouwen van de nieuwe kantine/ontmoetingsruimte en de ombouw van 't Hazzo tot een duurzame accommodatie voor sport en ontmoeten is in gang gezet;
- De exploitatie van sporthallen Hoeveland, de Pracht en 't Hazzo is aanbesteed;
- Onderhoud en beheer situatie buitensportaccommodaties is samen met de gebruikers georganiseerd;
- Sjors Sportief en Creatief, in het kader van meedoen voor iedereen, is voortgezet;
- Activiteiten zijn georganiseerd tijdens Nationale Sportweek;
- De sportverenigingen zijn ondersteunt via de verenigingscontactfunctionaris in de vorm van materialen en/of advisering;
- De openbare speeltuinen opgenomen in het Uitvoeringsprogramma Speelruimtebeleid Waalre 2018-2022 voor het jaar 2020 zijn (deels) heringericht, omgevormd of aangelegd.

Wat is de impact voor onze inwoners?

We faciliteren een gezonde leefstijl, ontmoeting en leefbaarheid in wijken en buurten voor alle inwoners. Dit doen we samen met inwoners (kinderen), verenigingen en andere maatschappelijke partners.

5.3 Cultuur

Wat willen we bereiken?

Een bijdrage leveren aan de brede ontwikkeling van de inwoners van Waalre (o.a. historisch erfgoed, muziek, literatuur, kunst), waarbij de eigen verantwoordelijkheid en het organiserend vermogen van de inwoners en organisaties leidend is. De gemeente neemt hierin wel een faciliterende en stimulerende rol.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Tot en met 2020 is een deel van de middelen voor muzikeducatie ingezet voor het stimuleren van deelname aan cultuuractiviteiten door kinderen uit minimagezinnen. Bij het nieuw op te stellen cultuurbeleid bekijken we hoe we een grotere doelgroep kunnen bereiken met het beschikbare geld voor muzieksubsidies;
- De culturele verenigingen hebben dezelfde financiële ondersteuning gekregen en ondersteuning in middelen of advies als andere verenigingen, waar mogelijk maken we concrete prestatieafspraken;
- Het huidige Kunst- en Cultuurbeleid van de gemeente Waalre is heroverwogen, zowel wat betreft inhoud als het beoogde effect.

Jaar 2020

- Kinderen uit minimagezinnen hebben subsidie voor muzikeducatie volgens het contract met het Jeugdfonds Cultuur Brabant ontvangen. Via Stichting Leergeld Valkenswaard e.o. kunnen wij doorverwijzen om ook in aanmerking te komen voor een extra vergoeding;
- Organisaties en verenigingen hebben subsidies ontvangen volgens de huidige gemaakte afspraken. Nieuwe prestatieafspraken voor 2021 zijn gemaakt als de huidige afspraken verlopen zijn;
- De culturele verenigingen en inwoners hebben ondersteuning ontvangen via de verenigingscontactfunctionaris in de vorm van materialen en/of advisering;
- Het kunst en cultuurbeleid is volgens de startnotitie opgesteld.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Kinderen in Waalre kunnen muzieklessen volgen, ook kinderen uit minimagezinnen;
- Culturele, kunstzinnige en museale activiteiten vinden plaats in Waalre;
- We helpen inwoners met vragen op het gebied van kunst en cultuur met materialen en advies;
- Waalres Erfgoed bewaart foto's, films, documenten over het verleden van Waalre. Zij brengen hierover, indien mogelijk, jaarlijks een boek uit.

5.6 Media

Wat willen we bereiken?

De bibliotheek zorgt voor leesbevordering, taalontwikkeling en mediawijsheid bij kinderen op basisscholen en zorgt voor een aanbod voor volwassenen. De lokale omroep (een wettelijke verplichting) houdt Waalrenaren op de hoogte van lokaal nieuws in Waalre en Eindhoven en omgeving.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Er is een meerjarig subsidiecontract met Bibliotheek Eindhoven gesloten;
- Waalre is voor 5 jaar aangesloten bij Stichting Omroep Eindhoven en Omgeving, gebaseerd op wat in 'De Kracht van Waalre' is aangegeven: focus op en samenwerken met partners van het stedelijk gebied Eindhoven.

Jaar 2020

- Waalre heeft een meerjarig subsidiecontract met Bibliotheek Eindhoven afgesloten waarmee de continuïteit wordt gewaarborgd;
- We verlenen een subsidie aan de Stichting Omroep Eindhoven en Omgeving (studio 040).

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Beter leren lezen en schrijven (taalvaardigheid) en omgaan met computers (digivaardigheid) voor inwoners van Waalre;
- De lokale omroep informeert inwoners van Waalre over nieuws van Waalre en nieuws over regio Eindhoven.

5.7 Openbaar Groen

Wat willen we bereiken?

De groene uitstraling als essentieel en karakteristiek onderdeel van de gemeente Waalre behouden en waar mogelijk versterken. Waalre hiermee positioneren als aantrekkelijke woon-, verblijf- en werkomgeving. In samenspraak met bewoners komen tot een integrale aanpak van de openbare ruimte.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Het Groenbeleidsplan is geactualiseerd en bestaat uit 4 modules: Groenvisie/groenstructuur, Groenbeleid/Bomenbeleid en herbeoordeling lijst waardevolle bomen. Biodiversiteit, burgerparticipatie, klimaatverandering en duurzaamheid maken onderdeel uit van dit Groenbeleidsplan.
- Het Openbaar Groen is (daar waar mogelijk) gerenoveerd of vervangen als onderdeel van het Integraal Meerjarenplan Openbare Ruimte (groen, wegen, riolering) 2018-2024'.

Jaar 2020

Het volgende is in 2020 bereikt:

- De Groenvisie 2018 is uitgewerkt in het beleidsdocument "Groenbeleidsplan" voor een weelderige groene ruimte als excellente woonomgeving" en is vastgesteld.
- De eerste acties uit het Groenbeleidsplan zijn in samenspraak met inwoners opgestart.
- Het vervangingsprogramma voor beplantingen en bomen is vastgesteld.
- Aan de hand van het vervangingsprogramma voor beplantingen en groen zijn in samenspraak met bewoners de eerste vervangingen gerealiseerd.

- In samenspraak met de bewoners is, in het kader van het integraal uitvoeringsprogramma openbare ruimte, de herinrichting van het openbaar groen in de Molenstraat en omgeving opgestart.
- De geactualiseerde Lijst Waardevolle Bomen is in werking.
- In het kader van de natuurcompensatie voor de ontwikkeling van de wijk Waalre Noord is voor de inwoners nieuwe natuur gerealiseerd.
- Het integraal contract voor het beheer van de openbare ruimte is in uitvoering en op basis van burgers tevredenheid verlengd.
- De communicatie en aanpak over het voorkomen, ontwikkeling en het bestrijden van plaagdieren is tijdig opgestart.

Wat is de impact voor onze inwoners?

De groene uitstraling als essentieel en karakteristiek onderdeel van de gemeente Waalre zal behouden blijven en waar mogelijk worden versterkt. Waalre blijft zich hiermee positioneren als aantrekkelijke woon-, verblijf- en werkomgeving.

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren			Gemeente /referent	2016	2018	2019	Bron
Nr	Indicator	Omschrijving					
20	Niet-sporters (van 2018 niet-wekelijkse sporters)	Het percentage inwoners dat niet wekelijks sport ten opzichte van het totaal aantal inwoners	Waalre	43,3%	n nb	n nb	Gezondheidsmonitor (GGD, CBS, RIVM) 2016
			Landelijk	48,7%	n nb	n nb	

Wat mag het kosten?

	jaarrekening 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023
Lasten sport, cultuur en educatie						
5.1 Sportbeleid en activering	56	52	37	37	37	37
5.2 Sportaccommodaties	652	625	799	784	757	758
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	41	47	47	47	47	47
5.5 Cultureel erfgoed	15	40	18	18	18	18
5.6 Media	268	274	300	300	300	300
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	1.279	1.401	1.385	1.410	1.410	1.410
	2.311	2.439	2.586	2.596	2.569	2.570
Baten sport, cultuur en educatie						
5.1 Sportbeleid en activering	-	-	-	-	-	-
5.2 Sportaccommodaties	136	151	253	255	255	256
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-	-	-	-	-	-
5.5 Cultureel erfgoed	-	-	-	-	-	-
5.6 Media	-	-	-	-	-	-
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-	11	14	14	14	14
	136	162	267	269	269	270
saldo sport, cultuur en educatie	2.175	2.277	2.319	2.327	2.300	2.300

Vergelijking van de begroting 2019 met 2020 (baten en lasten gesaldeerd) en meerjarig levert de volgende verschillen op:

5.1 Sportbeleid en activering (voordeel € 15.000)

Op de uitgaven voor sportbeleid wordt een bezuiniging doorgevoerd van € 15.000.

5.2 sportaccommodaties (nadeel € 72.000)

De kapitaallasten van de verbouwing van 't Hazzo van € 48.250 worden vanaf 2020 opgenomen in de begroting. Extra kosten voor dagelijks onderhoud, energie en overige kosten voor de sporthallen levert een nadeel op van € 20.000.

Toelichting meerjarenramingen:

Aanpassing kapitaallasten door afschrijvingen en investeringen.

5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie

Geen verschil.

5.5 Cultureel erfgoed (voordeel € 22.000)

In 2019 is het budget eenmalig opgehoogd ivm energie- en onderhoudskosten van de fonteinen in de dorpskernen.

5.6 Media (nadeel € 26.000)

Nadeel door indexering bijdrage aan bibliotheek Eindhoven.

5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie (voordeel € 19.000)

Door éénmalige kosten in 2019 als gevolg van herstel stormschade, droogteschaden en plaagdieren dalen de kosten in 2020.

Op basis van de kwaliteitsimpuls voor beheer en onderhoud stijgen de kosten voor onderhoud in 2020.

Toelichting meerjarenramingen:

Verhoging budget als gevolg van de kwaliteitsimpuls voor beheer en onderhoud.

06 Sociaal domein

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie (CMD/ Plusteam)

Wat willen we bereiken?

Een laagdrempelige voorziening voor alle vragen over zorg en welzijn zoals de Wmo, jeugd en gezin, leerplicht, minimaregelingen, werk en inkomen, schuldhulpverlening en mantelzorg.

Er wordt uitgegaan van een integrale aanpak met een preventief karakter. Er is één contactpersoon per gezin of alleenstaande. Er wordt nadrukkelijk gekeken naar de zelfredzaamheid, wat iemand zelf kan en waar hulp/ondersteuning bij nodig is.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Het Centrum Maatschappelijke Dienstverlening (CMD) is doorontwikkeld met als doel de versterking van de kwaliteit van dienstverlening aan de inwoner in het gehele sociale domein;
- Alle individuele jeugdhulpcliënten uit de gemeente Waalre en hun gezinnen zijn in beeld gebracht en hebben een vaste coach uit het CMD of PlusTeam;
- Integrale benadering "één gezin, één plan, één coördinator" is gemeengoed;
- Softwarematige ondersteuning en alle bijbehorende functionaliteiten functioneert goed en werkt ondersteunend voor het CMD en PlusTeam (administratieve lastenvermindering) en genereert managementinformatie;

Jaar 2020

- Het in 2018 aangegane samenwerkingsverband met de gemeente Veldhoven is uitgebreid met meer producten, o.a. nieuwe Wet inburgering;
- Alle individuele jeugdhulpcliënten uit de gemeente Waalre en hun gezinnen zijn in beeld gebracht en hebben een vast contactpersoon uit het CMD of PlusTeam.
- De evaluatie van het PlusTeam heeft plaatsgevonden.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Inwoners kunnen met al hun hulpvragen terecht bij het CMD.
- De toegang tot zorg en ondersteuning voor inwoners is laagdrempelig, persoonlijk en dichtbij in de eigen gemeente georganiseerd.
- Door de samenwerking met de partners in de toegang (huisartsen, PlusTeam, onderwijs) kan tijdig kwalitatief goede zorg ingezet worden.

Wijkcentra

Wat willen we bereiken?

Inwoners de mogelijkheid bieden om deel te nemen aan en/of gebruik te maken van cultureel maatschappelijke activiteiten, van wijkzorg en van wijk-overstijgende activiteiten. We bieden levensloopbestendige wijken en buurten. Wij borgen de mogelijkheid voor ontmoeten in elke wijk voor nu en later.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018 – 2022

- Accommodaties zijn multifunctioneel ingezet;
- De (zorg)activiteiten in de wijkcentra zijn doorontwikkeld conform zorgcontracten;
- Wijken en buurten zijn levensloopbestendig. De voorzieningen zijn voor iedereen goed bereikbaar;
- De sociaal culturele activiteiten zijn gesubsidieerd volgens het geldende subsidiebeleid voor deze periode.
- Heldere visie op de mate van privatisering van gemeentelijk vastgoed. We organiseren hier voor een raads-brede discussie rondom de gemeenschapshuizen en sportaccommodaties.
- Verdere ontwikkeling van Het Huis van Waalre als ontmoetingsplek.

Jaar 2020

- Het bouwen van de nieuwe kantine/ontmoetingsruimte en de ombouw van 't Hazzo tot een duurzame accommodatie voor sport en ontmoeten is in gang gezet;
- De aanbesteding van de exploitatie sporthallen Hoeveland, de Pracht en 't Hazzo is afgerond.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- De ontmoetingsruimten hebben een belangrijke maatschappelijke functie; inwoners kunnen hier terecht voor ontmoeting; meedoen; ontwikkeling en zelf iets organiseren. Hierdoor minder eenzaamheid en meer gezondheid.

6.3 Inkomensregelingen

Wat willen we bereiken?

- Het garanderen van een bestaansminimum voor inwoners, die geheel of gedeeltelijk niet zelfstandig kunnen voorzien in de noodzakelijke kosten van levensonderhoud.
- Inwoners met arbeidsvermogen de noodzakelijke ondersteuning (loonkostensubsidie, werkplekaanpassing en begeleiding) bieden zodat zij in staat zijn het wettelijk minimumloon te verdienen (Participatiewet).

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018 -2022

- Uitvoeren van de Participatiewet (bijstandsuitkeringen) en de regelingen Ioaw, Ioaz, Bbz ;
- Integrale benadering van personen en gezinnen bij vraagstukken op het gebied van het sociale domein;
- Doorlopende bestandanalyse met als doel uitstroom naar arbeid.

Jaar 2020

- Oriëntatie en voorbereiding op de aangekondigde (nieuwe) Wet inburgering per 2021
- Continuering van het participatiebeleid.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Door de integrale ondersteuning op in het CMD kunnen inwoners met diverse beperkingen/problemen ondersteund worden om mee te kunnen doen op de verschillende leefgebieden.

6.3.1 Minimabeleid

Wat willen we bereiken?

- Het minimabeleid heeft als speerpunt het bestrijden van armoede. Voorop staat participatie in de samenleving en verhoging van de zelfredzaamheid van de inwoner. De nadruk ligt op de kwetsbare volwassenen en kinderen in de gemeente die minder goed voor zichzelf kunnen zorgen;
- Speciale aandacht voor doelgroepen die door stapeling van kortingen op toelagen en verhoging van kosten in de problemen komen;
- Bestrijding van armoede en de uitvoering van het minimabeleid en inkomensondersteuning door het Centrum voor Maatschappelijke Deelname (CMD);
- Het CMD werkt vanuit een integrale benadering en neemt bij armoedebestrijding en uitvoering van het minimabeleid de versterking vanuit de drie decentralisaties mee (Wmo/ Jeugdwet/ Participatiewet);
- Pro actieve schulddienstverlening met aandacht voor preventie;
- Inzetten op preventie om schuldsituaties te voorkomen door "vroegsignalering" en een bijdrage leveren aan het Netwerk Waalre Schuldenvrij (burgerinitiatief);
- Doelgerichte inzet "Klijnsma middelen" ter bestrijding van armoede onder kinderen.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Bevorderen integrale aanpak door ontwikkeling van het CMD te stimuleren;
- Het verstrekken van individuele Bijzondere bijstand;
- Het verstrekken van een individuele inkomensvoetstuk;
- Ondersteuning van minima door aanvullende regelingen zoals de "Meedoen bijdrage", deelname aan het Jeugdsportfonds en Jeugdcultuurfonds, korting op de premie van de ziektekostenverzekering en faciliteren van Stichting Leergeld;
- Uitvoering van schulddienstverlening door het lokale CMD;
- Inzetten en "Vroeg signalering" en samenwerking met Burgerschuldhulp Waalre in het voorkomen van schuldsituaties.

Jaar 2020

- Continuering van het beleid en integrale uitvoering binnen het sociaal domein (CMD);
- Samengewerkt met diverse organisaties om armoede te bestrijden; leergeld, cultuurfonds, sportfonds, diaconaal noodfonds, voedselbank, etc.
- Digitale ondersteuning wordt aangeboden in de vorm van Quickstart en Fikks.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Door de diverse vormen van financiële ondersteuning hebben de inwoners met een minimuminkomen de mogelijkheid om mee te doen in Waalre.

6.4 Begeleide participatie

Wat willen we bereiken?

- Doel van de Participatiewet is inwoners een bestaansminimum te garanderen door een bijstandsuitkering te verstrekken en/of inwoners met een arbeidsvermogen kansen op regulier werk te bieden. Voor inwoners met een arbeidsvermogen van 0 tot 80% wordt ondersteuning ingezet. De Participatiewet en het gemeentelijke beleid leveren een bijdrage aan de versterking van gelijke kansen voor inwoners met een arbeidsvermogen op de reguliere arbeidsmarkt.
- Zorg dragen voor een natuurlijke afbouw van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) waarvan de toegang vanaf 1 januari 2015 is afgesloten.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- De Participatiewet in samenwerking met en door de gemeente Veldhoven wordt uitgevoerd op basis van een samenwerkingsovereenkomst;
- We nemen deel in het "Participatiebedrijf" GRWRE (de gemeenten Eindhoven, Veldhoven, Heeze-Leende en Valkenswaard);
- We participeren in het Regionaal Werkbedrijf Brabant Zuidoost (04werkt);
- Uitvoering en afbouw van de Wsw door Ergon als onderdeel van de GRWRE;
- Inwoners worden begeleid naar werk door het aanbieden van participatievoorzieningen;
- Loonkostensubsidie wordt aangeboden aan inwoners met beperkt arbeidsvermogen;
- We voldoen aan de wettelijke taakstelling m.b.t. "beschut werk". Het bieden van een loonkostensubsidie aan inwoners met arbeidsbeperking;
- Werkzoekenden verrichten onbeloonde maatschappelijk nuttige werkzaamheden naast of in aanvulling op reguliere arbeid (werkzaamheden die niet leiden tot verdringing op de arbeidsmarkt);
- Een studietoeslag wordt aangeboden aan inwoners die studeren en een arbeidshandicap hebben;

Jaar 2020

- Aantal inwoners met een loonkostensubsidie stijgt zodat mensen uitstromen uit een uitkeringssituatie;
- Samenwerking met Stichting Vluchtelingen Waalre op het gebied van begeleiden statushouders naar werk en extra taalontwikkeling.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Inwoners met een afstand tot de arbeidsmarkt door loonkostensubsidie, extra ontwikkeling en ondersteuning kunnen participeren op de arbeidsmarkt.

6.6 Wmo-beleid

Wat willen we bereiken?

Inwoners in staat stellen op een zo volwaardig en gelijkwaardig mogelijke manier deel te nemen aan de samenleving en onderdeel uit te laten maken van die samenleving;

Dit geldt in het bijzonder voor inwoners die wij tot de "kwetsbare burgers" rekenen. Hierbij geldt dat de inwoner zelf in eerste instantie naar oplossingen binnen het eigen

sociale netwerk zoekt. De gemeente kan hierbij ondersteunen en fungeert als vangnet als er binnen het eigen sociale netwerk geen oplossing kan worden gevonden;

Bieden van een passend zorgaanbod (of ondersteunen bij het vinden van een passend zorgaanbod) voor inwoners die zich met een (hulp)vraag bij de gemeente Waalre melden;

Een goede relatie opbouwen en onderhouden tussen het CMD/PlusTeam, de huisartsen en de wijkverpleegkundigen in Waalre om de processen rondom de zorg van inwoners goed te organiseren en er voor de zorgen dat er korte lijnen zijn tussen de verschillende partijen.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Doorontwikkeling Producten en Diensten Catalogus voor WMO en Jeugd (PDC);
- Monitoren van het zorg- en ondersteuningsaanbod voor WMO en Jeugd (PDC) en bijsturen daar waar dit wenselijk is;
- Voorbereiden op de doordecentralisatie beschermd wonen en maatschappelijke opvang;
- Opstellen plan van aanpak personen met verward gedrag;
- Ontwikkelen beleid met betrekking tot Wmo toezicht;
- Cliëntervaring meten met behulp van "continu meten".

Jaar 2020

- De PDC is doorontwikkeld en vormt een belangrijk hulpmiddel voor de professionals die op de werkvloer samen met de inwoner (inhoudelijk) de best passende zorg en ondersteuning moeten bepalen;
- Door tarieven transparanter en objectiever te maken heeft de gemeente steeds meer zicht op de uitgaven. Dit in combinatie met gebruik van monitor Sociaal Domein;
- CMD consultants en PlusTeam medewerkers houden met het monitoren van het zorg- en ondersteuningsaanbod in de gaten of de geïndiceerde zorg de best passende zorg is voor de client;
- De doordecentralisatie Beschermd wonen en Maatschappelijke is uitgesteld naar 2022. In voorbereiding daarop is een plan van aanpak opgesteld in samenwerking met de regiogemeenten, CMD en het PlusTeam, veiligheid en ruimtelijke ontwikkeling;
- Een plan van aanpak Personen met verward gedrag is opgesteld voor de ondersteuning van deze doelgroep, tevens is een meldpunt ingericht;
- Er is gestart met een pilot Wijk GGD in samenwerking met de gemeente Veldhoven. De Wijk GGD'er signaleert, bemiddelt en leidt door naar zorg m.b.t. de doelgroep personen met Verward Gedrag. Tevens wordt een link met de Wet verplichte GGZ gelegd. De Wijk GGD'er vervult een spilfunctie tussen het zorg- en veiligheidsdomein;
- Voor wat betreft het rechtmatigheids-toezicht binnen de Wmo en de Jeugdwet is beleid opgesteld om rechtmatigheid te toetsen en fraude te voorkomen;
- Het jaarlijkse cliënt-ervaringsonderzoek Wmo en Jeugd is vervangen door continu meten. Dit betekent dat niet één keer per jaar de cliëntervaring wordt gemeten, maar iedere keer wanneer er een beschikking door het CMD wordt afgegeven.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- De inwoners die het nodig hebben ontvangen kwalitatief goede zorg gedurende een daarbij passende tijdsduur;
- Personen met verward gedrag en diens directe omgeving krijgen in een vroeg stadium de juiste zorg- en ondersteuning aangeboden;
- Aan de hand van een pilot met de inzet van een wijk GGD'er is de meerwaarde van de inzet van deze functionaris als aanvulling op de bestaande structuren op het gebied van zorg en veiligheid aangetoond;
- Financiële middelen en dus ook gemeenschapsgelden, worden rechtmatig besteed;
- Inwoners krijgen de gelegenheid om direct na het contact met de gemeente hun ervaringen kenbaar te maken.

6.72 Maatwerkdienstverlening 18-

Wat willen we bereiken?

We bevorderen maatschappelijke deelname van Waalrese jeugdigen. Uitgangspunt van ons beleid is dat het eigen sociale netwerk van jeugdigen daarvoor van doorslaggevend belang is. Ook is nodig dat professionals van verschillende disciplines elkaar goed weten te vinden en elkaar niet in de weg lopen. Daarbij geldt als motto: "één gezin, één plan, één aanspreekpunt". We willen ervoor zorgen dat het (passend) onderwijs en de ondersteuning op grond van Wmo en Jeugdwet elkaar versterken. We zetten sterk in op preventief jeugdbeleid omdat we ervan overtuigd zijn dat ouders en hun kinderen daardoor een minder zwaar beroep doen op specialistische hulpverlening.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Verstrekken van individuele voorzieningen en overige voorzieningen. Maatwerk staat hierbij voorop. Continu monitoren van de uitvoering van de Jeugdwet;
- Ondersteuningsvragen snel signaleren en aanpakken door het (preventief) inzetten van de sociale omgeving en ondersteuning vanuit het 'voorliggend veld';
- We doen mee aan een landelijke pilot vanuit het Ministerie Binnenlandse Zaken. De grondslag hiervoor is de basisrapportage Sociaal Domein. Deze is vorig jaar door de raads werkgroep Sociaal Domein aan de raad voorgelegd en unaniem vastgesteld. Het uiteindelijke doel van deze pilot is inzicht te krijgen in de ontwikkelingen binnen het Sociaal Domein. Met dit intensieve traject, met een door de raad vastgestelde basis, krijgen we inzicht in het verloop van de zorg;
- Mede met deze analyse en aan de hand van de monitor Sociaal Domein, het cliëntervaringsonderzoek en de Best Practices evalueren we onze werkwijze met het CMD en het Plusteam in 2020.

Jaar 2020

- Er is een nieuw beleidsplan jeugd en een aangepaste verordening jeugdhulp
Onderdelen van dit nieuwe beleidsplan zijn:
  - Beheersmaatregelen uitgaven jeugdhulp
  - Werkwijze CMD en PlusTeam
  - Aansluiting passend onderwijs en jeugdhulp
  - Samenwerking met jeugdpartners
  - Individuele voorzieningen jeugdhulp, wet- en regelgeving
  - Welzijn & gezondheid alle jeugdigen
  - Complexe scheidingsituaties

- Aanpak kindermishandeling en huiselijk geweld
- Het preventief maatregelen pakket jeugd 2019-2020 is uitgevoerd. Hiermee is een verschuiving ingezet: er wordt meer 'genormaliseerd' en gebruik gemaakt van voorliggende voorzieningen, i.p.v. dat problemen centraal worden gesteld en de inzet van individuele voorzieningen jeugdhulp verder toeneemt.
- De nieuwe overeenkomst 'Jongerenwerk Waalre' is van kracht, er is een goede balans tussen ambulante werk (ondermeer bij de JOPs) en het werk in het jongeren centrum in De Pracht.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Kwalitatief goede zorg wordt geleverd waar nodig is;
- Jongeren hebben een plek in Waalre.

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren			Gemeente /referent	2017	2018	2019	Bron
Nr	Indicator	Omschrijving					
21	Banen per 1.000 inw 15-74jr	Het aantal banen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar	Waalre	458,9	463,8	nbn	LISA 2018
			Landelijk	759,8	774,0	nbn	
23	% kinderen in uitkerings-gezin	Het percentage kinderen tot 18 jaar dat in een gezin leeft dat van een bijstandsuitkering moet rondkomen	Waalre	nbn	nbn	nbn	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel 2015
			Landelijk	nbn	nbn	nbn	
24	Netto arbeids-participatie	Het percentage van de werkzame beroepsbevolking ten opzichte van de beroepsbevolking	Waalre	67,5%	68,4%	nbn	CBS - Arbeids-deelname 2018
			Landelijk	66,6%	67,8%	nbn	
26	% werkloze jongeren	Het percentage werkloze jongeren (16-22 jaar)	Waalre	nbn	nbn	nbn	Verwey Jonker Instituut - Kinderen in Tel 2015
			Landelijk	nbn	nbn	nbn	
27	Bijstands-uitkeringen	Het aantal personen met een bijstandsuitkering (18 jaar en ouder), per 1.000 inwoners	Waalre	21,0	18,4	nbn	CBS - Participatie Wet 2018
			Landelijk	41,1	39,0	nbn	
28	Lopende re-integratie-voorzieningen	Het aantal re-integratievoorzieningen, per 1.000 inwoners in de leeftijd van 15-74 jaar	Waalre	9,0	5,9	nbn	CBS - Participatie Wet 2018
			Landelijk	29,0	30,5	nbn	

Wat mag het kosten?

	jaarrekening 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023
Lasten sociaal domein						
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	845	1.049	769	732	740	740
6.2 Wijkteams	598	543	590	590	590	590
6.3 Inkomensregelingen	4.095	3.812	3.770	3.770	3.770	3.770
6.4 Begeleide participatie	1.311	1.323	1.286	1.218	1.231	1.172
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	2.168	2.412	2.502	2.502	2.502	2.502
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	116	101	109	109	109	109
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	3.333	3.185	3.091	3.041	2.991	2.941
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-	-	-	-	-	-
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	584	474	483	483	483	483
	13.050	12.899	12.600	12.445	12.416	12.307
Baten sociaal domein						
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-	-	-	-	-	-
6.2 Wijkteams	-	-	-	-	-	-
6.3 Inkomensregelingen	2.985	2.998	2.949	2.749	2.749	2.749
6.4 Begeleide participatie	-	-	-	-	-	-
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	156	88	88	88	88	88
6.71 Maatwerkdienstverlening 18+	-	-	-	-	-	-
6.72 Maatwerkdienstverlening 18-	250	-	-	-	-	-
6.81 Geëscaleerde zorg 18+	-	-	-	-	-	-
6.82 Geëscaleerde zorg 18-	-	-	-	-	-	-
	3.391	3.086	3.037	2.837	2.837	2.837
saldo sociaal domein	9.659	9.813	9.563	9.608	9.579	9.470

Vergelijking van de begroting 2019 met 2020 (baten en lasten gesaldeerd) en meerjarig levert de volgende verschillen op:

6.1 Samenkracht en burgerparticipatie (voordeel € 280.000)

In 2019 is er een krediet preventie jeugd van € 224.000; In 2020 is er geen krediet; voordeel 2020 € 224.000.

In de begroting 2020 is uit de kadernota éénmalig (2020 en 2021) een budget opgenomen voor verwarde personen van € 22.000 om een pilot uit te voeren voor de wijk GGd-er.

Budget 't Hazzo is ingezet ter dekking van de huidige exploitant sporthal, verschuiving van budget naar sporthallen in verband met een ontmoetingsplek in de Voldijn.

De kosten voor jeugd- en jongerenwerk stijgen met € 20.000 in verband met indexering.

In 2020 is éénmalig een krediet opgenomen voor de ontwikkeling van de Sociale Kaart en domotica.

6.2 Wijkteams (nadeel € 47.000)

Door indexering van de kosten van het PlusTeam stijgen de kosten in 2020.

6.3 Inkomensregelingen (nadeel € 7.000)

De bijdrage voor W&I aan de gemeente Veldhoven is in 2020 € 10.000 lager dan in 2019 als gevolg van minder cliënten.

De verwachting is dat de uitkering van de buig-gelden (inkomsten rijk) in 2020 € 40.000 lager is.

De kosten voor schuldhulpverlening, bijzondere bijstand en kwijtschelding dalen in 2020 op basis van werkelijke jaarrekeningcijfers 2018.

De opbrengsten leenbijstand dalen.

Toelichting meerjarenramingen:

Verwacht wordt dat de uitkering van de buiggelden vanuit het ministerie vanaf 2021 dalen.

6.4 Begeleide participatie (voordeel € 37.000)

Doordat het rijksbudget voor de WSW daalt, dalen op dit taakveld ook de uitgaven.

De kosten voor begeleide participatie stijgen als gevolg van een hogere vraag naar begeleiding naar werk.

Toelichting meerjarenramingen:

Samen met het rijksbudget dalen onze uitgaven mee voor de bijdrage aan de Ergon en voor de participatievoorziening.

De kosten voor begeleide participatie stijgen in de meerjarenraming licht als gevolg van een hogere vraag.

6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO) (nadeel € 90.000)

Er is een stijging van de personeelskosten als gevolg van een verschuiving van personeelskosten vanuit de post overhead.

Voor collectief vraagafhankelijk vervoer hebben we € 32.000 meer opgenomen in de begroting 2020 op basis van ervaringen voorgaande jaren en op basis van de nieuwe aanbesteding.

6.71 Maatwerkdienstverlening 18+ (nadeel € 8.000)

Op basis van indexeringen worden er meer salariskosten toegerekend.

6.72 Maatwerkdienstverlening 18- (voordeel € 94.000)

Op basis van ervaringscijfers worden er jaarlijks € 75.000 minder geraamd voor PGB.

Er wordt jaarlijks een lager bedrag aan kosten toegerekend van € 50.000 door aanpassing van de inkoop en toegang.

6.82 Geëscaleerde zorg 18- (nadeel € 9.000)

De kosten voor geëscaleerde zorg nemen licht toe ten opzichte van 2019.

07 Volksgezondheid en milieu

7.1 Volksgezondheid

Wat willen we bereiken?

Een Waalrese samenleving die bestaat uit lichamelijk en psychisch zo gezond mogelijke mensen;

- Onze inwoners zijn zich ervan bewust dat ze in de eerste plaats zelf verantwoordelijk zijn voor het op peil houden van hun gezondheid;
- Mensen kunnen achteruitgang van hun gezondheid zelf opvangen omdat ze uit gaan van hun mogelijkheden;
- Mantelzorgondersteuning is op maat;
- Waalre is een dementie-vriendelijke gemeente.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Kennis verspreiden over en het aanleren van gezondheidsvaardigheden;
- Bewustwording bevorderen van het begrip positieve gezondheid waarbij meerdere leefgebieden bijdragen aan zingeving, ook bij (chronische) ziekte.

Jaar 2020

- Bewustwordingsprojecten over roken, alcohol en drugsgebruik die eraan bijdragen dat het genotsmiddelengebruik bij jongeren afneemt zijn uitgevoerd. Hierbij betrekken we de sportverenigingen in Waalre in relatie tot het Lokaal Sportakkoord. Inwoners zijn geïnformeerd over het voorkomen van gehoorschade bij kinderen en volwassenen. In het evenementenbeleid zijn voorwaarden opgenomen over de toegestane geluidsnormen bij activiteiten.
- Brieven van de gemeente aan de inwoners van Waalre zijn in eenvoudige en heldere taal geschreven, zodat ze ook begrijpelijk zijn voor laaggeletterden.
- Er is in de bibliotheek een Taalpunt voor mensen die moeite hebben met de Nederlandse taal en waar informatie gegeven wordt over taalscholing.
- Inwoners van 75 jaar en ouder zijn geïnformeerd door ouderenadviseurs over de thema's wonen, welzijn en zorg vanuit de uitgangspunten van Positieve Gezondheid.
- Er is een inventarisatie rapport van de behoeften van werkende mantelzorgers in Waalre.
- Er is een Sociale kaart Waalre beschikbaar.
- Er is een pilot uitgevoerd over technologische oplossingen voor zorgondersteuning thuis.
- Het Dementie Vriendelijke Gemeente netwerk is actief vanuit een jaarplan 2020
- Er is een activiteit voor mensen met dementie op jonge leeftijd opgezet.
- Er is een geactualiseerd werkplan 2020 DVG netwerk met als uitgangspunt de 10 doelstellingen voor een dementie vriendelijke gemeenschap.
- Er zijn promotie activiteiten van Goed voor Mekaar Waalre uitgevoerd.
- Er is beleid gemaakt voor de spreiding van AED 's in Waalre en de burgerhulpverlening bij reanimatie.
- Het sociaal domein is betrokken bij de omgevingsvisie.
- Ontwikkeling van Integrale Jeugdgezondheidszorg (IJGZ) 0 tot 18 jaar.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Inwoners zijn bewust dat een gezonde leefstijl bijdraagt aan de kwaliteit van leven.
- Inwoners zijn bewust dat iedereen in Waalre mee moet kunnen doen binnen zijn of haar mogelijkheden vanuit het streven naar een inclusieve samenleving.
- Inwoners helpen elkaar en zijn gemotiveerd om vrijwilligerswerk te doen.
- Met een integrale jeugdgezondheidszorg voor 0 tot 18 jaar blijft alle gezondheidsinformatie bij één organisatie. Er vindt geen dossieroverdracht plaats van jeugdigen en hun ouders. Ouders ervaren minder bureaucratie. Onderwijs en huisartsen kunnen bij één organisatie terecht. De gehele JGZ profiteert van innovatie.

7.2 Riolering

Wat willen we bereiken?

Een goed functionerend rioolstelsel dat zorgt voor bescherming van de volksgezondheid, het milieu en het tegengaan van (grond)wateroverlast. Daarbij wordt rekening gehouden met wetgeving en beleidsvoornemens op diverse niveaus: Europees (Kaderrichtlijn water), landelijk (Waterwet, bestuursakkoord Water), provinciaal (waterhuishoudingsplan) en waterschap.

Kosten besparen door zo efficiënt mogelijk te werken. Dit betekent onder andere in een vroegtijdig stadium samenwerken zowel intern als met andere gemeenten en het waterschap.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Uitvoering geven aan het Gemeentelijk Rioleringsplan 2018-2021; algemeen rioolbeleid, te nemen maatregelen, kosten voor beheer en onderhoud en tarieven en heffingen om maatregelen te bekostigen.
- De gemeente blijft het afvalwater inzamelen en afvoeren. In die gebieden waar een gescheiden rioolstelsel is of wordt aangelegd, wordt op basis van vrijwilligheid zoveel mogelijk particulier oppervlak afgekoppeld.
- Werken aan waterbewustzijn van inwoners en klimaat adaptatie.

Jaar 2020

Het volgende is in 2020 bereikt:

- Vervanging en afkoppelen (bewoners actief stimuleren middels voorlichting en subsidie) van de regenwater riolering in de Molenstraat en omgeving, gecombineerd met het herinrichten van de openbare ruimte is in uitvoering;
- Voorbereiden vervanging riolering Anemonelaan, in relatie renovatie groen en wegen.
- Voorbereiding vervanging/afkoppeling riolering M.de Ruyterstraat
- Voorbereiding vervanging/afkoppeling riolering Azalealaan e.o.
- Voorbereiding vervanging/afkoppeling riolering winkelcentrum De Voldijn en omgeving.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Minder wateroverlast bij hevige buien
- Het voorkomen van verdroging van de tuinen en openbaar groen.
- Actief betrekken van bewoners bij het uitvoeren van watergebonden klimaatmaatregelen

7.3 Afval

Wat willen we bereiken?

Het gemeente breed invoeren van een verdere verduurzaming van de afvalinzameling (service, kosten en milieu) gebaseerd op bronscheiding en draagvlak bij onze inwoners.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Uitvoeren van een (technische) onderzoek naar inzamelvarianten voor verdere verduurzaming van de afvalinzameling (service, kosten, milieu) gebaseerd op bronscheiding.
- Het creëren van draagvlak bij onze inwoners over de verschillende inzamelvarianten door middel van wijkgerichte informatiebijeenkomsten.
- Voorbereiden en gemeente breed uitrollen van de gewijzigde afvalinzameling.

Jaar 2020

- Het draagvlak bij inwoners voor een op bronscheiding gebaseerde afval inzamelvariant is gepeild door onder meer wijkgerichte informatiebijeenkomsten.
- De gemeenteraad heeft besloten over een nieuwe afval inzamelsystematiek.
- Er is gestart met de voorbereiding van de aanbesteding van een nieuwe inzamelsystematiek.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- De inwoners worden betrokken bij de keuze van een op bronscheiding gebaseerd nieuw afval inzamelsysteem. Dit resulteert vervolgens voor onze inwoners in langjarige, duurzame en gebruiksvriendelijke manier van afval inzamelen.

7.4 Duurzaamheid en Milieu

Wat willen we bereiken?

- Een bijdrage leveren aan het behalen van de klimaatdoelen van Parijs, binnen de schaal en maat van de gemeente Waalre.
- Voortrekkersrol blijven vervullen in de regio op het gebied van duurzame energie en de zorg voor een beter milieu.
- Bij alle opgaven streven naar een duurzame balans tussen de drie P's (ecologische, economische en sociale doelen).
- De duurzaamheidsambities uit het Uitvoeringsprogramma 2018-2022 actualiseren en waarmaken.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Het huidige duurzaamheidsbeleid wordt versterkt voortgezet.
- Analyse uitvoeren van de huidige en toekomstige energievraag (elektriciteit, warmte en transport) en daarbij gepaard gaande uitstoot van CO₂, zowel lokale situatie als op regionaal niveau.
- In beeld brengen van de lokale potentie van zonne-energie, windenergie en geothermie en dit door vertalen in ruimtelijk beleid waarin ook de betrokkenheid van inwoners is geborgd.

- Op basis van energievraag en potentie duurzame energiebronnen bepalen van het ambitieniveau voor de bestuursperiode 2018-2022.
- Opstellen van een geactualiseerd uitvoeringsprogramma Duurzaamheid met energie- en klimaatmaatregelen, projecten en plannen.
- Realiseren van energieprojecten uit het uitvoeringsprogramma Duurzaamheid.
- Opstellen van een duurzaam warmteplan (aardgasarm) samen met stakeholders, waaronder onze inwoners. Dit moet resulteren in een vastgesteld warmteplan uiterlijk in 2021.
- Starten met het uitvoeren van een warmteplan.
- Opstellen van een klimaatbegroting met bijbehorende klimaatverordening, zodat de energietransitie geborgd wordt middels een begrotingscyclus.
- Continueren van de projectleiding en invulling van het regionale project De Groene Zone tot 2020.
- Uitvoeren van diverse specifieke (lopende) opgaven en meer reguliere taken op het gebied van de (traditionele) thema's bodem, geluid en externe veiligheid.
- Borging van duurzaamheid en milieuthema's in de integrale omgevingsvisie.

Jaar 2020

- De Regionale Energiestrategie is vastgesteld en ten behoeve van de realisatie van deze strategie is een uitvoeringsprogramma opgesteld met energie- en klimaatmaatregelen, projecten en plannen.
- Er is gestart met het maken van de transitievisie warmte (warmteplan).
- De lokale potentie van zonne-energie, windenergie en geothermie is in beeld gebracht middels de RES. De uitkomsten hiervan zijn door vertaald in ruimtelijk beleid waarin ook de betrokkenheid van inwoners en andere stakeholders is geborgd.
- De projectleiding en invulling van het regionale zonnepanelenproject De Groene Zone is gecontinueerd.
- Het zonnepark op het voormalige honkbalveld sportpark Waalre is gerealiseerd.
- Onze duurzaamheidsambitie is verankerd in de op te stellen Omgevingsvisie.
- In het kader van gezondheid is het noodzakelijk om de omgevingskwaliteit te monitoren en evalueren. Bovendien krijgen gemeenten er, in het kader van de Omgevingswet, taken bij ten aanzien luchtkwaliteit. Hiervoor hebben we samen met de regio een innovatief meetnet luchtkwaliteit ingericht. Binnen Waalre zijn meetpunten geplaatst

Wat is de impact voor onze inwoners?

- De stakeholders (bedrijven, instellingen en onze inwoners) hebben inzicht in welke concrete maatregelen nodig zijn voor de energietransitie en wat hun rol/bijdrage hierin is. Inwoners, overheid en bedrijven/instellingen zijn zoveel mogelijk samen 'eigenaar' van de energietransitie en van de resultaten die dat oplevert (een duurzame en energiezuinige gebouwde omgeving tegen redelijke kosten).
- Inwoners worden betrokken bij het aardgasvrij maken van hun woningen.
- Door inzicht te hebben in de luchtkwaliteit kunnen we dit meenemen als afweging bij nieuwe ruimtelijke plannen. Burgers kunnen hun eigen meetapparatuur kalibreren aan het regionale meetnet voor luchtkwaliteit.

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren Nr	Indicator	Omschrijving	Gemeente /referent	2017	2018	2019	Bron
33	Huishoudelijk restafval	Hoeveelheid restafval per inwoner per jaar	Waalre	108	nnb	nnb	CBS – Statistiek Huishoudelijk afval 2017
			Landelijk	174	nnb	nnb	
34	Hernieuwbare elektriciteit	Het % elektriciteit opgewekt uit wind, waterkracht, zon of biomassa t.o.v. totale verbruik	Waalre	3,7%	nnb	nnb	Rijkswaterstaat Klimaatmonitor 2017
			Landelijk	16,9%	nnb	nnb	

Wat mag het kosten?

	jaarrekening 2017	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023
Lasten volksgezondheid en milieu						
7.1 Volksgezondheid	622	623	678	678	678	678
7.2 Riolering	1.454	1.419	1.443	1.463	1.495	1.525
7.3 Afval	1.408	1.409	1.313	1.339	1.365	1.391
7.4 Milieubeheer	415	481	763	463	413	493
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	117	92	89	89	87	87
	4.016	4.024	4.286	4.032	4.038	4.174
Baten volksgezondheid en milieu						
7.1 Volksgezondheid	5	-	-	-	-	-
7.2 Riolering	1.546	1.563	1.595	1.620	1.659	1.700
7.3 Afval	1.799	1.762	1.679	1.707	1.744	1.782
7.4 Milieubeheer	13	16	16	16	16	16
7.5 Begraafplaatsen en crematoria	33	55	65	65	65	65
	3.396	3.396	3.355	3.408	3.484	3.563
saldo volksgezondheid en milieu	620	628	931	624	554	611

Vergelijking van de begroting 2019 met 2020 (baten en lasten gesaldeerd) en meerjarig levert de volgende verschillen op:

7.1 Volksgezondheid (nadeel € 55.000)

Extra rijksmiddelen in de algemene uitkering voor de Wvvgz zorgen voor een kosten stijging van € 16.000.

Indexering van de bijdragen aan de GGD zorgt voor een stijging van € 17.000.

De kosten voor de jeugdgezondheidszorg stijgen met € 25.000 als gevolg van indexering en verwachte stijging aantal jeugdigen.

7.2 Riolering (voordeel € 8.000)

De rioolheffing is kostendekkend. Voordeel ontstaat doordat BTW ook in rekening mag worden gebracht bij de inwoners via rioolheffing.

Toelichting meerjarenramingen:

De kapitaallasten stijgen als gevolg van afschrijvingen op investeringen.

De baten stijgen als gevolg van de aansluiting van nieuwe woningen.

7.3 Afval (voordeel € 13.000)

De kostendaling wordt grotendeels veroorzaakt doordat gemeenten niet meer verantwoordelijk zijn voor het sorteren van de afvalstroom plastic, metaal en drankverpakkingen (PMD).

Daling van de opbrengsten uit het vermarkten van papier, metaal en drankverpakkingen als gevolg van lagere marktprijzen, een nadeel van € 70.000.

In 2019 worden éénmalig twee kredieten opgenomen voor onderzoek varianten afvalinzameling en voor wijkgerichte bijeenkomsten. Deze kosten zijn niet in het tarief voor de afvalstoffenheffing opgenomen.

Een inhoudelijke toelichting op de kostendekkendheid en de berekening van tarieven afval kunt u terugvinden in de paragraaf A Lokale heffingen.

Toelichting meerjarenramingen:

De kosten stijgen als gevolg van indexering. De opbrengst stijgen door meer aansluitingen.

7.4 Milieubeheer (nadeel € 282.000)

De lasten dalen als gevolg van kredieten die wel in 2020-2021 voorkomen maar niet in de jaren daarna.

Vanuit de kadernota 2020 is opgenomen:

- Structureel bedrag van € 22.500 voor meetdienst luchtkwaliteit.
- Eenmalig € 50.000 t.l.v. reserves zie taakveld 0.10 voor uitvoering regionale energiestrategie.
- Eenmalig € 250.000 t.l.v. reserves zie taakveld 0.10 voor invoering duurzaamheid in plaats van de eerder aangegeven nieuwe medewerker.

Toelichting meerjarenramingen:

De lasten dalen als gevolg van kredieten die wel in 2020-2021 voorkomen maar niet in de jaren daarna.

Het voornemen is om de nieuwe medewerker duurzaamheid in een later stadium aan te nemen om uitvoering te geven aan de ambitie.

7.5 Begraafplaatsen en crematoria (voordeel € 13.000)

Door ophoging van de tarieven verwachten wij meer inkomsten.

Lagere kapitaallasten in de meerjarenbegroting door afschrijvingen.

08 Volkshuisvesting, ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing

8.1 Ruimtelijke ordening

Vitaal Dorpshart Aalst (winkelcentrum Den Hof en omgeving)

Wat willen we bereiken?

Samen met ondernemers (winkeliers en eigenaren) en inwoners zorgen voor een toekomstbestendig en vitaal dorpshart Aalst. We streven naar een compact centrum, goed en logisch bereikbaar voor alle modaliteiten, zichtbaar, een levendig hart waar mensen elkaar graag ontmoeten, van een duurzame en hoge kwaliteit voor zowel het vastgoed als de openbare ruimte. Hierbij is er ook aandacht voor de relaties met andere projecten (b.v. op toeristisch recreatief vlak) en de kansen die deze bieden.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- De gebiedsvisie centrum Aalst-Eindhovenseweg wordt uitgewerkt in een Nota van Uitgangspunten (wat willen we?). Vervolgens wordt binnen de in deze Nota vervatte uitgangspunten een aantal uitwerkingsvarianten opgesteld waaruit een keuze wordt gemaakt. Voor de gekozen uitwerkingsvariant wordt daarna een realisatiestrategie (hoe gaan we het doen?) opgesteld. Uiteindelijk leidt dit tot de ontwikkeling van diverse locaties en de herinrichting van de openbare ruimte.
- Ondersteuning van de stichting Bedrijven InvesteringsZone (BIZ) Den Hof bij de uitvoering van haar meerjarig activiteitenplan.

Jaar 2020

- Op basis van de verbeterde ontwikkelingsvisie (gebiedsvisie 2.0) en het schetsontwerp voor het dorpshart Aalst is een realisatiestrategie opgesteld en zijn eerste stappen gezet in de uitvoering;
- De inrichting van de openbare ruimte is in een (voor)ontwerp verder uitgewerkt. Hierbij zijn inwoners, ondernemers en eigenaren betrokken.
- Er heeft regelmatig overleg met de stuurgroep Den Hof en het BIZ-bestuur plaats gevonden.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Een aantrekkelijk dorpshart in Aalst, waar je kunt winkelen en elkaar ontmoet en diverse activiteiten door het jaar heen worden georganiseerd

Implementatie nieuwe Omgevingswet

Wat willen we bereiken?

De nieuwe Omgevingswet integreert zo'n 26 wetten op het gebied van de fysieke leefomgeving (bouwen, milieu, waterbeheer, ruimtelijke ordening, monumentenzorg en natuur). Als deze nieuwe Omgevingswet over enkele jaren in werking treedt willen we daar klaar voor zijn; zowel voor wat betreft de organisatie, het beleid, de regels, de processen als de taken en verantwoordelijkheden.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018- 2022

- Aan de hand van het startdocument "Aan de slag met de Omgevingswet in Waalre" en het Stappenplan "Op weg naar de Omgevingswet. Met een stappenplan voor de gemeente Waalre" bereiden we ons de komende jaren gestructureerd en integraal voor op alle veranderingen binnen het ruimtelijk domein die deze nieuwe wet met zich meebrengt.

Jaar 2020

Op basis van de programmatische aanpak samen met de gemeenten Best en Veldhoven:

- Is na een interactief planproces de ontwerp-Omgevingsvisie gereed om vastgesteld te worden in de gemeenteraad in 2021;
- Heeft er een analyse plaatsgevonden naar het huidige beleid en regelgeving in het fysieke domein en is er een initieel Omgevingsplan (tijdelijk) opgeleverd;
- Zijn we voorbereid op de aansluiting op het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO), zodat per 1 januari 2021 alle processen voor planvorming en vergunningverlening via het DSO kunnen verlopen;
- Zijn de interne werkprocessen voor vergunningverlening aangepast op het DSO;
- Zijn samenwerkingsafspraken gemaakt met ketenpartners (zoals Omgevingsdienst, Waterschap, Provincie, Veiligheidsregio e.d.).

Wat is de impact voor onze inwoners?

De Omgevingswet biedt meer ruimte voor ruimtelijke initiatieven van inwoners, bedrijven en instellingen. Voor iedereen wordt het ook inzichtelijker en voorspelbaarder of een ruimtelijk initiatief kans van slagen heeft, doordat de besluitvorming versneld en verbeterd wordt. Tegelijkertijd blijft de rechtszekerheid en rechtsgelijkheid voor onze inwoners gewaarborgd.

Het gebruiksgemak bij het aanvragen van een omgevingsvergunning neemt toe door het DSO.

Ontwikkeling Buitengebied

Wat willen we bereiken?

Een bijdrage leveren aan een aantrekkelijk buitengebied voor de eigen inwoners, de regio, en de (agrarische en recreatieve) ondernemers in het gebied middels innovatieve gebiedsontwikkeling.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Maatregelen uitvoeren (zoals landschap- en natuurontwikkeling, ontwikkeling landgoederen, ontwikkeling natuurpoort, verdere realisatie Dommelpad) die passen binnen de actuele visies op het buitengebied van Waalre;
- Stimuleren en faciliteren (o.a. procedureel) van particuliere initiatieven die passen in de actuele visies op het buitengebied van Waalre;
- Met onze partners (provincie, Natuurmonumenten, Waterschap) een strategie ontwikkelen hoe de verdere opgave van het NatuurNetwerk Brabant te realiseren;
- Doorontwikkelen studie 'Smart Forest' zoals ontwikkeld door studenten van de Universiteit van Wageningen;

Jaar 2020

- Zijn diverse ruimtelijke procedures afgerond, c.q. opgestart. Daartoe behoren in ieder geval;
  - Het vaststellen van het bestemmingsplan Landgoed Achtervoorde door de gemeenteraad;
  - Het vaststellen van het bestemmingsplan Landgoed Gildebosch door de gemeenteraad;
  - Het vaststellen van het bestemmingsplan Natuurbelevingscentrum Buiten;
  - Het opstarten van de ruimtelijke procedure sanering autosloperij Mosbroekseweg.
- Zijn diverse projecten fysiek gerealiseerd. Daartoe behoren in ieder geval;
  - De natuurcompensatie behorende bij het project 'Boslaantjes Waalre Noord';
  - Het op gemeentelijk grondgebied in het Achtereind ontwikkelen van nieuwe natuur binnen de grenzen van het NatuurNetwerk;
  - Het particuliere initiatief van een voedselbos (een bos waarin alles eetbaar is) tegen het bestaande bos aan de Heikantstraat.
- Beleidsmatig hebben we;
  - Een klimaatstresstest voor onze beken 'Dommel' en 'Tongelreep' uitgevoerd;
  - Verkend of de regio een status van Nationaal Park kan krijgen (Van Gogh nationaal park);
  - Afgestemd met onze partners (Waterschap de Dommel, Natuurmonumenten, ZLTO en dergelijk) door deelname in diverse samenwerkingsverbanden (Grenscorridor N69, Dommeldal de Hogt, MRE).

Wat is de impact voor onze inwoners?

Het buitengebied van de gemeente Waalre is door de aanleg van nieuwe natuur aantrekkelijker geworden. Niet alleen zijn de natuur- en landschapswaarden toegenomen, ook is er toename in het aspect beleving. Te voet en per fiets is de natuurcompensatie Waalre Noord met zijn Schotse Hooglanders uitstekend te beleven. Verder brengt het voedselbos de voedselvoorziening dichtbij de mensen en zijn de initiatiefnemers van plan circa de helft van de opbrengst te doneren aan de voedselbank Waalre.

Dommeldal de Hogt

Wat willen we bereiken?

Een bijdrage leveren aan een aantrekkelijk gebied voor inwoners, ondernemers en recreanten. Hierbij voldoen aan de doelstellingen van het Rijk en de provincie op het gebied van natuur zoals het vergroten van biodiversiteit en creëren van ecologische verbindingen.

In dit project werkt de gemeente Waalre intensief samen met de gemeente Veldhoven en Eindhoven die op dezelfde manier een deel van hun buitengebied ontwikkelen. Dit is niet alleen een impuls voor Waalre, maar voor de hele regio.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

Op basis van een samenwerkingsovereenkomst met Eindhoven en Veldhoven wordt gewerkt aan het ontwikkelen van het buitengebied door kavelruil en het beschikbaar stellen van de beoogde gronden voor natuurcompensatie, landschaps- en natuurontwikkeling. Hierdoor wordt het toeristisch profiel van de gemeente versterkt, alsmede door de aanleg van het Dommelpad, een fiets- en wandel verbinding met Veldhoven en andere wandel- en fietspaden).

Jaar 2020

- Zijn diverse projecten fysiek gerealiseerd. Daartoe behoren in ieder geval;
  - De realisatie van 10 Ha van de in de kavelruil DDH beoogde 33 Ha nieuwe natuur;
  - Een natuurlijk ingericht waterbekken ter hoogte van de Heuvelsche Putten inclusief een wandelpad voor de recreant;
  - Een vleermuizenkelder in Waalre Noord ter bevordering van de biodiversiteit;
  - Het verbinden van de bestaande heide terreinen in Waalre Noord;
  - Het landschapsplan behorende bij het agrarisch bedrijf Mosbroekseweg 4 inclusief boomgaard, poel en bloemrijke akkerranden.
- Is de planvorming opgestart van;
  - Nog enkele ontbrekende stukjes fietspad (langs de Dommel) en Waalre Noord;
  - Een nieuwe wandelverbinding inclusief wandelbruggetje met Veldhoven ter hoogte van de Mosbroekseweg;
- Tevens is met onze partners nagedacht over de volgende fase van het NatuurNetwerk realisatie. Waar mogelijk zijn met het door de gemeenteraad beschikbaar gestelde krediet grondaankopen gedaan.
- Nieuw in het gebied van DDH zijn ontwikkelingen op het gebied van mobiliteit (P-Hub) en werklandschap. Een studie naar de mogelijkheden en onmogelijkheden hiervan is afgerond. Deze is voorgelegd aan de gemeenteraad. Met onze partners en initiatiefnemers is hier verder over gesproken.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Onze inwoner profiteert van deze veelal groene ontwikkelingen. Het buitengebied wordt aantrekkelijker voor recreatie en natuurbeleving. Omdat deze gelegen zijn op korte afstand van de bebouwde kom kunnen veel inwoners dit beleven.

Centrumontwikkeling Waalre-dorp

Wat willen we bereiken?

We willen het centrum verlevendigen, het winkelcentrum versterken, de ruimtelijke kwaliteit van het gebied vergroten en ruimte bieden aan evenementen en nieuwe initiatieven (onder meer op het gebied van recreatie en toerisme).

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- We blijven, mede op basis van de notities "Waalre natuurlijk bijzonder" en "Samen aan de slag" verdere invulling geven aan de centrumontwikkeling.

- Particuliere initiatieven die passen binnen de uitgangspunten van de Centrumvisie Waalre-dorp worden gestimuleerd en gefaciliteerd. Denk hierbij aan hoogwaardige horeca, cultuur en evenementen, detailhandel speciaalzaken, etc.;
- Ruimtelijke kaders opstellen voor de toekomstige invulling van de locaties van het voormalig tankstation aan de Willibrorduslaan op de kop van winkelcentrum De Bus en driehoek Willibrorduslaan-Blokvenlaan-Wollenbergstraat;

Jaar 2020

- (Ruimtelijke) Initiatieven die bijdragen aan de versterking en verlevendiging van het centrum van Waalre-dorp zijn gestimuleerd en gefaciliteerd;
- Voor de toekomstige invulling van de 'Driehoek' (Willibrorduslaan-Blokvenlaan-Wollenbergstraat) zijn ruimtelijke kaders vastgesteld.
- Is een bestemmingsplan vastgesteld dat de realisatie mogelijk moet maken van een gezondheidscentrum voor Waalre-dorp op een locatie naast sporthal Hoeveland, in de nabijheid van het centrum.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Het centrum van Waalre-dorp wordt verder ontwikkeld als gezellig dorpshart dat ruimte biedt voor een verscheidenheid aan functies voor de inwoners van Waalre en bezoekers van buiten. De Markt neemt hierin een centrale plaats in met haar groene ruimte, horecavoorzieningen en evenementen.

Herontwikkeling 't Hazzo en omgeving

Wat willen we bereiken?

Een integrale herontwikkeling (wonen, sporten, ontmoeten) van de omgeving van sporthal 't Hazzo op basis van de in april 2017 vastgestelde visie voor dit gebied.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Realiseren van de sloop van het gemeenschapshuis en de bouw van een nieuwe kantine/ ontmoetingsruimte;
- Het uitwerken van de stedenbouwkundige plannen en een bestemmingsplan voor de herontwikkeling van het gemeentelijk deel van het gebied;
- Samen met de eigenaren en/of ontwikkelende partijen in het overige gebied waarop de gebiedsvisie betrekking heeft, komen tot afspraken met betrekking tot de invulling van het gebied, een uitgewerkt stedenbouwkundigplan en beeldkwaliteitsplan en doorvertaling hiervan in een bestemmingsplan.

Jaar 2020

- Het bouwen van de nieuwe kantine / ontmoetingsruimte en de ombouw van 't Hazzo tot een duurzame accommodatie voor sport en ontmoeten is in gang gezet;
- Het bestemmingsplan waarmee de realisatie van sociale huurwoningen, en indien hierover overeenstemming wordt bereikt, de ontwikkeling van grondgebonden woningbouw op particuliere gronden ten zuiden van 't Hazzo wordt mogelijk gemaakt, is vastgesteld;
- Het woningbouwproject "De Keizer" nabij de hoek Gestelsestraat-Prunellalaan is gestart;

- Het bestemmingsplan voor de herontwikkeling van de locatie Ligtvoet, op de hoek van de Gestelsestraat en Akkerstraat, in de vorm van woningbouw is vastgesteld;
- Besluitvorming over eventuele herinrichting van de Gestelsestraat heeft plaatsgevonden en voorbereiding en uitvoering ervan is in gang gezet.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- In goed overleg en afstemming met omwonenden en andere inwoners is het voormalig gemeenschapshuis 't Hazzo omgevormd tot een duurzame accommodatie waar de inwoners elkaar in een duurzaam gebouw, gelegen in een groene omgeving, kunnen ontmoeten. Het rommelig ogende, gemengde gebied wordt in de lijn van de gebiedsvisie omgevormd tot een groen en aantrekkelijk woongebied.
- De verschillende woningbouwprojecten in de directe omgeving van 't Hazzo bieden ruimte aan 75 tot 100 woningen in verschillende categorieën en voor diverse doelgroepen.

8.3 Wonen en Bouwen

Wonen

Wat willen we bereiken?

Waalre heeft de ambitie om de meest aantrekkelijke woongemeente van Brabant te zijn en te blijven. De bouw van nieuwe woningen sluit aan op de behoefte en wensen van onze inwoners alsook die van de regio. Hierbij is speciale aandacht voor betaalbare en geschikte woonruimte voor middeninkomens, starters, jonge gezinnen, senioren, mensen met een beperking en statushouders.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Voortzetten van de intensieve regionale samenwerking binnen het Stedelijk Gebied Eindhoven op het thema 'Wonen'.
- Opstellen van een Visie op Goed Wonen in 2019, gevolgd door een Woonnotitie. In de Woonnotitie zullen de uitgangspunten uit de Visie op Goed Wonen in concrete afspraken, acties en instrumentarium worden vertaald.
- Jaarlijks actualiseren (en eventueel bijstellen) van plannen op sub-regionaal niveau (opgenomen in convenant Stedelijk Gebied).
- Realisatie van het gemeentelijk woningbouwprogramma binnen de kaders van de nieuw op te stellen Woonvisie op diverse locaties zoals Waalre Noord (diverse fasen), Brabantiaaterein, 't Hazzo en omgeving, Molenstraat-Dreefstraat (zie paragraaf Grondbeleid voor een uitgebreidere toelichting)

Jaar 2020

- Op basis van de Visie op Goed Wonen is de Woonnotitie vastgesteld, hierin is het woonbeleid voor de korte en middellange termijn uitgewerkt.
- Het Uitvoeringsprogramma, zoals in de Woonnotitie opgenomen, is uitgewerkt in concrete acties, zoals aanpassing van het woningbouwprogramma en verduurzaming van onze woningvoorraad.
- Op basis van de Woonnotitie zijn prestatieafspraken gemaakt met de woningcorporaties en huurdersverenigingen.
- Er zijn plannen ontwikkeld om de betaalbare woningvoorraad te vergroten.

- De voorgenomen woningbouw op diverse locaties is volgens planning opgestart, in aanbouw genomen dan wel opgeleverd:
  - *Waalre Noord, deel De Bleek 1* (herontwikkeling braakliggend perceel afgebrande woning): nieuw bestemmingsplan is vastgesteld, kavels in verkoop.
  - *Waalre Noord: deel Heistraat noord, fase 2*: woontorentje 5 appartementen is met de potentiële bewoners ontwikkeld, procedures zijn gestart;
  - *Waalre Noord: deel De Boslaantjes (fase Heistraat zuid 1)*: na verkoop van 65 woningen is de omgevingsvergunning verleend en grond bouwrijp gemaakt;
  - *Waalre Noord: deel Heistraat zuid, fase 2*: op basis van door raad gekozen scenario ("ovalen in heideparkbos") is stedenbouwkundig plan vastgesteld en bestemmingsplanprocedure gestart;
  - *Eikenlaan/Berkenlaan*: 5 grondgebonden woningen zijn opgeleverd;
  - *Ekenrooisestraat (Beeckdael)*: oplevering van de laatste vrijstaande woning
  - *Trolliuslaan*: zie 'Herontwikkeling 't Hazzo en omgeving';
  - *Aalsterhof*: nieuwbouw Den Hof 146 (voorheen Blokker) met commerciële plint en vijf appartementen is gestart;
  - *Brabantiaterein*: plan fase 3 (Brabantiapark) is ontwikkeld en doorvertaald in een bestemmingsplan; procedures zijn gestart;
  - *Eindhovenseweg 24*: op deze braakliggende locatie zijn 11 huurappartementen gebouwd;
  - *Leesakker*: 10 goedkoper huurappartementen zijn opgeleverd middels verbouw van de begane grond voormalige bibliotheek Aalst;
  - *Michiel de Ruyterstraat*: plan voor sloop van 16 woningen en herbouw van in totaal 25 sociale huurwoningen door Woonstichting 'thuis is in realisatie
  - *Molenstraat/Dreefstraat*: fasegewijze verkoop en oplevering vrijstaande woningen
  - *Molenstraat 8*: op terrein voormalig bedrijfsterrein waalres is bedrijfspand getransformeerd woon-zorgproject met geclusterd wonen voor mensen met dementie (24 uren-zorg): 20 appartementen en gemeenschappelijke ruimtes;
  - *Willibrordushof*: plan voor bouw 40 woningen hoek Willibrorduslaan-Bergstraat is in aanbouw genomen;
  - *Winkelcentrum De Voldijn*: bestemmingsplanprocedure voor 36 appartementen op/naast winkelcentrum Voldijn is gestart;
  - *De Keizer*: zie 'Herontwikkeling 't Hazzo en omgeving';
  - *locatie Ligtvoet Aalst*: zie 'Herontwikkeling 't Hazzo en omgeving'.
- In overleg met betrokken partijen is een duidelijk en realistisch toekomstperspectief voor het verpleegtehuis 't Laar, inclusief aanliggende woonblokken, opgesteld.
- Samen met de woningcorporaties, de Stichting Steunpunt Vluchtelingen Waalre en het CMD is de taakstelling voor huisvesting statushouders ingevuld.

Wat is de impact voor onze inwoners?

Mede door de samenwerking in het Stedelijk Gebied Eindhoven is het mogelijk om meer woningen te bouwen dan de behoefte van de eigen inwoners aangeeft. Hierdoor zijn de keuzemogelijkheden voor inwoners vergroot om hun woonwens te realiseren. De omvang van de betaalbare (sociale) woningvoorraad neemt toe, waardoor ook in dit segment meer keuzemogelijkheden zijn voor inwoners.

Vergunningverlening, toezicht en handhaving (VTH)

Wat willen we bereiken?

Periode 2018-2022

- Het op een adequate, doelmatige en kwalitatief hoogwaardige wijze uitvoeren van taken op het gebied van Vergunningverlening, Toezicht & Handhaving (VTH), in samenwerking met de omgevingsdienst, buurgemeenten of andere partners.
- Een betrouwbare en voorspelbare dienstverlening aan inwoners, verenigingen en bedrijven op het gebied van Vergunningverlening Toezicht & Handhaving te verlenen.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2020

- De Brabant-brede Verordening kwaliteit Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving Omgevingsrecht is geactualiseerd.
- Op basis van de vastgestelde Brabant-brede Verordening kwaliteit Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving Omgevingsrecht zijn de kwaliteitscriteria met bijbehorend kwaliteitsniveau geïmplementeerd.
- In de wet Vergunningverlening, Toezicht en Handhaving (wet VTH) zijn zowel de criteria van de kritieke massa als de procescriteria opgenomen. De procescriteria beschrijven onder meer de eisen die gesteld worden aan de beleidscyclus.
- Het nieuwe beleid Vergunningen, Toezicht en Handhaving (VTH) is passend binnen de landelijke en provinciale kaders geïmplementeerd.
- Het beleid VTH is vertaald naar een jaarlijks uitvoeringsprogramma. Het uitvoeringsprogramma is uitgebreid met het onderdeel Vergunningen.
- Op basis van de programmatische aanpak zijn samen met de gemeenten Best en Veldhoven de interne werkprocessen voor vergunningverlening aangepast op het inwerkingtreding van de nieuwe Omgevingswet per 1 januari 2021.
- Heeft er in het kader van de Omgevingswet een analyse plaatsgevonden naar het huidige beleid en regelgeving in het fysieke domein ten behoeve van het nieuw op te stellen Omgevingsplan.
- Per 1 januari 2021 lopen alle processen voor vergunningverlening via het Digitaal Stelsel Omgevingswet (DSO).
- Samenwerkingsafspraken met onze ketenpartners (zoals Omgevingsdienst, Waterschap, Provincie, Veiligheidsregio e.d.) zijn aangepast aan de nieuwe Omgevingswet.

Wat is de impact voor onze inwoners?

- Een betrouwbare en voorspelbare dienstverlening aan inwoners, verenigingen en bedrijven op het gebied van Vergunningverlening Toezicht & Handhaving.
- De Omgevingswet biedt na implementatie per 1 januari 2021 meer ruimte voor ruimtelijke initiatieven van inwoners. Voor inwoners wordt het inzichtelijker en voorspelbaarder of een ruimtelijk initiatief kans van slagen heeft, doordat de besluitvorming versneld en verbeterd wordt. Het gebruiksgemak bij het aanvragen van een omgevingsvergunning neemt toe door de veranderde werkprocessen en de aansluiting op het DSO.

Wat mag het kosten?

	jaarrekening 2018	begroting 2019	begroting 2020	begroting 2021	begroting 2022	begroting 2023
Lasten ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing						
8.1 Ruimtelijke ordening	642	1.153	540	540	540	540
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	4.673	3.526	1.087	1.087	1.087	1.087
8.3 Wonen en bouwen	857	786	900	900	900	900
	6.172	5.465	2.527	2.527	2.527	2.527
Baten ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing						
8.1 Ruimtelijke ordening	598	482	5	5	5	5
8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)	5.907	3.526	1.087	1.087	1.087	1.087
8.3 Wonen en bouwen	851	652	702	702	702	702
	7.356	4.660	1.794	1.794	1.794	1.794
saldo ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	-1.184	805	733	733	733	733

Vergelijking van de begroting 2019 met 2020 (baten en lasten gesaldeerd) en meerjarig levert de volgende verschillen op:

8.1 Ruimtelijke ordening (voordeel € 136.000)

In 2019 zijn er verschillende kredieten t.l.v. deze functie die in 2020 niet meer voorkomen.

Toelichting meerjarenramingen:

De lasten dalen als gevolg van kredieten die wel in 2019-2021 voorkomen maar niet in de jaren daarna.

8.2 Grondexploitatie (niet bedrijventerreinen)

De grondexploitatie wordt budgettair neutraal in de begroting opgenomen. Het verschil 2019 wordt veroorzaakt door mutaties die niet op dit taakveld maar via de reserves lopen.

8.3 Wonen en bouwen (nadeel € 64.000)

Voordeel in 2020 door hogere opbrengsten bouwleges (€ 50.000) en nadeel door hogere toerekening salariskosten als gevolg van formatieuitbreiding en indexeringen door CAO stijgingen.

Deel 2: Paragrafen

Paragraaf A Lokale heffingen

In deze paragraaf wordt het beleid van de belangrijkste gemeentelijke belastingen beschreven. De gemeente is autonoom in het bepalen van de hoogte en de besteding van de opbrengst van de gemeentelijke belastingen. In de Gemeentewet en in enkele bijzondere wetten is geregeld welke heffingen de gemeente aan haar inwoners en bedrijven mag opleggen. De gemeenteraad bepaalt welke van de toegestane heffingen we als gemeente ook daadwerkelijk heffen. Alle gemeenten heffen de onroerende zaakbelastingen (OZB). Bij de verdeling van het Gemeentefonds wordt er namelijk van uitgegaan dat een deel van de gemeentelijke uitgaven wordt bekostigd uit de OZB.

Belastingbeleid gemeente Waalre

De gemeente Waalre heeft gekozen voor een duidelijk, plaatselijk belastingpakket dat in hoofdzaak bestaat uit de algemene bijdragebelasting OZB en de retributies afvalstoffenheffing en rioolheffing. Dit pakket bevordert een evenwichtige belastingdruk in de gemeente en beperkt de uitvoeringslasten. Door het voeren van een stringent begrotingsbeleid probeert de gemeente Waalre de verhoging van de OZB zoveel mogelijk te beperken. De gemeente Waalre kent een aantal in de Gemeentewet toegestane belastingen en heffingen. Deze belastingen zijn gelegitimeerd in belastingverordeningen, die door de gemeenteraad zijn vastgesteld. Een onderscheid kan worden gemaakt tussen belastingen en retributies.

Belastingen

Belastingen zijn heffingen waarvan het gebruik van de opbrengst vrij is, de zogenaamde algemene bijdragebelastingen. De gemeente hoeft geen direct aanwijsbare tegenprestatie te leveren. Tot deze groep behoren de onroerende zaakbelastingen, de precariobelasting en de nieuw ingevoerde toeristenbelasting. De gemeenteraad is vrij om de hoogte van de tarieven te bepalen.

Retributies

Retributies zijn heffingen waarbij de opbrengst niet boven de uitgaven van een specifieke dienst mag uitkomen. Tot de retributies behoren de afvalstoffenheffing, de rioolheffing, de leges, het marktgeld en grafrechten.

Vanaf de begroting 2017 is het volgens de BBV verplicht om in deze paragraaf uiteen te zetten hoe er bij de berekening van tarieven van heffingen voor wordt gezorgd dat de geraamde baten de ter zake geraamde lasten niet overschrijden, wat de beleidsuitgangspunten zijn die ten grondslag liggen aan deze berekeningen en hoe deze uitgangspunten bij de tariefstelling worden gehanteerd.

WOZ, Onroerende zaakbelastingen (Ozb), heffingen en leges

Hertaxatie 2020 Wet waardering onroerende zaken (WOZ)

Jaarlijks worden WOZ-beschikkingen met een nieuwe waarde naar de inwoners gezonden. De hertaxatie voor het belastingjaar 2020 vindt plaats op basis van de waarde-peildatum 1 januari 2019. De Wet WOZ schrijft namelijk voor dat gemeenten een waarde vaststellen zoals die gold op 1 januari van één jaar eerder. De gemeente heeft zodoende de tijd om marktcijfers (verkopen, huurprijzen enzovoorts) die in de loop van

het jaar gerealiseerd worden te analyseren en een reële schatting te doen van de marktsituatie op de waarde-peildatum. De Wet WOZ wordt voor de inwoner steeds belangrijker. De door de gemeente vastgestelde WOZ-waarde wordt voor steeds meer belastingen gebruikt (bijvoorbeeld waterschapslasten en erfbelasting). Inwoners en bedrijven kunnen tegen de WOZ-waarde bezwaar maken en/of beroep instellen bij de rechter.

Onroerende zaakbelastingen (Ozb)

Onder de naam 'onroerende zaakbelastingen' worden directe belastingen geheven over binnen de gemeente gelegen onroerende zaken:

- een gebruikersbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar een onroerende zaak, zijnde een niet-woning, gebruikt krachtens eigendom, bezit, beperkt recht of persoonlijk recht.
- een eigenarenbelasting van degene die bij het begin van het kalenderjaar van een onroerende zaak het genot heeft krachtens eigendom, bezit of beperkt recht.

De heffingsmaatstaf voor de OZB is de vastgestelde waarde van een onroerende zaak. Deze waarde wordt vastgesteld op grond van de Wet Waardering Onroerende Zaken (Wet WOZ). De raming van de opbrengst ozb is voor 2020 aangepast met een indexering van 1,5 % structureel (conform Centraal Bureau voor de Statistiek, ConsumentenPrijsIndex juli 2019) plus nieuwbouw en daarnaast nog een éénmalige indexering van 6% voor het jaar 2020. In totaal komt de indexering van de opbrengst ozb voor 2020 dus uit op 7,5%. Voor de jaren 2021 en verder is gerekend met een indexering van 1,5%.

Geraamde opbrengst OZB

Geraamde opbrengsten OZB	2019	2020	2021	2022	2023
Woningen: eigendom	€ 2.819.000	€ 3.121.000	€ 3.198.000	€ 3.276.000	€ 3.356.000
Niet woningen: eigendom	€ 383.000	€ 416.000	€ 423.000	€ 430.000	€ 437.000
Niet woningen: gebruiker	€ 255.000	€ 260.000	€ 265.000	€ 270.000	€ 275.000
TOTAAL	€ 3.457.000	€ 3.797.000	€ 3.886.000	€ 3.976.000	€ 4.068.000

Afvalstoffenheffing

Afvalstoffenheffing wordt geheven van degene die in de gemeente feitelijk gebruik maakt van een perceel, waarbij een verplichting tot het inzamelen van huishoudelijke afvalstoffen geldt, zoals is vermeld in de Wet milieubeheer. Wettelijk mag de afvalstoffenheffing niet meer dan kostendekkend zijn. Er gelden afzonderlijke tarieven voor eenpersoonshuishoudens en meerpersoonshuishoudens. De tarieven kunnen jaarlijks worden aangepast aan de kosten voor de afvalverwerking en andere uitgaven voor de afvalstoffentaak.

In 2020 worden de volgende kosten geraamd voor de inzameling en verwerking van huishoudelijk afval, welke dus toegerekend moeten worden aan de afvalstoffenheffing:

Vuil verwijderen langs wegen	€	67.000
Directe personele kosten	€	70.000
Overhead	€	112.000
Inzamelen huisvuil	€	1.132.000
Uitgaven kwijtschelding	€	27.000
Bestrijding overlast honden	€	20.000
Opbrengst inzamelen huisvuil	€	-247.000
BTW	€	250.000
Totaal	€	1.431.000

De uitgaven voor 2020 gaan naar verwachting licht dalen ten opzichte van eerdere jaren. Deze kostendaling wordt grotendeels veroorzaakt doordat gemeenten niet meer verantwoordelijk zijn voor het sorteren van de afvalstroom plastic, metaal en drankverpakkingen (PMD).

Aan de opbrengstenkant wordt in 2020 een daling verwacht. Dit wordt veroorzaakt doordat de gemeente minder subsidie ontvangt omdat zij niet meer verantwoordelijk is voor het sorteren van PMD.

Tot 2014 heeft de afvalstoffenheffing meer opgebracht dan gekost. De meeropbrengsten zijn gereserveerd in een voorziening. Vanaf 2014 hebben inwoners van Waalre het te veel betaalde weer teruggekregen door korting op de tarieven door jaarlijks een bedrag uit deze voorziening te onttrekken. Eind 2018 is de stand van de voorziening zo laag geworden (€ 20.000), dat dergelijke onttrekkingen niet langer meer gecontinueerd kunnen worden. Bij het vaststellen van de tarieven voor 2020 in deze meerjarenbegroting 2020 - 2023 is een doorkijk gemaakt naar de ontwikkeling van de kosten, de tarieven en de voorziening tot en met 2023. Indien de tarieven van 2019 gehandhaafd blijven voor 2020 e.v., ontstaat een negatief saldo op de voorziening afvalstoffenheffing. Dit is niet toegestaan. Door de tarieven van 2020 te indexeren met 3% (zoals gepresenteerd in de begroting 2019) worden de werkelijke kosten in rekening gebracht bij de inwoners.

De tarieven afvalstoffenheffing ontwikkelen zich van 2019 -2023 in de berekening van voorgaande als volgt:

Afvalstoffenheffing	2019	2020	2021	2022	2023
1 pers. huishouden	€ 126	€ 130	€ 130	€ 130	€ 130
Meerpers huishouden	€ 210	€ 216	€ 216	€ 216	€ 216

Als gevolg van indexeringen kunnen de tarieven in de meerjarenbegroting nog worden aangepast.

In onderstaande tabel wordt voor 2020 tot en met 2023 de ontwikkeling weergegeven van:

- de kosten die verhaald moeten worden middels de afvalstoffenheffing;
- benodigde tarieven om de kosten 100% te dekken;
- de onttrekking uit de voorziening afvalstoffenheffing;
- de vastgestelde tarieven;
- de kostendekkendheid van de gehanteerde tarieven.

Tarieven en kostendekkendheid afvalstoffenheffing		2020	2021	2022	2023
Te verhalen kosten		€ 1.431.000	€ 1.462.000	€ 1.494.000	€ 1.525.000
100% kostendekkend tarief	1 pers. Huishouden	€ 131	€ 132	€ 131	€ 131
	meer pers.huishouden	€ 215	€ 216	€ 215	€ 214
Onttrekking uit voorziening		€ -	€ -	€ -	€ -
Resteert te verhalen kosten		€ 1.431.000	€ 1.462.000	€ 1.494.000	€ 1.525.000
Vastgesteld tarief	1 pers. Huishouden	€ 130	€ 130	€ 130	€ 130
	meer pers.huishouden	€ 216	€ 216	€ 216	€ 216
Kostendekkendheid tarieven		100,1%	99,8%	100,2%	100,6%

De begrote bedragen voor afvalinzameling zijn gebaseerd op de continuering van het huidige afvalinzamelsysteem. In 2019/2020 wordt variantenonderzoek verricht om te komen tot een nieuwe vorm van duurzame afvalinzameling.

Rioolheffing

De rioolheffing wordt geheven van de eigenaar van een object, dat op 1 januari is aangesloten op de riolering. De rioolheffing is gebaseerd op het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP 2018-2022). De gemeente mag geen winst op de rioolheffing maken.

Rioolheffing	2019	2020	2021	2022
Tarief	€ 198	€ 198	€ 198	€ 198

In 2020 worden, exclusief de vereiste storting in de voorziening t.b.v. het GRP de volgende kosten toegerekend:

Rioolbeheer	€	62.000
Pompen en riolen	€	507.000
Huisaansluitingen	€	5.000
Rioolontstoppingen	€	72.000
Waterlossingen en sloten	€	35.000
Directe personele kosten	€	26.000
Overhead	€	140.000
BTW	€	116.000
Totaal	€	963.000

Het beleid van de gemeente is dat de taak riolering kostendekkend is. In januari 2018 is een nieuw verbreed Gemeentelijk Rioleringsplan (vGRP) vastgesteld. Hierin zijn de nieuwe tarieven rioolheffing opgenomen voor een periode van 5 jaar, 2018 t/m 2022. De tarieven zijn vastgesteld op € 198,- per aansluiting.

In de Tweede Kamer der Staten-Generaal is in 2017 een motie ingebracht waarin wordt gesteld dat de rioolheffing alleen bij de gebruiker in rekening mag gebracht. Het differentiëren van het tarief voor de rioolheffing heeft echter het meeste effect indien de eigenaar van het onroerend goed wordt belast.

Tarieven en kostendekkendheid

Tarieven en kostendekkendheid riolering	2019	2020	2021	2022
heffing per aansluiting	€ 198	€ 198	€ 198	€ 198
geraamde opbrengst	€ 1.563.000	€ 1.595.000	€ 1.620.000	€ 1.659.000
(toegerekende) kosten begrotingsjaar	€ 897.000	€ 963.000	€ 997.000	€ 1.039.000
Storting in voorziening	€ 666.000	€ 631.000	€ 623.000	€ 620.000
kostendekkende tarieven	100%	100%	100%	100%

Leges

Onder de naam leges wordt een aantal verschillende rechten geheven voor door de gemeente, of uit naam van de gemeente verstrekte diensten. Dit kan bijvoorbeeld het verstrekken van een document zijn zoals een rijbewijs, paspoort of trouwboekje of het verstrekken van een vergunning. Waalre streeft zoveel mogelijk naar kostendekkende tarieven voor administratieve diensten. In het najaar van 2019 worden de tarieven beoordeeld en aangepast indien deze niet meer kostendekkend zijn. De diensten en bijbehorende tarieven voor 2020 zijn opgenomen in de door de raad in december 2019 vast te stellen legesverordening 2020.

Gemeentelijke belastingdruk per huishouden

In de volgende tabel staat een overzicht van de totale gemiddelde belastingdruk van de drie belangrijkste gemeentelijke belastingen en heffingen per één- en meerpersoonshuishouden. Voor de OZB gaan we in deze cijfers uit van een woning met een gemiddelde WOZ waarde.

Totale gemiddelde belastingdruk	2018	2019	2020
éénpersoonshuishoudens	€ 679	€ 697	€ 724
Stijging in % t.o.v. voorgaand jaar		2,7%	3,9%
meerpersoonshuishoudens	€ 757	€ 781	€ 810
Stijging in % t.o.v. voorgaand jaar		3,2%	3,7%

Toelichting belastingdruk

Elke gemeente kan in het kader van de gemeentelijke autonomie uitgaven doen voor een hoger voorzieningenniveau en dat kost belastinggeld. De belastingdruk hoeft daarom niet per gemeente gelijk te zijn. Voor de financiële draagkracht voor huishoudens is de gemeentelijke belastingdruk wel belangrijk. Het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO) verzamelt jaarlijks de gegevens voor de belastingdruk van decentrale overheden. Onder belastingdruk verstaan we de jaarlijkse woonlasten per huishouden. Onder de woonlasten wordt gerekend het gemiddelde bedrag dat een huishouden in een bepaalde gemeente betaalt aan OZB, rioolheffing en reinigingsheffing.

Gemiddelde woonlasten 2019 bij vergelijking in de regio

Op de website www.coelo.nl zijn de tarieven van de aan Waalre grenzende gemeenten terug te vinden. Deze site bevat een kaart waarop met de muis kan worden geklikt om de tarieven van elke gemeente in beeld te krijgen. De gemeente Waalre heeft in 2019 van de toen 355 geregistreerde gemeenten en deelgemeenten de 232^e plaats voor wat betreft de belastingdruk. Uit de tabel op de volgende pagina blijkt, dat de woonlasten voor een meerpersoonshuishouden in de gemeente Waalre zowel landelijk als regionaal flink gestegen zijn (2017: 157^e en in 2018 223^e). Regionaal gezien zijn we van een 8^e naar een 9^e plaats gedaald.

Rangnr Regio	plaats	huishouden 1 p.	huishouden >1 p	Rangnr NL 2017	Rangnr NL 2018	Rangnr NL 2019
1	Veldhoven	526	588	13	8	9
2	Geldrop- Mierlo	575	653	33	30	42
3	Eindhoven	606	677	23	34	63
4	Best	679	679	80	68	67
5	Bladel	483	682	342	148	72
6	Eersel	578	713	325	150	108
7	Bergeijk	603	725	341	156	123
8	Cranendonck	708	770	275	229	216
9	Waalre	697	781	157	223	232
10	Valkenswaard	734	784	262	267	238
11	Nuenen ca	704	912	391	368	344
12	Heeze Leende	783	921	389	351	346
Gemiddeld Nederland			729			

*Conform CBS heeft Nederland 355 gemeenten. www.Coelo.nl rekent in 2019 ook met 355 (deel)gemeenten.

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren			Gemeente /referent	2017	2018	2019	Bron
Nr	Indicator	Omschrijving					
35	WOZ-waarde woningen (€)	De gemiddelde WOZ-waarde	Waalre	305.000	316.000	nnp	CBS WOZ 2014-2018
			Landelijk	216.000	230.000	nnp	
38	Woonlasten (€) 1-persoons huishouden	Gemiddeld totaalbedrag woonlasten voor 1-persoons huishouden	Waalre	653	679	697	COELO 2019
			Landelijk	644	649	669	
39	Woonlasten (€) meer-persoons huishouden	Gemiddeld totaalbedrag woonlasten voor meer-persoons huishouden	Waalre	726	757	781	COELO 2019
			Landelijk	723	721	739	

Kwijtscheldingbeleid

In de gemeente Waalre kan op verzoek van de minder draagkrachtige belastingplichtige, kwijtschelding van betaling worden verleend voor de onroerende zaakbelastingen, de afvalstoffenheffing en de rioolheffing. Waalre past hiervoor de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990 toe. In 1997 is in afwijking van de Uitvoeringsregeling door de Waalrese Raad besloten, in plaats van 90%, 100 % van de genormeerde bijstandsuitkering aan te merken als kosten van bestaan op basis waarvan de draagkracht van belastingplichtige wordt vastgesteld. Hierdoor komt men eerder in aanmerking voor kwijtschelding.

Toeristenbelasting

In december 2017 heeft de raad besloten om per 1 januari 2018 een toeristenbelasting in te voeren. De toeristenbelasting wordt betaald door degenen die binnen onze gemeente verblijven in o.a. hotels, pensions en vakantieverblijven en niet als ingezetenen zijn ingeschreven. Na invoering worden structurele baten geraamd op € 175.000 en structurele lasten voor de uitvoering op € 5.000.

opbrengst toeristenbelasting	2019	2020	2021	2022
geraamde opbrengst	€ 175.000	€ 175.000	€ 175.000	€ 175.000

Paragraaf B Weerstandsvermogen en Risicobeheersing

Waar gaat de paragraaf over?

Waalre is financieel gezond en het is belangrijk dat dit zo blijft. Alleen dan kan Waalre haar taken uitvoeren. In deze paragraaf wordt daarom inzicht verschaft in de financiële positie van Waalre door in te gaan op twee onderdelen:

- Risicomanagement en Weerstandsvermogen; en
- Financiële kengetallen.

Het onderdeel risicomanagement en weerstandsvermogen gaat in op ontwikkelingen binnen en buiten de organisatie die van invloed kunnen zijn op de financiële huishouding, maar nog niet financieel zijn vertaald. Hiervoor wordt ingegaan op de financiële omvang van de aanwezige risico's, de mogelijkheden om deze financieel af te dekken (beschikbare weerstandscapaciteit) en de relatie daartussen: het weerstandsvermogen (uitgedrukt in een ratio).

In het onderdeel financiële kengetallen wordt ingegaan op de financiële positie van de gemeente Waalre op basis vanuit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) verplichte kengetallen.

Risicomanagement en weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen van Waalre is het vermogen waarover Waalre beschikt om niet-structurele financiële risico's op te vangen, zonder dat de uitvoering van de gemeentelijke taken en/of beleid in gevaar komt. Het weerstandsvermogen wordt uitgedrukt in een ratio (beschikbare weerstandscapaciteit/ benodigd weerstandscapaciteit). Voor de objectivering van de hoogte van het benodigde weerstandscapaciteit bestaan geen wettelijke normen. Om de ratio te duiden maken we gebruik van onderstaande waarderingstabel van het Nederlands Adviesbureau voor Risicomanagement (NAR) en de Universiteit van Twente:

Waardering	Ratio	Betekenis
A	> 2	Uitstekend
B	1,4 - 2	Ruim voldoende
C	1 - 1,4	Voldoende
D	0,8 - 1	Matig
E	0,6 - 0,8	Onvoldoende
F	< 0,6	Ruim onvoldoende

Allereerst wordt de conclusie over Waalres weerstandsvermogen weergegeven. Vervolgens wordt toegelicht hoe deze tot stand is gekomen door in te gaan op het benodigd weerstandsvermogen, de inventarisatie en de beoordeling van de risico's en de beschikbare weerstandscapaciteit.

Conclusie

De ratio voor het weerstandsvermogen (beschikbare weerstandscapaciteit/ benodigde weerstandscapaciteit) is voor Waalre in 2020 (EUR 11.611.000/ EUR 2.055.000 = 5,65). Dit betekent dat ons weerstandsvermogen volgens de waarderingstabel op dit moment uitstekend is te noemen. Met ons weerstandsvermogen kunnen we (met een zekerheid van 90%) alle geïnventariseerde risico's opvangen. Stille reserves (ad. € 4.952.000) en fictieve belastingcapaciteit (ad. € 1.500.000) lijken in Waalre niet direct invorderbaar. Indien deze buiten beschouwing worden gelaten is het weerstandsvermogen nog steeds hoger dan twee, namelijk 2,51 en blijft in categorie A (Uitstekend).

In 2019 was het weerstandsvermogen (op begrotingsbasis) van Waalre 5,3 (en 2,5 indien de stille reserves en fictieve belastingcapaciteit buiten beschouwing worden gelaten). De ratio voor het weerstandsvermogen is in 2020 dus nauwelijks gewijzigd. Door minder risico's is de totale omvang van benodigde weerstandscapaciteit gedaald (van € 2.317.000 naar € 2.055.000), maar ook de weerstandscapaciteit is gedaald, met name door de afname van de reserves. De beschikbare weerstandscapaciteit zonder de stille reserve is lager (in 2019 € 7.384.000; in 2020 € 5.159.000) waardoor het weerstandsvermogen exclusief stille reserve in 2020 daalt ten opzichte van 2019.

Met uw raad zijn geen afspraken gemaakt over de hoogte van de ratio voor het weerstandsvermogen. In plaats daarvan is met de vaststelling van de nota reserves en voorzieningen een absolute omvang van de ondergrens voor de Algemene bufferreserve vastgesteld ad. € 2.500.000 als laatste "achtervang". Waalre voldoet met een Algemene reserve ad. € 3.625.000 wel aan deze ondergrens.

Benodigde weerstandscapaciteit

De benodigde weerstandscapaciteit wordt berekend door de optelling van de verwachte financiële omvang van mogelijke risico's die nog niet op een andere wijze zijn afgedekt door bijvoorbeeld het afsluiten van een verzekering of het opnemen van een voorziening in de begroting. Bij de berekening van de benodigde weerstandscapaciteit gaan we ervan uit dat niet alle risico's, maar hooguit 90% van alle risico's, zich tegelijk in één jaar zullen voordoen. Oftewel, 90% van de totale financiële omvang van alle geïdentificeerde risico's (die niet zijn afgedekt) in dat jaar, dient afgedekt te kunnen worden met onze weerstandscapaciteit.

Inventarisatie en beoordeling van de risico's

Voor het inzicht in de benodigde weerstandscapaciteit zijn de risico's van de gemeente Waalre geïnventariseerd, de financiële omvang van deze risico's bepaald, evenals de mate waarin deze risico's al zijn afgedekt door voorzieningen, afgesloten verzekeringen of dekking vanuit de begroting.

Voor de berekening van de financiële omvang van de risico's hebben wij de kans dat een bepaalde gebeurtenis zich zal voordoen, vermenigvuldigd met de maximale financiële impact (die niet is afgedekt) wanneer de gebeurtenis zich daadwerkelijk voordoet.

Tenslotte hebben wij de risico's beoordeeld door ze, een kleur gegeven op basis van de kans dat een gebeurtenis zich voordoet en de hoogte van het financiële gevolg van het optreden van de gebeurtenis. Zie *Figuur 1. kleurenschema risicobeoordeling*. Deze methodiek maakt het mogelijk de risico's onderling te rangschikken naar grootte van het risico.

Gevolg (x 1.000) \ Kans	Zeer klein 10%	Klein 25%	Gemid- deld 50%	Groot 75%	Zeer groot 90%
≥ €1.000	Yellow	Orange	Red	Dark Red	Dark Red
€500 - €1.000	Yellow	Orange	Orange	Red	Dark Red
€250 < €500	Yellow	Yellow	Orange	Orange	Red
€100 < €250	Light Green	Yellow	Yellow	Orange	Orange
€50 < €100	Green	Light Green	Yellow	Yellow	Orange
< €50	Green	Green	Light Green	Yellow	Yellow

Figuur 1. kleurenschema risicobeoordeling

Hierna treft u de uitgebreide risico-inventarisatie en –beoordeling aan.

Nr.	Thema	Onderwerp	Toelichting risico	Kans	Impact	Risico bedrag	Risico	Beheersmaatregel
1	1 Publieke dienstverlening	Appartementen-complex	Ontwikkelaar kleinschalig appartementencomplex heeft Waalre aansprakelijk gesteld voor substantieel bedrag (vertragings)schade a.g.v. onjuist doorlopen procedure.	25%	€ 2.100.000	€ 525.000		Eind 2016 heeft de rechtbank bepaald dat ontwikkelaar recht heeft op vergoeding van het renteverlies a.g.v. vertraging en gemaakte juridische kosten. Nagenoeg alle andere geclaimde schadegronden zijn afgewezen. Deze schade valt onder het maximaal verzekerd bedrag en heeft dan ook geen financiële consequenties voor de gemeente. Wel is de ontwikkelaar tegen deze uitspraak in beroep gegaan. Het risico blijft dus bestaan.
2	3 Cultuur & Sport	Sportparken	Door wetwijziging is het recht op aftrek BTW op sport en onderhoud van binnen- en buitensportaccommodaties vervallen per 1-1-2019. Het hierdoor ontstane nadeel wordt mogelijk niet volledig gecompenseerd via de Specifieke Uitkering Stimulering Sport (SPUK subsidie)	10%	€ 60.000	€ 6.000		De subsidie aanvraag is tijdig ingediend. Er is nog geen uitsluitel over de hoogte van de subsidie.
3	5 Jeugdhulp / Wmo / Volksgezondheid	Jeugdzorg / Wmo	Jeugdzorg en de Wet maatschappelijke ondersteuning zijn open einde regelingen. Door korting (vanuit het Rijk) op de budgetten loopt Waalre een risico.	50%	€ 1.100.000	€ 550.000		Kwartaalijks monitoring van kosten en verwachtingen d.m.v. monitor Sociaal Domein.
4	6 Wmo/ Volksgezondheid	Plus Team	Het PlusTeam is een Gemeenschappelijke regeling met Geldrop-Mierlo en heeft geen weerstandsvermogen.	25%	€ 52.200	€ 13.050		Risico van Waalre is opgenomen o.b.v. begroting PlusTeam. In deze begroting is een risicoparaagraaf opgenomen waarin vermeld is hoe men risico's beheerst.
5	6 Wmo/ Volksgezondheid	GGD	Waalre neemt deel aan de Gemeenschappelijke regeling GGD Brabant-Zuidoost.	25%		€ 51.070		Risico van Waalre is opgenomen o.b.v. overleg met de GGD over hun begroting en jaarrekening.
6	7 Duurzaamheid/ milieu	Zwerfvuil/ illegale stort	Waalre kan geconfronteerd worden met illegale stort van (chemisch) afval. De laatste jaren is er een sterke stijging in Brabant van dumping van drugsafval. Bij bodemvervuiling kunnen kosten hoog oplopen en veroorzaker is zelden te achterhalen.	75%	€ 100.000	€ 75.000		Het risico is afhankelijk van de gebeurtenis en niet vooraf in te schatten. Er is wel een provinciale regeling betreffende dumping van drugsafval waarbij een gedeelte van de kosten voor het opruimen gedekt zijn.
7	7 Duurzaamheid/ milieu	Bodemsanering	Risico's m.b.t. bodemverontreiniging.	10%	€ 500.000	€ 50.000		Als grondeigenaar kan Waalre aansprakelijk gesteld worden voor (nieuwe) bodemverontreinigingen. Inschatting lastig, want afhankelijk van eigendomsituatie en mate van bodemverontreiniging.
8	7 Duurzaamheid/ milieu	Vuilverwerking Attero	I.v.m. het lager aangeboden aantal tonnages restafval dan afgesproken, wordt door vuilverwerkingsbedrijf Attero een schadebedrag geclaimd.	25%	€ 190.000	€ 47.500		Inmiddels is er een uitspraak van de rechter waarin de vordering is afgewezen. Attero heeft in april 2016 een vordering tot vernietiging van dit vonnis ingediend. Deze vordering is afgewezen maar Attero heeft een nieuwe vordering (voor latere jaren) ingediend. Dit is nu onder de rechter Het risico blijft daarom staan.
9	8 Openbare ruimte	Bijdrage realisatie N69	Extra onderhoudskosten N69 na overdracht van provincie naar gemeente Waalre. Gaat drie jaar na ingebruikname spelen (+/- 2018).	75%	€ 165.000	€ 123.750		Structurele ophoging van onderhoudsbudget wegen is noodzakelijk. Grootte van onderhoudsbudget is afhankelijk van de bijdrage provincie bij overdracht.
10	9 Ruimtelijke ontwikkeling	Bouwgrond-exploitatie	Terugverdienen geïnvesteerde boekwaarde per 31-12-2019 is onzeker. De markt is aangetrokken, daardoor wordt het risico als laag ingeschat. Risico's worden per gebied gekwantificeerd in de exploitatieopzet.	5%	€ 4.987.000	€ 249.350		Risico's betreffende grotere projecten en bouwgrondexploitatie in het algemeen worden planmatig geactualiseerd en beheerst. Als buffer is een deel van de algemene reserve beschikbaar. Zie verder paragraaf G.
11	9 Ruimtelijke ontwikkeling	Gewaarborgde geldleningen	De gemeente staat garant voor geldleningen van woningcorporaties, zorgcentra en enkele plaatselijke verenigingen.	1%	€ 25.000.000	€ 250.000		Er wordt terughoudend omgegaan met garanties.

Nr.		Onderwerp	Toelichting risico	Kans	Impact	Risico bedrag	Risico	Beheersmaatregel
12	9 Ruimtelijke ontwikkeling	<i>Volumebesluit volkshuisvesting</i>	Op basis van voorgeschiedenis kunnen de woningcorporaties in Waalre werkzaam zijn eventueel nog aanspraak maken op de middelen die vroeger beschikbaar waren binnen het zogeheten "volumebesluit volkshuisvesting".	10%	€ 167.000	€ 16.700		Voorheen was een krediet beschikbaar gesteld (ca. € 167.000). Het krediet komt te vervallen bij vaststelling jaarstukken 2016.
13	12 Algemene dekkingsmiddelen	<i>Schadeclaims</i>	Verwachte jaarlijkse schadeclaims die niet specifiek zijn gekoppeld aan dossiers. De gemeente kan schadeclaims ontvangen als gevolg van activiteiten die zij verricht, welke niet (volledig) onder de verzekering voor aansprakelijkheidsstelling vallen.	25%	€ 10.000	€ 2.500		Het aantal claims richting Waalre is beperkt. Genoemd bedrag is maximum bedrag voor lopende schadeclaims.
14	12 Algemene dekkingsmiddelen	<i>Informatie veiligheid</i>	De primaire en ondersteunende processen van de gemeente Waalre zijn in hoge mate afhankelijk van een adequate informatievoorziening en betrouwbare informatiesystemen. Mede door de toenemende digitalisering is het zorgvuldig omgaan met de informatie en gegevens van burgers en organisaties voor gemeenten van groot belang. Burgers en bedrijven moeten er op kunnen vertrouwen dat hun gegevens in goede handen zijn bij de gemeente Waalre. Kwetsbaarheid van o.a. informatiesystemen en daarmee ook de bescherming van persoonsgegevens vormen een risico (zie punt 18 privacy).	5%	€ 250.000	€ 12.500		Informatiebeveiligingsbeleid wordt aangepast op de nieuwe Baseline informatiebeveiliging overheid. Een GAP en impactanalyse worden gemaakt. Door de uitvoering van het informatiebeveiligingsplan worden de risico's verkleind. Een informatiebeveiligingsorganisatie is inmiddels samengesteld.
15	12 Algemene dekkingsmiddelen	<i>Privacy</i>	Onder de Avg kunnen bestuurlijke boetes worden opgelegd voor de verplichtingen voor maximaal 10 miljoen euro. Bijvoorbeeld bij het niet melden van datalekken en het niet hebben van een register voor verwerkingen. Voor de overtreding van grondslagen en beginselen van de Avg kan de AP een boete opleggen van maximaal 20 miljoen euro. Bijvoorbeeld bij gegevens verwerken zonder wettelijke grondslag of andere grondslag en gegevens verwerken zonder doelbinding.	1%	€ 20.000.000	€ 200.000		Het hebben van protocollen en procedures voor de uitvoering van de verplichtingen in het kader van de Avg. Het geven van adviezen over privacyvraagstukken. Blijven inzetten op bewustwording en controle van processen.
						€ 2.172.420	Subtotaal	
						€ 1.955.200	Subtotaal 90%	
16		<i>Risico's onvoorzien</i>	Stelpost voor gebeurtenissen met een niet gekwantificeerd/benoemd negatief gevolg.			€ 100.000		N.v.t.
						€ 2.055.200	90% totaal = benodigde weerstandscapaciteit	

Beschikbare weerstandscapaciteit

De beschikbare weerstandscapaciteit omvat de middelen en mogelijkheden van de gemeente om financiële tegenvallers als gevolg van risico's op te vangen, waarvoor geen andere dekking aanwezig is en zonder bestaande beleid aan te hoeven passen. We berekenen de beschikbare weerstandscapaciteit als de som van alle elementen uit de gemeentelijke financiën die we daadwerkelijk kunnen inzetten om niet-begrote kosten te dekken. Onderstaande tabel geeft inzicht in de opbouw van Waalres beschikbare weerstandscapaciteit.

Berekening weerstandscapaciteit 2020				
	2019		2020	
	<u>Incidenteel</u>	<u>Structureel</u>	<u>Incidenteel</u>	<u>Structureel</u>
a. exploitatie				
-Ruimte OZB belasting (fictief)		€ 1.500.000		€ 1.500.000
-post onvoorzien (regulier)	€ 100.000	€ 90.000	€ 100.000	€ 90.000
	€ 100.000	€ 1.590.000	€ 100.000	€ 1.590.000
b. vermogen				
- algemene buffer reserve	€ 3.331.966		€ 3.625.053	
- algemene reserve grondexploitatie	€ 457.217		€ 457.217	
- algemene reserve sociaal domein	€ 500.000		€ 401.996	
- algemene reserve vrij besteedbaar	€ 1.405.731		€ 484.473	
- stille reserves	€ 4.952.367		€ 4.952.367	
	€ 10.647.281	€ -	€ 9.921.106	€ -
Totale weerstandscapaciteit	€ 10.747.281	€ 1.590.000	€ 10.021.106	€ 1.590.000
Incidenteel en structureel samen		€ 12.337.281		€ 11.611.106

Berekening weerstandscapaciteit 2020

Zoals reeds vermeld onder de conclusie, komt het weerstandsvermogen van de gemeente Waalre voor 2020 dus uit op:

$\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit}}{\text{benodigde weerstandscapaciteit}}$	=	$\frac{\text{€ 11.611.000}}{\text{€ 2.055.200}}$	=	5,65
$\frac{\text{Minimale weerstandscapaciteit}}{\text{90\% van totale financiële omvang risico's}}$	=	$\frac{\text{€ 2.500.000}}{\text{€ 2.055.200}}$	=	1,22
$\frac{\text{Beschikbare weerstandscapaciteit, exclusief stille reserve}}{\text{benodigde weerstandscapaciteit}}$	=	$\frac{\text{€ 5.158.633}}{\text{€ 2.055.200}}$	=	2,51

Financiële kengetallen

De financiële kengetallen geven inzicht in de financiële positie en de baten en lasten van de gemeente Waalre. Door de kengetallen is het makkelijker om Waalre te vergelijken met andere gemeenten. Het biedt ook de mogelijkheid om normen te stellen, net als bij de beoordeling van het weerstandsvermogen gebeurt. De verwachting is dat in de komende jaren normen ontwikkeld worden en er wellicht ook een landelijke normering komt. Voorsnog hebben de kengetallen voornamelijk een signaleringswaarde. Het oordeel baseren we op de huidige geadviseerde normen van de VNG conform de volgende tabel.

Kengetal		Voldoende	Matig	Onvoldoende
1b	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	< 90 %	90 – 130 %	> 130 %
2	De solvabiliteitsratio	> 50 %	20 – 50 %	< 20 %
3	Kengetal grondexploitatie	< 20 %	20 – 35 %	> 35 %
4	Structurele exploitatieruimte	> 0,6 %	0 < 0,6 %	< 0 %
5	Belastingcapaciteit	< 95 %	95 – 105 %	> 105 %

Totaaloverzicht van de 5 kengetallen voor de gemeente Waalre

In onderstaande tabel worden de kengetallen voor Waalre gepresenteerd. Het oordeel wordt op basis van bovenstaande tabel weergegeven.

Kengetal	Rekening 2017	Rekening 2018	Begroting 2019	Begroting 2020	Oordeel	
1a	Netto schuldquote	24,0%	20,7%	44,6%	22,4%	Voldoende
1b	Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen	22,7%	19,7%	43,6%	18,9%	Voldoende
2	De solvabiliteitsratio	28,5%	27,2%	24,0%	22,4%	Matig
3	Kengetal grondexploitatie	14,4%	7,9%	13,8%	6,3%	Voldoende
4	Structurele exploitatieruimte	0,36%	3,47%	0,48%	0,06%	Matig
5	Belastingcapaciteit	100,6%	105,0%	107,1%	107,1%	Onvoldoende

Conclusie op basis van de kengetallen

De kengetallen laten een daling zien, maar in basis blijft Waalre financieel gezond. Drie van de vijf kengetallen laten een (zeer ruime) voldoende oordeel zien en twee een matig en 1 een onvoldoende.

De kengetallen Netto Schuldquote is voldoende, maar is wel gestegen door de daling van de uitzettingen. De solvabiliteitsratio is gaan dalen door investeringen vanuit het eigen vermogen. De belastingcapaciteit is onvoldoende doordat de woonlasten meerpersoonshuishoudens hoger zijn dan landelijke gemiddelde (t-1), dit wordt veroorzaakt door een hoge gemiddelde WOZ waarde in Waalre.

Pas als een indicator onvoldoende scoort of meerdere jaren op rij verslechtert, kan dit aanleiding zijn om bij te sturen. Hierbij dienen de kengetallen altijd in samenhang te worden beschouwd. Het oordeel van alle kengetallen is gelijk gebleven met het oordeel in de begroting 2019.

Toelichting op de kengetallen

1a en 1b. Netto schuldquote (ook gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen)

De netto-schuldquote vergelijkt de leningen van de gemeente (met aftrek van de geldelijke bezittingen) gecorrigeerd met de leningen die de gemeente heeft uitstaan (deze middelen vloeien immers op termijn terug) met de totale baten van de rekening. Hiermee geeft deze indicator inzicht in de mate waarin de begroting 'vastligt' door rente en aflossing. Hoe hoger de schuld, hoe hoger de netto schuldquote.

Voor de aankoop van de Brede School Aalst en het regionale zonnepanelenproject zijn vaste geldleningen aangetrokken, dit beïnvloedt de schuldquote in beperkte mate negatief. De grootste stijging van de quote ten opzichte van de rekening 2018 wordt veroorzaakt door de daling van de geldmiddelen die korter dan 1 jaar worden uitgezet.

2. De solvabiliteitsratio:

De solvabiliteit geeft de mate aan waarin de gemeentelijke bezittingen (balanstotaal) zijn gefinancierd uit eigen middelen (eigen vermogen) en geeft daarmee inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Ongeacht dat de solvabiliteitsratio gedaald is, blijft Waalre een gezonde vermogenspositie hebben. Door het aangaan van leningen voor investeringen en onttrekkingen van de vrije reserves in 2019/2020 daalt de ratio.

3. Kengetal grondexploitatie

Het kengetal grondexploitatie geeft aan hoe de waarde van de bouwgronden zich verhoudt tot de geraamde baten. De paragraaf grondbeleid en het Meerjaren Perspectief Grondexploitaties (MPG) bieden hierin meer inzicht. Hoe hoger het kengetal, hoe hoger het risico voor de exploitatie indien het terugverdienen onverhoopt niet geheel lukt. Tweemaal per jaar wordt beoordeeld in hoeverre de boekwaarde van de bouwgronden kan worden terugverdiend. De accountant toetst dit jaarlijks. Door het lage kengetal is het risico van het niet terugverdienen van kosten voor de grondexploitatie zeer beperkt.

4. Structurele exploitatieruimte

Het financiële kengetal "structurele exploitatieruimte" geeft aan hoe groot de structurele vrije ruimte binnen de vastgestelde begroting is. Daarnaast geeft dit kengetal ook aan of de gemeente in staat is om structurele tegenvallers op te vangen dan wel of er nog ruimte is voor nieuw beleid. Een percentage van 0% betekent dat de structurele baten exact toereikend zijn om de structurele lasten (waaronder de rente en aflossing van een lening) te dekken.

5. Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

Het kengetal belastingcapaciteit geeft weer hoe de belastingdruk zich verhoudt ten opzichte van het landelijk gemiddelde van alle gemeenten. De ruimte die een gemeente heeft om belastingen te verhogen wordt vaak gerelateerd aan de totale woonlasten voor de inwoner. Een belastingcapaciteit van 100% betekent dat de woonlasten op het landelijk gemiddelde liggen. Onder de woonlasten worden verstaan de absolute bedragen voor onroerendezaakbelasting (OZB) en de riool- en afvalstoffenheffing voor een woning met gemiddelde WOZ-waarde in die gemeente.

De WOZ waarde in Waalre (begrotingscijfers 2019) ligt met € 332.116 tegenover € 248.000, 33,9% boven het landelijk gemiddelde. De landelijke WOZ waarde en het landelijk OZB tarief voor 2020 is nog niet bekend, uitgaande van de cijfers van de begroting 2019 is er sprake van het cijfer onvoldoende.

De belastingdruk in Waalre is in 2019 7,1% hoger dan het landelijk gemiddelde in 2019.

Paragraaf C Onderhoud Kapitaalgoederen

De openbare ruimte is één van de pijlers van onze samenleving met een groot maatschappelijk rendement. Een goed functionerende openbare ruimte draagt bij aan actuele thema's zoals sociale samenhang, veiligheid, gezondheid, mobiliteit en bereikbaarheid, leefbaarheid en vastgoedwaarde. Hiervoor is het wel van belang dat de openbare ruimte goed wordt beheerd.

Wegen

Met een areaal van 1,1 miljoen m² wegoppervlak in Waalre en een nieuwwaarde van ca. 77 miljoen euro heeft het wegbeheer een zeer groot aandeel in de beheertaken. Een goed functionerend wegennet is essentieel voor een goede bereikbaarheid en beleving van de gemeente. Het in standhouden van een kwalitatief goed wegennet met verantwoord wegbeheer is daarom uiterst belangrijk. De gemeente Waalre is wettelijk verantwoordelijk voor het onderhoud van o.a. het openbare wegennet. Zo verplicht de Wegenwet de gemeente tot het uitvoeren van regelmatig en duurzaam onderhoud van de openbare verharding. Tevens is de gemeente, conform het Burgerlijk Wetboek, aansprakelijk bij schade van de burger, als de gemeente heeft verzuimd zorg te dragen voor het in een goede staat verkeren van de openbare weg.

Om goed, planmatig, onderhoud te kunnen uitvoeren moet met enige regelmaat de kwaliteit van de verharding worden geïnspecteerd. Dan wordt er ook inzicht verkregen in de budgetten die voor het onderhoud noodzakelijk zijn. De rapportage van zowel de inspectie als de berekening van de benodigde budgetten staat vermeld in het wegenbeheersplan (2019-2028) wat is vastgesteld op 5 februari 2019. Hieruit blijkt dat in een tijdsbestek van 4 jaar de hoeveelheid verhard oppervlak is toegenomen van 958.000 m² naar 980.000 m² (380.000 m² asfaltverharding en 500.000 m² elementenverharding). De totale kwaliteit van de verhardingen in de gemeente Waalre kan worden gedefinieerd als redelijk. Het percentage goed scorende wegen (A, A+) ligt op het gewenste niveau van 80-90% van het totaal. Het percentage matig (B) en laag scorende wegen (C) is laag met respectievelijk 7% en 1%. Het percentage wegen van te lage (D) kwaliteit is hoger dan wenselijk met 5%. Gemiddeld sluit de kwaliteit net aan op de basis kwaliteitsnorm B. De totale kwaliteit van het wegennet in de afgelopen periode is gedaald. Vergeleken met 2014 is het percentage wegen van matige kwaliteit B en slechte kwaliteit D toegenomen.

De afname in kwaliteit betekent een keerpunt in de positieve lijn die sinds 2004 is ingezet en waarbij vierjaarlijks een verbetering in kwaliteit werd bereikt. De afname in kwaliteit is hoofdzakelijk te wijten aan de afname in de kwaliteit van de asfaltverhardingen. In de 'burgerpeiling 2017', evenals in de 'enquête Onderhoud Openbare Ruimte 2019', kwam de staat van onderhoud van de wegen en voetpaden als belangrijk zorgpunt naar voren. Het is meer dan aannemelijk dat de beleving van de burger een directe link heeft met de veroudering van en afname in kwaliteit van de openbare ruimte.

Kosten

De gemiddelde kosten voor klein en groot onderhoud in de periode 2020-2023 bedragen o.b.v. het beheerplan € 558.000 per jaar.

Beschikbaar budget

Voor het reguliere onderhoud is het budget voor 2020:

Straten en pleinen (klein onderhoud)	€ 269.000
Rationeel wegbeheer (groot onderhoud)	€ 210.000
Totaal	€ 479.000

Bovenstaande budgetten hebben betrekking op het zichtbare gedeelte van de verharding. In het wegenbeheersplan is aangegeven dat er in het verleden geen geld is gereserveerd voor groot onderhoud (rehabilitatie) van de wegen. Het reguliere onderhoud wordt vrijwel geheel betaald vanuit het onderhoudsbudget en vervanging vindt meestal plaats in het kader van projecten. Hierbij gaat het om integrale projecten, waarbij riolering, wegen, groen en straatmeubilair gezamenlijk worden aangepakt. Een voorbeeld hiervan is de herinrichting van de Markt en de Molenstraat en omgeving.

De kwaliteit van een weg kan niet enkel gewaarborgd worden door het periodiek uitvoeren van groot onderhoud. Na een periode variërend tussen de 40 en 60 jaar (afhankelijk van ondergrond en verkeersbelasting) komt de weg aan het einde van zijn levensduur of sluit de opbouw van de weg niet meer aan op de verkeersbelasting en dient er een rehabilitatie worden uitgevoerd. Bij rehabilitatiemaatregelen wordt de weg, na het doorlopen van een groot onderhoudscyclus, aan het einde van de levensduur op het oorspronkelijke structurele en kwalitatieve gebruiksniveau gebracht. Hierbij wordt de gehele verhardingsconstructie (inclusief fundering) opnieuw opgebouwd. Uit onderzoek naar de kwaliteit van de onderlagen van de belangrijke ontsluitingswegen, blijkt dat een aantal wegen, ondanks dat deze visueel geen of weinig gebreken vertonen, toch op korte termijn vervangen zullen moeten worden. Hiervoor is in de begroting van 2018 een voorziening gecreëerd van €50.000 oplopend naar €200.000 structureel in 2021. In de begroting 2019-2022 zijn structureel extra middelen opgenomen voor groot onderhoud van wegen voor een bedrag van € 100.000 in 2019, oplopend naar € 175.000 in 2022.

Riolering

Een goed rioolstelsel is nodig voor de bescherming van volksgezondheid, het milieu en het tegengaan van wateroverlast. Het rioolstelsel zorgt ervoor dat het afvalwater en het overtollige hemelwater uit de woonomgeving worden verwijderd en dat niet te vaak en niet te lang wateroverlast voorkomt. De aanleg en het in standhouden van het rioolstelsel is een gemeentelijke taak, die voortkomt uit de Wet Milieubeheer (Wm). In deze wet is vastgelegd dat de invulling van de zorgplicht inzichtelijke gemaakt moet worden. Riolering maakt deel uit van de openbare ruimte met alle dynamiek die daarin aanwezig is. Behalve een wettelijk verplicht plan, is een GRP hét middel om de gemeentelijke watertaken doelmatig vast te leggen. Met het inwerking treden van de Wet Gemeentelijke Watertaken heeft de gemeente een verbrede zorgplicht ten aanzien van

water. Hieronder wordt verstaan: stedelijk afvalwater, afvloeiend hemelwater en grondwater. Deze zorgplichten zijn verwoord in het GRP (2018-2022) wat is vastgesteld op 9 januari 2018. Doordat de zorgplichten verbreed zijn, wordt over een verbreed gemeentelijk rioleringsplan gesproken (VGRP).

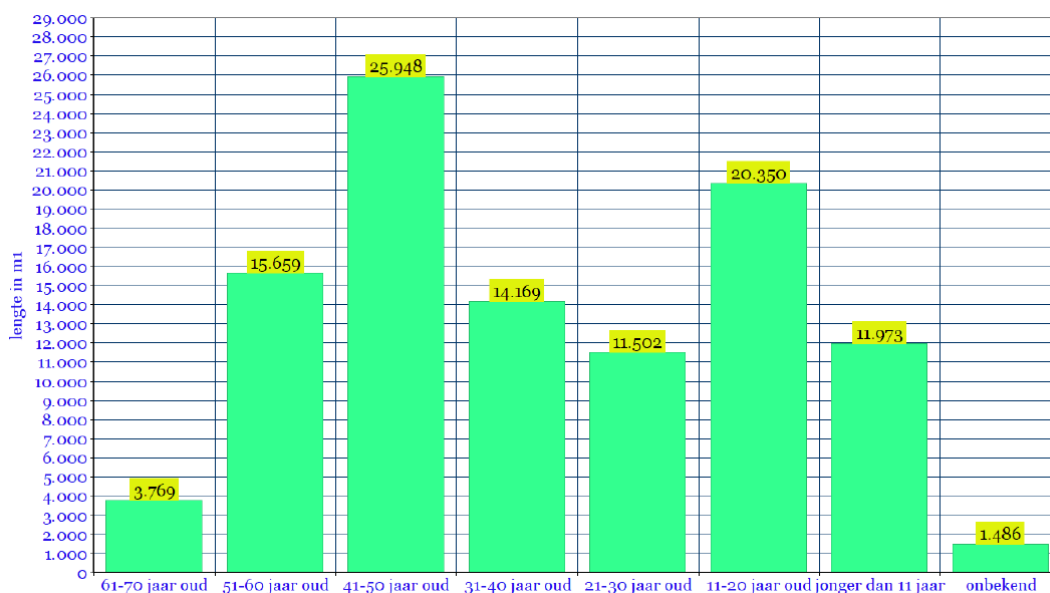
Riolering maakt deel uit van de openbare ruimte met alle dynamiek die daarin aanwezig is. Maar riolering maakt ook deel uit van het watersysteem, dat zich uitstrekt tot buiten de gemeentegrenzen. Het functioneren van de riolering beïnvloedt de kwaliteit van het watersysteem. De wijze waarop de rioleringszorg wordt uitgevoerd is mede van invloed op het beheer van de openbare ruimte. Door die verschillende relaties is er ook een groot aantal partijen dat mede richting geeft aan het functioneren van de riolering in de gemeente. De Wet milieubeheer schrijft voor dat het plan wordt opgesteld rekening houdend en in samenspraak met andere betrokkenen.

Intern is er afstemming met de andere beheerders van een gedeelte van de openbare ruimte zoals wegen, verkeer, groen en openbare verlichting wat onder andere heeft geresulteerd in een integraal wijkgericht uitvoeringsplan openbare ruimte 2018-2024 wat is opgenomen in het VGRP.

Voor het onderhoud van de kapitaalgoederen 'riolering' is het volgende kaderstellend:

- Europese Kader Richtlijn Water (KRW)
- Wet Milieubeheer
- Waterwet
- Nationaal Bestuursakkoord Water

De vaste rioleringsgegevens van de gemeente worden in een geautomatiseerd beheersysteem verwerkt. Ook de resultaten van de inspecties zijn in dit beheersysteem opgenomen. De totale lengte van de riolering in de gemeente Waalre bedraagt ca. 105 kilometer waarvan 78 kilometer een gemengd stelsel is. De leeftijdsopbouw van het rioolstelsel is als volgt:

Voor informatie over de inkomsten door de rioolheffing en de uitgaven aan het riool, zie paragraaf A Lokale heffingen.

Water

Het onderdeel water bestaat uit de drie onderdelen, sloten, bruggen en wadi's:

Sloten

In totale lengte aan sloten (of waterlossingen) bedraagt ruim 21.900 meter die door de gemeente worden onderhouden. Dit onderhoud bestaat uit één keer per jaar maaien. Vanwege de efficiency is dit onderhoud in hetzelfde bestek ondergebracht als het maaien van de bermen. In deze sloten liggen zo'n 258 duikers ten behoeve van de waterafvoer. Deze zijn het afgelopen jaar gecontroleerd en vrijgemaakt van maaisel. De kosten voor het onderhoud wordt betaald uit de rioolheffing. Verder zijn er sloten (ca. 5.000 meter) die in onderhoud zijn bij het Waterschap De Dommel. Dit zijn met name de grotere sloten of sloten waar een riool overstort op uit komt.

Bruggen

De gemeente Waalre heeft het beheer en onderhoud van 17 vaste bruggen. Deze variëren van kleine voetgangersbruggetjes zoals op de hoek van de Eindhovenseweg/Voorbeeklaan tot de verkeersbrug in de Onze Lieve Vrouwedijk. In de afgelopen jaren werd er € 5.000 gereserveerd voor kleinschalig onderhoud van alle bruggen. In 2016/17 zijn de bouwtechnische gegevens van alle bruggen geïnventariseerd en aansluitend geïnspecteerd. Uit de inventarisatie bleek dat van een aantal (7) bruggen geen gegevens beschikbaar zijn over bijvoorbeeld de constructie of toegestane verkeersbelasting. Voor deze bruggen is een aanvullend onderzoek gedaan in 2018. In 2019 is een plan van aanpak opgesteld met daarin maatregelen om ervoor te zorgen dat alle bruggen voldoen aan de gestelde veiligheidseisen. In de begroting 2020 is hiervoor structureel een bedrag van € 30.000 opgenomen.

Wadi's

Het onderscheid tussen sloten en wadi's is, dat de sloten het water afvoeren naar een ander oppervlaktewater, en dat wadi's bedoeld zijn voor het ter plekke infiltreren van hemelwater. Het aantal wadi's is de laatste jaren sterk gestegen, in 2019 was dit ruim 9.200 m². Afhankelijk van de ligging wordt een wadi 1 tot 6 keer per jaar gemaaid. De kosten voor het onderhoud wordt betaald uit de rioolheffing.

Openbaar Groen

Openbaar groen is, zeker de laatste jaren, aan verandering onderhevig en de ontwikkelingen gaan snel onder invloed van de betrokkenheid van inwoners bij de woonomgeving, kwaliteit van de leefomgeving, het duurzaamheidsaspect en ontwikkelingen binnen de groene sector. Om hier goed op te kunnen anticiperen is het noodzakelijk om met beleid richting te geven aan de veranderingen. Reden te over om het huidige Groenbeleidsplan te actualiseren. Burgerparticipatie, biodiversiteit, klimaatverandering en duurzaamheid maken onderdeel uit van het Groenbeleidsplan. Het nieuwe plan wordt gebouwd vanuit een viertal modules:

- Groenvisie/Groenstructuur
- Groenbeleid
- Bomenbeleid
- Actualisatie kapbeleid

Groenvisie/structuur

In de Groenvisie wordt een beschrijving gegeven van de onderverdeling tussen hoofd -en nevengroenstructuur en de betekenis daarvan voor inrichting en beheer. Het belangrijkste doel is het behouden van de kwaliteit van de groenstructuur door de huidige waardevolle structuren vast te leggen. Deze structuren zijn een leidraad bij toekomstige ontwikkelingen in de openbare ruimte en de realisatie van de gewenste groenstructuur.

Bomen- en Groenbeleidsplan gemeente Waalre

De vastgestelde Groenvisie- en Groenstructuur zijn de uitgangspunten voor het Groen -en bomenbeleid. Onderwerpen die in de beleidsstukken naar voren komen zijn; technische inrichtingsvormen, openbaar groen in toekomstige ruimtelijke plannen, participatie, kwaliteitsniveaus voor beheer en onderhoud, ecologisch beheer en klimaatadaptatie.

Kapbeleid

In het geactualiseerde kapbeleid wordt rekening gehouden met de volgende zaken:

- De nieuwe Wet natuurbescherming
- Relatie met bestemmingsplannen
- Huidige APV
- Criteria waardevolle bomen
- Inspectiemodule

Enkele cijfers onderhoud groenvoorzieningen en laan- en straatbomen:

Oppervlakte plantsoenen	40	hectare
Laan- en straatbomen	13.300	stuks
Wegbermen	23	hectare
Begrazingsprojecten	15	hectare
Bloemrijk (nat)grasland en ecologische terreinen	10	hectare
Sloten, watergangen en retentievoorzieningen	22	km
Plantsoenmeubilair	165	stuks
Bloembakken	100	stuks
Wisselperken	3	are

Beschikbaar budget voor het jaarlijks onderhoud van de plantsoenen en laanbomen:

- Uitbesteding onderhoud plantsoenen en gazons € 377.500
- Onderhoud laanbomen, meubilair etc. € 110.000
- Maaien bermen, reconstructies € 85.000

In deze begroting 2019-2022 zijn structureel extra middelen opgenomen voor groot onderhoud van openbaar groen voor een bedrag van € 125.000 in 2019, oplopend naar € 175.000 in 2022.

Openbare Verlichting

De Openbare Verlichting (OVL) bestaat uit ca. 4.500 lichtmasten. Om ervoor te zorgen dat de verlichting goed blijft functioneren, moet er regelmatig onderhoud worden uitgevoerd en materialen worden vervangen. In de begroting is budget beschikbaar voor het verhelpen van storingen, schades en preventief onderhoud zoals lampvervanging en schilderwerk. Daarnaast is er budget voor het vervangen van materiaal dat het einde van haar levensduur heeft bereikt. Voor lichtmasten is dat standaard na 40 jaar en voor armaturen is dat 20 jaar.

Het wijkgericht vervangen van oude armaturen door energiezuinige (LED) lampen, zal ook de komende jaren worden voortgezet, gecombineerd met het vervangen van de oudste lichtmasten. Daarmee wordt een verdere besparing gerealiseerd op de energielasten en een verbetering tot stand gebracht van de sociale veiligheid.

Het OVL-bestand in Waalre bestaat uit masten, armaturen en lampen.

Masten

Van de 4.500 masten bestaat het overgrote deel uit stalen masten. Hiervan hebben circa 600 masten de technische levensduur van 40 jaar overschreden. De komende jaren worden deze masten vervangen

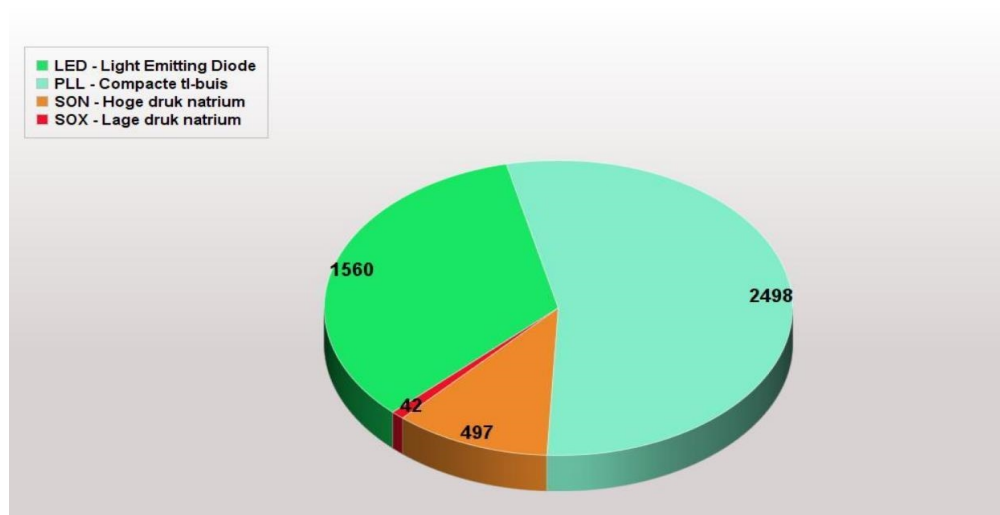
Armaturen

Tegelijkertijd met het vervangen van lichtmasten wordt gekeken of het armatuur ook vervangen dient te worden. De meeste echt oude armaturen zijn de laatste jaren vervangen. Bij vervangingen wordt zo veel mogelijk led toegepast. Dit is duurzamer en hiermee wordt meteen bespaard op het energieverbruik.

Lampen

Voor het vervangen van lampen wordt de economische levensduur aangehouden volgens opgave van de fabrikant. Dit betekent in de praktijk dat lampen groepsgewijs worden vervangen voordat ze stuk zijn. Hiermee worden de continuïteit en kwaliteit gewaarborgd en worden veel meldingen voorkomen.

Lampenbestand 01-02-2019 (Totaal 4597 lampen op 4458 masten)

Beschikbare budget regulier onderhoud openbare verlichting: € 70.000
Beschikbare budget periodieke vervanging armaturen en lichtmasten: € 88.000

Gemeentelijke gebouwen

De gemeente Waalre heeft een aantal panden in eigendom. Om een goed beeld te krijgen en houden worden deze panden om de paar jaar geïnspecteerd om input te krijgen voor het (bouwkundig) meerjarenonderhoud. De hoeveelheid panden varieert door de verkoop en aankoop van panden.

Vanaf 2018 worden, verspreid over meerdere jaren, door het college vastgestelde duurzaamheidsmaatregelen uitgevoerd bij gemeentelijke panden. Daarnaast wordt er bij het Hazzo een plan ontwikkeld voor een stuk sloop en revitalisatie van het gehele pand.

Planning herijking groot onderhoud gebouwen:

In 2018 is er een meerjaren onderhoudsplan (mjop) van het Huis van Waalre gemaakt.

In 2016: gemeentewerf, Wijkgebouw de Pracht, sporthal de Pracht, brandweerstalling Waalre en sporthal Hoeland.

De buitensport accommodaties zijn al langer geleden herijkt. Deze zijn in 2020 weer aan de beurt.

Paragraaf D Financiering

De paragraaf financiering gaat in op het beheer en beleid van financiële middelen (geleende en uitgezette gelden) en de aan deze posities verbonden kosten en risico's voor de gemeente Waalre (treasuryfunctie). De treasuryfunctie ondersteunt, door middel van beschikbaarheid van financiële middelen, de uitvoering van de thema's. Het regelt de financiering van beleid en het uitzetten van gelden die niet direct nodig zijn.

Landelijke wet- en regelgeving

Wet Financiering Decentrale Overheden (Wet Fido)

Het Rijk heeft regels gesteld aan hoe gemeenten en provincies hun geld en kapitaal moeten beheren. Die regels staan in de Wet Fido. Het renterisico brengen we volgens de wet Fido in beeld met behulp van de kasgeldlimiet en de rente risiconorm.

Renterisico op kortlopende schuld: kasgeldlimiet

De kredietlimiet voor de gemeente is bepaald op € 2,5 miljoen voor een periode van maximaal 1 jaar. Het renterisico is niet aanwezig, omdat kasgeldleningen een negatieve rente hebben. Gezien het rentebeleid van de ECB zal de rente de komende jaren negatief blijven.

Renterisico op vaste schuld: renterisiconorm

De renterisiconorm heeft als doel om het renterisico van lange termijnfinanciering te beheersen. De renterisiconorm houdt in, dat de jaarlijkse verplichte aflossingen en de renteherzieningen (kapitaallasten) niet meer mogen bedragen dan 20% van het begrotingstotaal bij aanvang van het jaar. Bij een gelijkmatige opbouw van de leningenportefeuille wordt het renterisico op de vaste schuld gespreid over meerdere jaren.

In onderstaande tabel is de verwachte ontwikkeling van de renterisiconorm voor de komende jaren weergegeven:

Renterisiconorm bedragen * € 1.000

Nr.	Omschrijving	2020	2021	2022	2023
1	Begrotingstotaal	€ 33.745	€ 33.472	€ 33.704	€ 34.008
2	Wettelijk percentage	20%	20%	20%	20%
3	Renterisiconorm (1 * 2)	€ 6.749	€ 6.694	€ 6.741	€ 6.802
4	Renteherzieningen	0	0	0	0
5	Aflossingen	241	244	247	252
6	Bedrag waaromver renterisico gelopen wordt (4+5)	241	244	247	252
7	Ruimte onder renterisiconorm (3-6)	€ 6.508	€ 6.450	€ 6.494	€ 6.550

De bedragen aan langlopende leningen waar de gemeente Waalre de komende jaren een renterisico over loopt, blijven ruimschoots binnen de wettelijke norm (wet FIDO).

De Wet Fido schrijft ook regels voor het gebruik van het risicovolle beleggingsinstrument derivaten. Waalre maakt geen gebruik van derivaten.

Wet Houdbare Overheidsfinanciën (Wet HOF)

Deze wet beoogt dat EU-lidstaten een begrotingstekort (EMU-saldo) hebben van maximaal 3% van het bruto binnenlands product (BBP). Aan dit maximale tekort van 3% hebben, naast de Rijksoverheid, ook de decentrale overheden een aandeel. De EMU-systematiek werkt op een andere manier dan het baten- en lastenstelsel dat gemeenten hanteren. Investerings tellen bijvoorbeeld niet mee in het stelsel van baten en lasten, daarbij wordt uitgegaan van de kapitaallasten van de investeringen. Investerings in een jaar tellen echter wel volledig mee in het EMU-saldo. Bij een sluitende begroting kan een gemeente daardoor toch een negatief EMU-saldo hebben. Het EMU-saldo van de gemeente Waalre voor 2020 komt uit op negatief € 3.898.000, wat betekent dat in EMU-termen de uitgaven € 3.898.000 groter zijn dan de inkomsten.

Vanaf 1 januari 2019 zijn individuele referentiewaarden voor het EMU-tekort vastgesteld. Voor 2019-2022 is het jaarlijkse aandeel in het EMU-saldo van de decentrale overheden gesteld op 0,4%. Voor gemeente Waalre betekent dit een maximaal EMU-tekort van € 1.170.000. Gemeente Waalre overschrijdt voor het jaar 2020 het maximale EMU-tekort. Echter, het aandeel in het EMU-tekort betreft een inspanningsverplichting, er staat momenteel geen sanctie op een overschrijding van het toegestane EMU-tekort.

Schatkistbankieren

Sinds de invoering van het schatkistbankieren moeten gemeenten hun overtollige middelen bij het ministerie van Financiën onderbrengen. Op het moment dat de girale saldo per bank, boven het drempelbedrag van € 150.000 uitkomt, zal het meerdere overgeboekt worden naar de Schatkist van het Rijk (Schatkistbankieren). Het huidige rentepercentage dat het Rijk biedt is 0%, waardoor Waalre helaas dus geen rente ontvangt over haar mogelijke overtollige middelen.

De VNG, IPO en UvW hebben aan de staatssecretaris van Financiën gevraagd om een wetswijziging, om de spelregels voor het schatkistbankieren te veranderen. De organisaties vragen om een aan- en uitknop in te bouwen, zodat bij een beheerste EMU-schuld de verplichting tot het aanhouden van de overtollige tegoeden in de schatkist kan worden uitgezet. Bij het wederom oplopen van de EMU-schuld naar een te hoge schuld kan in dat geval de knop weer worden aangezet. De decentrale overheden dienen de autonomie te hebben om zelf te beschikken over hun eigen middelen.

Lokale regelgeving

Financiële verordening

Gemeenten zijn volgens de gemeentewet verplicht een financiële verordening op te stellen. De financiële spelregels waaraan de ambtenaren en het Bestuur zich moet houden, oftewel de uitgangspunten voor het financiële beheer en de inrichting van de financiële organisatie zijn geregeld in de verordening ex artikel 212 Gemeentewet. In de verordening zijn onder andere de algemene doelstellingen voor de financiering (in- en uitgaande geldstroom) en de richtlijnen en limieten van de financieringsfunctie en het risicobeheer opgenomen. Op 18 april 2017 is de Financiële Verordening Waalre 2017 vastgesteld.

Treasurystatuut

Het Treasurystatuut regelt de sturing, de beheersing, de verantwoording en het toezicht op de contante en girale geldstromen en de hieraan verbonden risico's.

In het Treasurystatuut zijn de volgende onderdelen voor de gemeente Waalre geregeld:

- treasurybeleid;
- uitvoering treasury-activiteiten;
- planning- en control cyclus;
- interne en externe controle.

Het Treasurystatuut Waalre is op 18 oktober 2016 door de Raad vastgesteld.

Uitgangspunten treasury-activiteiten

Voor de meerjarenramingen 2020-2023 hanteert de gemeente Waalre de volgende uitgangspunten voor treasury-activiteiten:

- Waalre gaat behoedzaam om met haar financiële middelen. In overeenstemming met de Wet Fido en het Treasurystatuut vindt het uitzetten van geldmiddelen en het aangaan en verstrekken van leningen en garanties alleen plaats voor de uitoefening van de publieke taak. De financiële risico's voor Waalre zijn daarbij minimaal.
- Op basis van de liquiditeitsbegroting wordt de financieringsbehoefte bepaald. De uitvoering van de financieringsbehoefte dient plaats te vinden binnen de geldende wet- en regelgeving.

Financieringsbehoefte

In 2017 en 2018 zijn 3 langlopende geldleningen afgesloten voor de aankoop van de Brede School Aalst en het Zonnepanelen project. In het 1^e halfjaar van 2019 was het noodzakelijk om kasgeldleningen af te sluiten i.v.m. financieringstekorten. Na juli zijn alle kasgeldleningen afgelost en nieuwe kasgeldleningen zijn niet meer noodzakelijk. De reden ervan is, dat er een uitkering is geweest van het btw-compensatiefonds van € 2,0 miljoen. Vanaf juli 2019 is er sprake van een beperkt financieringsoverschot. Een liquiditeiten prognose over 2020 tot en met 2023 blijkt, dat er als gevolg van flinke investeringen een financieringstekort is.

Financieringsbehoefte (bedragen x € 1.000)

per datum	1-1-2020	1-1-2021	1-1-2022	1-1-2023
financieringssaldo	114	4.404	7.999	10.577
	tekort	tekort	tekort	tekort

Bij een financieringstekort geldt op dit moment een rentepercentage voor kortlopende leningen (< 1 jaar) van ca. -0,35 % (maandelijkse kasgeldlening) en voor langlopende leningen (> 1 jaar) van ca. 1,75%.

Renteoverzicht

Conform de BBV wordt sinds de begroting 2017 binnen Waalre alleen nog gerekend met werkelijke rentelasten. In onderstaand rekenschema staat de prognose voor 2020 voor Waalre opgenomen.

Rente schema			
a.	De externe rente over de korte en lange financiering	116.146	
b.	De externe rente baten	-/- <u>0</u>	
	Totaal door te rekenen externe rente		116.146
c.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorgerekend	-/- 0	
	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend	-/- <u>116.146</u>	
	Saldo door te rekenen externe rente	-/- <u>116.146</u>	0
d1.	rente over eigen vermogen	0	
d2.	rente over voorzieningen* (gewaardeerd op contante waarde)	<u>22.583</u>	
	De aan taakvelden toe te rekenen rente		+/- <u>22.583</u>
e	De werkelijke aan taakvelden toegerekende rente		-/- <u>22.583</u>
f	Renteresultaat op treasury		<u>-</u>

*Zie overzicht reserves en voorzieningen.

Rente toerekening (toelichting schema)

De rente die in het bovenstaande rekenschema is opgenomen, is toe te rekenen aan de brede school Ekenrooi (€ 101.107) en het zonnepanelenproject (€ 15.039).

De rente (€ 22.583) over de voorzieningen heeft betrekking op de personele voorzieningen, en het rentepercentage is voorgeschreven door het Rijk. Voor toekomstige personele verplichtingen moet een voorziening worden opgezet. De stand van de voorziening wordt bepaald op basis van een contante waarde van de personele verplichtingen.

Paragraaf E Bedrijfsvoering

Waar gaat de paragraaf over?

De bedrijfsvoering omvat zaken als personeel en organisatie, informatie(voorziening), financiën, communicatie, juridische zaken en dienstverlening. Waalre streeft een efficiënte, doelmatige en kwalitatief hoogwaardige bedrijfsvoering na. Dit is van groot belang bij het kunnen uitoefenen van de controlerende taak van de raad. Dit lukt alleen met een betrouwbare en transparante informatievoorziening.

Volgens de vastgestelde verordeningen legt het college verantwoording af over de bedrijfsvoering aan de raad. Op basis van wettelijke voorschriften geeft de paragraaf Bedrijfsvoering inzicht in de stand van zaken en de beleidsvoornemens.

Beleidsindicatoren

In de onderstaande tabel staan de beleidsindicatoren op het gebied van bedrijfsvoering:

Beleidsindicatoren			Gemeente / referent	2017	2018	2019	Bron
Nr	Indicator	Omschrijving					
1	Formatie	Het aantal fte per 1000 inwoners	Waalre	5,4 (92,8 fte)	5,7 (98,5 fte)	6,0 (103,8 fte)	Eigen gegevens en pers. Monitor AO fonds gemeenten 2018
			Gelijke gemeenten	8,0	8,4	Niet beschikbaar	
2	Bezetting	Het aantal fte per 1000 inwoners	Waalre	5 (85,7 fte)	5 (87,0 fte)	5,3 (92 fte)	Eigen gegevens en Pers. Monitor AO fonds gemeenten 2018
			Landelijk	8,4	8,5	Niet beschikbaar	
3	Apparaatskosten	Middelen voor personeel, huisvesting, materieel, automatisering e.d. voor de uitvoering van de organisatorische taken.	Waalre	€ 482	€ 495	€ 509 (raming)	Eigen gegevens
			Landelijk	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	
4	% externe inhuur	Kosten externe Inhuur als % van totale loonsom	Waalre	8,01%	14,3%	10,4%	Eigen gegevens en Pers. monitor AO fonds gemeenten 2018
			Gelijke gemeenten	15%	19%	Niet beschikbaar	
5	Overhead	Het % overhead kosten ten opzichte van de totale lasten.	Waalre	12,2 %	14,4%	13,8%	Eigen gegevens
			Landelijk	N.v.t.	N.v.t.	N.v.t.	

Organisatie (algemeen)

Wat willen we bereiken?

We zijn een zelfstandige netwerkgemeente met een daadkrachtige ambtelijke organisatie die direct in contact staat met de samenleving. Er wordt gewerkt op basis van het Koersdocument Werken vanuit de Bedoeling. Onze missie is het organiseren van excellente dienstverlening en lokale democratie, waarbij 'de bedoeling' het vertrekpunt is. Bij de uitwerking van dit begrip en het uitvoeren van deze missie is het de grote uitdaging voortdurend soepel te schakelen tussen de verschillende rollen die we als overheid hebben (rechtmatige, presterende, netwerkende en responsieve en participerende overheid).

De systeemwereld wordt ingericht om de organisatie maximaal te kunnen ondersteunen en te faciliteren bij het optimaal bedienen van de leefwereld. Hiervoor dient de basis op orde te zijn: goed informatiemanagement, een goede voorbereiding en borging van de besluitvorming, moderne ICT en verregaande digitalisering. Dit wordt georganiseerd in een platte organisatie met taakvolwassen medewerkers en een professionele invulling van concern-control: we hebben er door onze werkwijze vertrouwen in dat we de goede dingen goed doen en waarbij de doelmatigheid en rechtmatigheid geborgd zijn. Vanuit een helder gezamenlijk perspectief en eigenaarschap worden programmering en prioritering bepaald. In nauwe afstemming wordt bekeken wat haalbaar is qua planning en capaciteit. We hebben onze visie De Kracht van Waalre, een coalitieakkoord, een collegeprogramma en onze eigen (in ontwikkeling zijnde) P&C cyclus. De vertaling naar dagelijkse prioriteiten dient nader uitgewerkt te worden. Onze werkwijze wordt tenslotte ondersteund door zaakgericht werken, projectmatig werken en Het Nieuwe Samenwerken.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Er wordt uitvoering gegeven aan het Koersdocument Werken vanuit de Bedoeling
- Op basis van het Koersdocument Werken vanuit de Bedoeling wordt een Inrichtingsplan opgesteld.
- Op basis van dit Inrichtingsplan worden waar nodig aanpassingen gedaan aan onze organisatie.
- Op basis van dit Inrichtingsplan wordt een Strategisch Personeelsplan opgesteld en uitgevoerd.
- Op basis van het Koersdocument wordt een I&A-plan opgesteld. Het zaakgericht werken maakt hier onderdeel van uit.
- Op basis van het Koersdocument wordt een cultuurtraject ingezet gericht op Werken vanuit de Bedoeling
- Er wordt op basis van de Kadernota Burgerparticipatie en Burgerinitiatieven een plan van aanpak burgerparticipatie opgesteld en uitgevoerd.
- Projectmatig werken wordt mede op advies van de Rekenkamercommissie meer structureel ingebed in onze werkwijze.
- Met een Management Development Traject wordt aandacht besteed aan leiderschap.
- Ons dienstverleningsconcept wordt aangepast in samenhang met de ontwikkeling van een Omgevingsvisie en Omgevingsplan.
- De control-functie wordt specifiek benoemd en belegd.

Jaar 2020

- Er wordt uitvoering gegeven aan het Koersdocument Werken vanuit de Bedoeling
- Op basis van het Koersdocument Werken vanuit de Bedoeling is een Inrichtingsplan opgesteld.
- Op basis van dit Inrichtingsplan zijn waar nodig aanpassingen gedaan aan onze organisatie.
- Op basis van dit Inrichtingsplan is een Strategisch Personeelsplan opgesteld en is gestart met de uitvoering.
- Op basis van het Koersdocument is een cultuurtraject ingezet gericht op Werken vanuit de Bedoeling
- Projectmatig werken is structureel ingebed in onze werkwijze.
- Met een Management Development Traject is aandacht besteed aan leiderschap.
- De control-functie is specifiek benoemd en belegd.

Personeel

Wat willen we bereiken?

Personeel dat in staat is om uitvoering te geven aan de taken en ontwikkeling die voortkomt uit "Samenwerken aan een sterker Waalre" waarbij de nadruk ligt op het 'Van Buiten naar Binnen werken'.

De gemeente Waalre wil een goed werkgever zijn die investeert op duurzame inzetbaarheid, vitaliteit en persoonlijke ontwikkeling. De organisatie heeft oog voor de wensen en behoeften van de medewerkers en biedt arbeidsvoorwaarden die passen bij de veranderende maatschappij en arbeidsmarkt.

Wat gaan we ervoor doen?

Periode 2018-2022

We richten ons op de volgende speerpunten:

- Leiderschapsontwikkeling: we zorgen ervoor dat het MT in staat is om sturing te kunnen geven door een programma voor leiderschapsontwikkeling in aansluiting op "Samenwerken aan een sterker Waalre".
- Goed werkgeverschap: we positioneren de gemeente Waalre als aantrekkelijke werkgever binnen de regio, waar ruimte is voor ontwikkeling, zodat medewerkers graag bij ons blijven werken of voor ons willen komen werken. Ondanks de krapte op de arbeidsmarkt, blijven we in staat om de juiste mensen aan ons te binden en deze te blijven boeien.
- Performancemanagement: met behulp van de gesprekscyclus zorgen we voor een open, resultaatgerichte werkcultuur waar medewerkers zich optimaal kunnen ontwikkelen en daarmee eenieder een bijdraagt aan "Samenwerken aan een sterker Waalre".
- Samenwerking: we zoeken naar samenwerking om elkaar te versterken zowel intern, als met derden.
- Inclusieve samenleving: gemeente Waalre erkent het belang van de banenafpraak en heeft in de begroting ruimte gemaakt voor het aanstellen van medewerkers met een afstand tot de arbeidsmarkt.

Jaar 2020

- Ontwikkeling op de thema's werken vanuit de bedoeling en duurzame inzetbaarheid/vitaliteit krijgen binnen o.a. de WIJWaalre Academy blijvende aandacht.
- De organisatie is op sterkte gebracht. Dit is noodzakelijk om de wettelijke taken uit te kunnen voeren en om de dienstverlening op een aanvaardbaar peil te houden. Het betreft voornamelijk de taakvelden handhaving, communicatie en het sociaal domein. We zetten daarbij in op vitale duurzame inzetbaarheid van onze medewerkers.
- De derde participatiebaan is ingevuld. Hiermee is de in de begroting opgenomen formatieruimte voor participatiebanen volledig ingevuld.
- Arbo: er is uitvoering gegeven aan de acties die zijn opgenomen in het plan van aanpak van de risico-inventarisatie en -evaluatie (RIE&E) welke in 2019 is opgesteld.
- In verband met de invoering van de Wet Normalisering Rechtspositie Ambtenaren (WNRA) zijn alle lokale regelingen gecheckt, WNRA proof gemaakt en waar nodig gemoderniseerd. In verband met de invoering van de WNRA zijn de aanstellingen van alle zittende medewerkers omgezet in een arbeidsovereenkomst.
- Alle standaard P&O brieven zijn gemoderniseerd en WNRA proof gemaakt.

Financiën, Planning & Control

Wat willen we bereiken?

Een financieel sluitende meerjarenbegroting is en blijft uitgangspunt. Informatieverstrekking aan college en raad is steeds adequaat. We blijven financieel gezond en schuiven geen tekorten naar de toekomst. We zijn en blijven in control en we verschaffen inzicht in verplichtingen en risico's.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Verbeteren van de Planning en Control cyclus.
- Risico's beperken door intensiveren van risicomanagement en interne controle.
- Financiële verordening(en) herzien.
- Actief blijven sturen op een sluitende begroting.

Jaar 2020

- Het proces van interne controle is gestart met een risicoanalyse, waarbij de te controleren processen in beeld worden gebracht;
- De interne controle binnen de organisatie is opgepakt door deskundige medewerkers die op een objectieve manier beoordelen of de processen zijn gevolgd;
- De nota reserves en Voorzieningen wordt in 2020 herzien;
- De Begroting is meerjarig sluitend en structurele lasten worden gedekt met structurele middelen;

Communicatie

Wat willen we bereiken?

Inwoners weten wat we als gemeente doen en ze waarderen wat we doen. Dat is het resultaat van een communicatieve organisatie en een communicatief bestuur, die luisteren naar en verbinding maken met hun omgeving. Samen zijn wij Waalre: Wij Waalre.

De uitrol van het strategisch communicatieplan heeft vorm gekregen. Communicatie is een primair proces van de (beleids)medewerkers/ projectleiders en bestuur en is veranderd van zenden/informereren naar betrokkenheid creëren.

De reputatie van Waalre is versterkt door profilering. Team communicatie transformeert van generalisten naar adviseurs met specifieke aandachtsgebieden en draagt bij aan het resultaat van de organisatie.

Wat gaan we ervoor doen?

Periode 2018-2022

- Waalre staat bekend als een betrouwbare gemeente die daadwerkelijk open staat, de dialoog aangaat en van harte samenwerkt.
- Drie programmalijnen uit het Strategisch Communicatieplan zijn uitgevoerd:
- De reputatie en profilering van Waalre zijn versterkt
- Burgerparticipatie en interactie staan centraal. Er is invulling gegeven aan de faciliterende rol op het gebied van burgerparticipatie.
- De organisatie is communicatiever. Bestuur en organisatie hebben advies en coaching gekregen bij het oppakken van hun communicatierol.

Jaar 2020

- De Wij Waalre Academy is na lancering in het najaar 2019 in samenwerking met HR geborgd. Dit benutten wij om de communicatiecompetenties van de organisatie te versterken
- Joost live (elke maandagochtend een korte weekstart met alle medewerkers) is verankerd als belangrijk intern (lijn)communicatiemiddel
- Binnen project 'Direct Duidelijk' zijn medewerkers getraind in helder en duidelijk schrijven op basis van een vastgestelde schrijfwijzer voor Waalre
- Het verhaal van Waalre is ontwikkeld als basis voor onze profilering.
- De inzet van Social Media is geoptimaliseerd en er is een contentstrategie ontwikkeld om Waalre te profileren met voor haar belangrijke thema's.
- Issuemanagement is een onderdeel van de MT-agenda.
- Er zijn diverse activiteiten uitgevoerd die de reputatie van Waalre als groene woongemeente versterken.
- Het team Communicatie is betrokken bij de voorbereidingsplannen voor het 100-jarig bestaan van gemeente Waalre, onder de noemer 'WijWaalre'.
- Inwoners, organisatie, raad en college hebben gesproken over gezamenlijke vertrekpunten voor burgerparticipatie en het plan van aanpak voor burgerparticipatie is vastgesteld door college en raad.
- Burgerparticipatie is nog verder verankerd binnen de verschillende projecten en er wordt geïnvesteerd in het bereiken van de moeilijk bereikbare groepen (bijvoorbeeld jongeren).
- Er wordt geëxperimenteerd met nieuwe vormen van burgerparticipatie, bijvoorbeeld binnen het opstellen van de Omgevingsvisie voor Waalre (samen met de gemeenten Best en Veldhoven).

- Burgerparticipatie is een belangrijk onderdeel van de Wij Waalre Academy en het trainen van onze medewerkers.

ICT en informatievoorziening

Wat willen we bereiken?

ICT-beleid dat is geactualiseerd en mede zorgdraagt voor de realisatie van de ambities uit het uitvoeringsprogramma "Samen werken aan een sterker Waalre" en het landelijke uitvoeringsprogramma "VNG realisatie roadmap". Het faciliteert het van buiten naar binnen werken en burgerparticipatie.

Een betrouwbare, flexibele en toekomstbestendige ICT-architectuur en infrastructuur.

Een professionele beheerorganisatie en optimalisering van sturingsprocessen voor betere regie op samenwerking met ICT-partners.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Er wordt een nieuw informatiebeleidsplan opgesteld voor de periode 2021-2025
- Het bestaande applicatie landschap is in beeld gebracht en de ICT-architectuur is beschreven.
- Implementeren van het verplichte landelijk uitvoeringsprogramma VNG Realisatie Roadmap bestaande uit 4 thema's:
  - Data en monitoring
  - Collectieve infrastructuur en inkoop
  - Dienstverlening en bedrijfsvoering
  - Informatiebeveiliging en privacy (zie hier voor de aparte paragraaf)
- Doorontwikkelen van het zaakgericht en digitaal werken.
- Implementeren van een betrouwbare ICT-infrastructuur.
- Realiseren van een toekomstbestendig applicatielandschap waarbij applicaties doelmatig en efficiënt ingezet kunnen worden.
- De aansluiting op het DSO (omgevingswet) is gerealiseerd, met de daarbij behorende systemen.

Jaar 2020

- Er is een nieuw informatiebeleidsplan opgesteld voor de periode 2021-2025;
- Het bestaande applicatie landschap is in beeld gebracht en de ICT-architectuur is beschreven;
- Een betrouwbare ICT-infrastructuur is geïmplementeerd en de volledige serveromgeving is up-to-date, volgens de laatste standaarden;
- Implementeren van een aantal ontwikkelingen van het verplichte landelijk uitvoeringsprogramma VNG Realisatie Roadmap
- We werken mee aan een Pilot Omgevingswet en aansluiting op het DSO
- We sluiten aan op GGI netwerk
- We zijn verder gegaan met het ontwikkelen van het zaakgericht en digitaal werken;
- Er is gestart met het inrichten van een professionele beheerorganisatie en beheerprocessen, gebruikmakend van beproefde raamwerken;
- Het integraal objectgericht werken is verder uitgewerkt;
- In de Basisregistratie Grootschalige Topografie (BGT) is de registratie verbeterd;

- De werkprocessen BAG (Basisregistratie Adressen Gebouwen), VTH (Vergunningen Toezicht Handhaving) en WOZ (Wet Waardering Onroerende Zaken) zijn op elkaar afgestemd, zodat gebruik gemaakt kan worden van dezelfde basisgegevens;
- Er is een duidelijk beeld geschetst wat de gevolgen zijn van de invoering van de Omgevingswet op het gebied van applicaties en data.

Informatieveiligheid

Wat willen we bereiken?

Een (informatie) veilige digitale en analoge dienstverlening staat centraal. Hiervoor voeren we een informatieveiligheidsbeleid dat voldoet aan het landelijke normenkader, de landelijke Baseline Informatieveiligheid voor Nederlandse Gemeenten (BIG). De organisatie is zich bewust van de risico's die het werken bij de gemeente Waalre met zich meebrengt en treft daarvoor de nodige maatregelen.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Het informatieveiligheidsbeleid op basis van de BIO is opgesteld;
- De landelijke informatieveiligheidskaders worden gevolgd en waar nodig geïmplementeerd.
- Transparantie over informatieveiligheid wordt verstrekt door de ENSIA (Eenduidig Normatief Single Informatieaudit). Deze is verplicht en wordt komende jaren verder uitgebreid;
- De organisatie is zich bewust van veiligheidsrisico's en weet deze te beheersen. Dit door het nemen van maatregelen;
- Jaarlijks wordt het informatieveiligheidsplan opgesteld en wordt het plan geëvalueerd.

Jaar 2020

- Er is voldaan aan de ENSIA (Eenduidig Normatief Single Informatieaudit) 2019;
- Risicoanalyses worden uitgevoerd voor de kritische processen en bij nieuwe processen en systemen;
- Het Informatieveiligheidsplan 2020 is uitgevoerd, waaronder het borgen van risicomanagement en het uitvoeren van BIO-maatregelen en het voortzetten van de bewustwordingscampagne;
- De beheerders werken met het beheerssysteem (Information Security Management Systeem).

Privacy

Wat willen we bereiken?

Ons belangrijkste toetsingskader op het gebied van privacy is de Europese Algemene Verordening Gegevensbescherming (AVG). Transparantie voor burgers en medewerkers over welke gegevens we voor welke doeleinde verwerken staat hierin centraal en wij dienen daarbij de rechten van burgers en medewerkers te borgen. Hiervoor is nodig dat de organisatie bewust omgaat met de veelheid aan privacygevoelige informatie van burgers en medewerkers.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Er is een privacy beleidskader opgesteld.
- Door blijvende aandacht op het onderwerp privacy is het bewustwordingsniveau gestegen binnen de gehele organisatie.
- De rollen, taken en verantwoordelijkheden op het gebied van privacy zijn helder belegd binnen de organisatie
- De PIA's (Privacy Impact Analyses) zijn door de organisatie uitgevoerd en de uitkomsten zijn verwerkt in concrete verbeterplannen die waar mogelijk zijn uitgevoerd.
- Datalekken worden opgelost.
- Er is een verwerkingsregister in de organisatie, wat actief wordt bijgehouden door de medewerkers.
- Er zijn verwerkersovereenkomsten gesloten met de verwerkers.
- Er is een procedure voor de afhandeling van verzoeken in het kader van de AVG.
- Er wordt gewerkt volgens het privacy by design en default principe binnen de organisatie.

Jaar 2020

- Het privacy plan 2020 is uitgevoerd.
- Door middel van campagnes is het bewustwordingsniveau verhoogd binnen de gehele organisatie.
- Voorkomende datalekken worden gesignaleerd en er worden maatregelen getroffen om het datalek op te lossen.
- PIA's (Privacy Impact Analyses) worden uitgevoerd bij nieuwe risicovolle verwerkingen.
- Er worden verwerkersovereenkomsten gesloten met nieuwe verwerkers.

Juridische kwaliteitszorg

Wat willen we bereiken?

Het behouden en, waar nodig, verbeteren van de juridische kwaliteit van voorstellen en besluiten.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Het verhogen van het bewustzijn inzake (juridische) risico's en juridische kennis.
- Organisatiebreed medewerkers faciliteren om de juridische kwaliteit te garanderen en waar nodig te verhogen.

Jaar 2020

- In 2020 is de herinrichting van de juridische kwaliteitszorg verder ontwikkeld.
- De collegiale afstemming is bevorderd.
- Er is geïnvesteerd op verbreding van kennis in de organisatie, bijvoorbeeld door het organiseren van opleidingen en kennisbijeenkomsten en het maken van standaarddocumenten en handreikingen.
- Advisering bij de start van strategische, gevoelige en gecompliceerde dossiers, projecten en trajecten is beter verankerd in de werkprocessen.

Dienstverlening

Publieke dienstverlening is de voorkant van de gemeentelijke organisatie. Het omvat het verstrekken van diverse producten en diensten aan inwoners, bedrijven en instellingen zoals reisdocumenten, subsidies, rijbewijzen en vergunningen. Aan de voorkant van de gemeentelijke organisatie kunnen inwoners ook terecht met een melding over het openbaar gebied.

Wat willen we bereiken?

- Het verhogen van de kwaliteit van de dienstverlening voor inwoners, bedrijven en instellingen als één van de belangrijkste speerpunten van de gemeente.
- We willen aan de slag met moderne, persoonlijke en efficiënte dienstverlening om concrete resultaten te boeken op korte termijn en goed voorbereid te zijn voor ontwikkelingen in de toekomst.
- Klantvragen worden snel, doelmatig, helder en kwalitatief goed afgehandeld, zoveel mogelijk in één keer aan de voorkant van de organisatie.
- Inwoners kunnen zelf bepalen via welk kanaal en wanneer ze dienstverlening afnemen van de gemeente. Dit kan via verschillende kanalen (schriftelijk, telefonisch, digitaal, persoonlijk). Waar de Waalre naar ook binnenkomt, hij/zij kan uitgaan van een gelijke dienstverleningskwaliteit.
- Meer vrijheid en speelruimte voor inwoners o.a. om te bouwen, ondernemen of te organiseren (deregulering). De organisatie stelt zich professioneel, open, stimulerend en faciliterend op en zoekt steeds de aansluiting bij de eigen kracht van inwoners en stelt grenzen wanneer dat echt nodig is. Het uitgangspunt is vertrouwen in onze inwoners met appèl op hun eigen verantwoordelijkheid.
- De dienstverlening is zodanig ingericht dat het voor de inwoner duidelijk is dat de gemeente één organisatie is, met één stem naar buiten treedt en de inwoner weet wat hij/zij kan verwachten en waar hij/zij het antwoord op zijn/haar vraag kan vinden.
- De privacy is zo goed mogelijk gegarandeerd; (zorg-gerelateerde) persoonsgegevens zijn veilig bij de gemeente.

Wat gaan we er voor doen?

Periode 2018-2022

- Verder ontwikkelen van onze digitale en fysieke (website, social media, telefoon, post en balie) dienstverlening op basis van de vastgestelde dienstverleningsnota. Hierbij is een goede bestuurscultuur (interactief proces) bewerkstelligd met aandacht voor een inclusieve samenleving.
- Het begrip "van buiten naar binnen werken" is doorvertaald in de dienstverlening.
- Onze Dienstverlening is conform de dienstverleningsvisie ingericht volgens de volgende uitgangspunten:
  - excellente dienstverlening
  - inwoners bepalen zelf via welk kanaal en wanneer ze onze dienstverlening afnemen;
  - de inwoner wordt in een passende omgeving ontvangen;
  - we gaan uit van vertrouwen en benaderen vraagstukken vanuit een positief uitgangspunt (deregulering);
  - onze communicatie is duidelijk, open en modern;
  - we treden als één organisatie naar buiten.
- Voor omvangrijke en/of complexe vraagstukken worden inwoners zoveel mogelijk gekoppeld aan een casemanager.
- Zoveel mogelijk taken worden aan de voorkant van de organisatie afgehandeld, waarbij de inwoner in één handeling bediend wordt.

- Inwoners kunnen de meest voorkomende producten en diensten digitaal aanvragen.
- De website optimaal inrichten op het gebied van interactieve communicatie en digitale dienstverlening. Onze site is voor alle doelgroepen toegankelijk en gebruiksvriendelijk ingericht en sluit bovendien aan bij de meest voorkomende vragen producten/diensten die inwoners hebben (toptaken). Dit betekent dat de belangrijkste informatie/producten waar inwoners behoefte aan hebben, op uitstekende wijze geraadpleegd en afgehandeld kunnen worden.

Jaar 2020

- Onze digitale dienstverlening is met de meest voorkomende producten uitgebreid; Onze dienstverlening is afgestemd op verschillende doelgroepen. Daarbij wordt ook nadrukkelijk ruimte geboden voor persoonlijk contact in het Huis van Waalre;
- Op basis van het koersdocument Werken vanuit de Bedoeling staat de organisatie als een gelijkwaardige partner naast haar inwoners. We staan hierbij meer dan ooit dicht bij onze inwoners;
- We ondernemen klantvriendelijk en hebben oog voor de menselijke bejegening van onze klanten. Pijlers hierbij zijn een positieve houding, vertrouwen, onderlinge interesses en belangstelling voor elkaar;
- Door meten en evalueren worden de goede onderdelen zichtbaar en wordt duidelijk op welke onderdelen verbetering wenselijk is;
- De leesbaarheid van de gemeentelijke informatie en brieven wordt verbeterd en optimaal toegankelijk gemaakt;

Paragraaf F Verbonden partijen

Een verbonden partij is een privaatrechtelijke of publiekrechtelijke organisatie waarin de gemeente Waalre een bestuurlijk en/of een financieel belang heeft. Van een financieel belang is sprake indien Waalre risico loopt met aan deze partijen beschikbaar gestelde middelen of als Waalre aangesproken kan worden als de verbonden partij haar verplichtingen niet nakomt. Van bestuurlijk belang is sprake als Waalre zeggenschap heeft, hetzij uit hoofde van vertegenwoordiging in het bestuur, hetzij uit hoofde van stemrecht.

Visie op verbonden partijen

In de toekomstvisie De Kracht van Waalre heeft het gemeentebestuur van Waalre uitgesproken zich via twee sporen verder te ontwikkelen: Via het spoor van burgerparticipatie en via het spoor van regionale samenwerking. Hierover is het volgende opgenomen: "Wij werken intensief en effectief samen in de regio op thema's die de lokale gemeenschap overschrijden. We zijn een betrokken en betrouwbare partner voor medeoverheden en andere regionale partners. Wij leveren overtuigende meerwaarde voor de regio door een kwalitatief hoogstaande woonomgeving te bieden die aantrekkelijk is voor hooggekwalificeerd (inter-)nationaal talent in onder meer de hightech sector, waardoor onze regio concurrerend blijft ten opzichte van andere regio's die dergelijk talent willen aantrekken".

De evaluaties die in de Metropoolregio Eindhoven en het Stedelijk Gebied Eindhoven hebben plaatsgevonden hebben invloed op hoe de samenwerking zich de komende tijd gaat ontwikkelen. Het Stedelijk Gebied Eindhoven heeft inmiddels een nieuwe Samenwerkingsagenda vastgesteld en de Metropoolregio Eindhoven werkt inmiddels ook samen op basis van een nieuw Samenwerkingsakkoord. Het succes van deze samenwerkingsverbanden wordt bepaald door het gezamenlijk aanbrenge van focus, het samen ervaren van urgentie, geven en nemen en tenslotte het behalen van resultaten.

De verbonden partijen van Waalre

Waalre heeft bestuurlijke en financiële belangen in verschillende verbonden partijen. Deze verbonden partijen voeren beleid uit voor de gemeente. De gemeente geeft als het ware de verbonden partijen opdracht. Waalre houdt beleidsmatige en financiële verantwoordelijkheid ten aanzien van deze partijen. Er zijn drie soorten verbonden partijen: gemeenschappelijke regelingen, deelnemingen en overige verbonden partijen.

Allereerst wordt hierna kort toegelicht wat het onderscheid tussen deze drie soorten verbonden partijen is en welke verbonden partijen Waalre kent. Vervolgens wordt per verbonden partij toegelicht wat het doel van de verbonden partij, hoe Waalre participeert en waar van toepassing wat de financiële situatie van de verbonden partij is en welke risico's Waalre eventueel loopt. Voor de financiële situatie van de verbonden partij wordt uitgegaan van de jaarrekening 2018. Onderaan deze paragraaf volgt tot slot een beknopt overzicht van de kosten in 2020 van de verbonden partijen.

Gemeenschappelijke regelingen

De gemeente heeft een overeenkomst met partijen op grond van de Wet gemeenschappelijke regelingen. De gemeente neemt deel in het algemeen bestuur en betaalt mee. Verbonden partijen beschikken over reserves om risico's op te kunnen vangen. Het risico van gemeenschappelijke regelingen bestaat uit het deel dat de gemeente verhoudingsgewijs inneemt in het eventuele liquidatiesaldo van een samenwerkingsverband. Door de afvaardiging in het Algemeen Bestuur van het samenwerkingsverband behoudt Waalre invloed en nemen financiële risico's af. De jaarverslagen van de verbonden partijen komen na beoordeling door het college in de raad.

Het is wenselijk binnen gemeenschappelijke regelingen zoveel mogelijk dezelfde kaders af te spreken ten aanzien van financiële onderwerpen, zodat colleges en gemeenteraden hier eenduidiger regie op kunnen voeren. De vier grote gemeenschappelijke regelingen (MRE, ODZOB, GGD en VRBZO) hebben hier een notitie over voorbereid. Het betreft indexerings-uitgangspunten en bestuurlijke planning. Een verdere harmonisering wordt nagestreefd, zoals op het gebied van tussentijdse rapportages, nota reserves en voorzieningen en de nota risicomanagement.

Waalre is deelnemer in de volgende gemeenschappelijke regelingen:

- A. Metropoolregio Eindhoven (MRE) te Eindhoven
- B. Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB) te Eindhoven
- C. GGD Brabant-Zuidoost te Eindhoven
- D. Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost te Eindhoven
- E. Regionaal samenwerkingsverband openbaar basisonderwijs De Kempen te Veldhoven
- F. Regeling Werkvoorzieningsschap Regio Eindhoven (ERGON) te Eindhoven
- G. PlusTeam te Geldrop

Deelnemingen

De gemeente heeft aandelen en stemt zelf in de aandeelhoudersvergadering.

Voor Waalre betreft dit:

- a. Bank Nederlandse Gemeenten te Den Haag

Samenwerkingsverbanden

De gemeente werkt samen in andere constructies dan een deelneming of een gemeenschappelijke regeling. Bijvoorbeeld als lid van een stichting, of op basis van een convenant. De gemeentelijke bijdrage is verschillend. De bijdrage varieert van de inzet van uren voor bestuursondersteuning tot kosten van een lidmaatschap of kosten voor afname van diensten.

Waalre neemt deel aan de volgende samenwerkingsverbanden:

- I. Samenwerkingsovereenkomst Werk en Inkomen Veldhoven
- II. Convenant Veldhoven
- III. Stichting regionale inkoop samenwerking Zuidoost Brabant (BIZOB) te Oirschot
- IV. Convenant Stedelijk Gebied te Eindhoven
- V. Inkoop samenwerking Jeugdhulp en WMO (geen vestigingsplaats)
- VI. Regionaal Informatie- en Expertise Centrum te Eindhoven
- VII. Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Zuidoost te Helmond

Gemeenschappelijke regelingen

A. Metropoolregio Eindhoven (MRE)

De Metropoolregio Eindhoven is vanuit het SRE doorontwikkeld tot een bestuurlijk platform met een smalle servicegerichte organisatie. Een samenwerkingsverband dat regionale vraagstukken op het gebied van economie, infrastructuur en ruimte behartigt, alsmede het beheer van investeringsfondsen verzorgt. Er heeft in 2017 een evaluatie van de MRE plaatsgevonden, die geleid heeft tot de Update MRE. Inmiddels zijn de vier samenwerkingsthema's bepaald, namelijk Economie, Mobiliteit, Energietransitie en Transitie Landelijk Gebied. De verwachting is dat bij het vaststellen van deze Jaarrekening het nieuwe Samenwerkingsakkoord is vastgesteld. De verwachting is dat er sprake is van het continueren van een Gemeenschappelijke Regeling. De definitieve aanpassing van de Gemeenschappelijke Regeling aan de nieuwe werkwijze zelf zal plaatsvinden in 2021. Een nieuw Statuut Overlegorganen borgt dat tot die tijd rechtmatig gewerkt wordt. De financiële consequenties van de aangepaste agenda zal doorgevoerd worden in de begroting 2020.

Bestuurlijke en financiële participatie

De formele besluitvorming in het kader van de Gemeenschappelijke Regeling ligt bij het Dagelijks Bestuur en het Algemeen Bestuur, waarin de gemeente Waalre door de burgemeester wordt vertegenwoordigd. Bij het opstellen van deze Jaarrekening loopt de discussie nog welke rol de Raadstafel 21, een adviesorgaan waar raadsleden van alle deelnemende gemeenten zitting hebben, definitief krijgt. Deelnemende gemeenten betalen jaarlijks een bijdrage op basis van het inwonertal. Voor de bijdrage van Waalre in 2018 wordt verwezen naar het overzicht onder aan deze paragraaf. De financiële consequenties van de aangepaste agenda zal doorgevoerd worden in de begroting 2020. Het is op dit moment nog onduidelijk hoe dit de Inwonersbijdrage zal beïnvloeden. In een zienswijze op het nieuwe Samenwerkingsakkoord heeft de gemeenteraad van Waalre aangegeven: "de inwonerbijdrage ten behoeve van dit Samenwerkingsakkoord mag niet stijgen (behalve indexering) en indien dit Samenwerkingsakkoord leidt tot een versmalling van taken dient ook de inwonerbijdrage proportioneel verlaagd te worden, zodat de verhouding van de hoogte van de inwonerbijdrage t.o.v. takenpakket MRE gelijk blijft". Dit is een belangrijk standpunt, temeer inmiddels duidelijk is geworden dat het samenwerkingsverband Stedelijk Gebied Eindhoven een aantal taken van de MRE overneemt en dit een substantiële ophoging van kosten daar met zich mee brengt. Voor de bijdrage van Waalre in 2020 wordt verwezen naar het overzicht onder aan deze paragraaf.

Risico

De Metropoolregio Eindhoven kende als gevolg van de transformatie aanzienlijke frictiekosten. Deze zijn in 2018 volledig afgebouwd. In het najaar van 2019 is met het Werkprogramma 2020 een eerste begrotingswijziging voorgelegd aan het Algemeen Bestuur. Basis voor dit Werkprogramma 2020 was het nieuwe Samenwerkingsakkoord 2019-2022 en het Werkprogramma 2019, inclusief onderbouwing van de benodigde personele capaciteit van de organisatie. Vooruitlopend hierop is besloten de 2,8 fte vacatureruimte te bevriezen. Het ziet er naar uit dat de inwonersbijdrage voor 2020 gelijk blijft. Tenslotte is de toekomst van het Regionaal Historisch Centrum Eindhoven op dit moment nog steeds onderwerp van onderzoek en hoe en waar deze taken belegd zullen worden is vooralsnog onzeker.

Vermogenspositie en resultaat (in EUR)	1-1-2018	31-12-2018
Eigen Vermogen	€ 4.037.912	€ 4.280.060
Vreemd Vermogen	€20.344.823	€ 17.412.699
Resultaat boekjaar	€ 388.648	€ 1.005.000

B. Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB)

De Omgevingsdienst is ingesteld om ten behoeve van de deelnemers taken uit te voeren op het gebied van het omgevingsrecht en daarmee als uitvoeringsdienst van het lokaal en provinciaal bestuur een bijdrage te leveren aan het realiseren en borgen van de door de verantwoordelijke overheden in de regio Zuidoost-Brabant aangegeven kwaliteit van de fysieke leefomgeving (zie artikel 2 lid 3 van de Gemeenschappelijke Regeling Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant 2015).

Bestuurlijke en financiële participatie

De gemeente Waalre is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur door een lid van ons college (portefeuillehouder). Deelnemende gemeenten betalen jaarlijks een bijdrage op basis van de verwachte opdrachtverlening en deels op basis van de omvang van de gemeente voor collectieve taken. Voor de bijdrage van Waalre in 2020 wordt verwezen naar het overzicht onder aan deze paragraaf.

Risico

In hoofdstuk 2, paragraaf weerstandsvermogen en risicobeheersing van begroting 2019 zijn de risico's en bijbehorende weerstandcapaciteit benoemd. Ten behoeve van de Begroting 2020 en Jaarrekening 2018 zijn de risico's opnieuw geïnventariseerd. Uit deze inventarisatie blijkt dat de verwachtingswaarde van de risico's € 1.958.000 bedraagt. Hiervan betreft € 665.000,- het risico op verlaging van baten als gevolg van mogelijke bezuinigingen bij deelnemers. Aangezien dit laatste risico meer in de invloedssfeer van de deelnemers dan van de ODZOB ligt is besloten dit risico niet af te dekken. Het restant bedrag van € 1.293.000,- wordt nagenoeg geheel afgedekt door de algemene reserve van de ODZOB, welke ultimo 2018 € 1.200.000,- bedraagt.

Vermogenspositie en resultaat (in EUR)	1-1-2018	31-12-2018
Eigen vermogen	€ 1.577.000	€ 1.514.541
Vreemd vermogen	€ 5.054.918	€ 4.254.309
Resultaat boekjaar	0	0

C. Gemeenschappelijke Regeling GGD Brabant-Zuidoost

De GGD heeft tot doel een bijdrage te leveren aan de publieke gezondheidszorg (PG) en de ambulancezorg (AZ).

Bestuurlijke en financiële participatie

De gemeente Waalre is vertegenwoordigd in het Algemeen- en Dagelijks Bestuur door een lid van ons college (portefeuillehouder). Het Algemeen Bestuur stelt de hoofdlijnen van het GGD beleid vast alsmede de begroting en de jaarrekening. Het dagelijks bestuur

ziet toe op de dagelijkse gang van zaken, bereidt samen met de directeur de AB-vergaderingen voor en draagt zorg voor het uitvoeren van de besluiten van het Algemeen Bestuur. Zowel het Dagelijks- als het Algemeen Bestuur vergadert ca. 6 keer per jaar. Deelnemende gemeenten betalen jaarlijks een bijdrage op basis van de verwachte opdrachtverlening en op basis van de omvang van de gemeente voor collectieve taken. Voor de bijdrage van Waalre in 2020 wordt verwezen naar het overzicht onder aan deze paragraaf.

Risico

Het Algemeen Bestuur van de GGD heeft op 4 juli 2018 besloten om maatregelen te onderzoeken met als doel de GGD voor de toekomst financieel stabiel te maken. Inmiddels heeft dit geresulteerd in een aantal bestuursopdrachten waarmee de GGD aan de slag is gegaan. Eén van de bestuursopdrachten is het onderzoek om de jeugdgezondheidszorg integraal (van 0 tot 18 jaar) onder te brengen bij de GGD. Dit onderzoek is in volle gang. In de risicoparagraaf van deze begroting is € 27.500 opgenomen als risico.

Vermogenspositie en resultaat (in EUR)	1-1-2018	31-12-2018
Eigen vermogen	€ 2.555.000	€ 2.830.000
Vreemd vermogen	€ 12.195.000	€ 12.663.000
Resultaat boekjaar	-/- € 129.000	-/- € 16.000

D. Gemeenschappelijke regeling Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO)

Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO) is een organisatie waarin de brandweer, de geneeskundige hulpverleningsorganisatie in de regio (GHOR) en de regionale ambulancevoorziening (RAV) samenwerken om incidenten en rampen te voorkomen, te beperken en te bestrijden. VRBZO is een samenwerkingsverband tussen 21 gemeenten in de regio Zuidoost-Brabant.

Bestuurlijke en financiële participatie

Het Algemeen Bestuur van de Veiligheidsregio bestaat uit de burgemeesters van de gemeenten binnen de Veiligheidsregio. De burgemeester vertegenwoordigt zijn gemeente in de veiligheidsregio en legt verantwoording af aan zijn eigen gemeenteraad. De bestuursorganen laten zich in hun taakuitoefening adviseren door de Adviescommissie Financiën & Bedrijfsvoering waarin vertegenwoordigers van het bestuur, gemeentesecretarissen (2) en controllers van gemeenten (2) zitting hebben. Deelnemende gemeenten betalen jaarlijks een bijdrage op basis van de verwachte opdrachtverlening en deels op basis van de omvang van de gemeente. Voor de bijdrage van Waalre in 2020 wordt verwezen naar het overzicht onder aan deze paragraaf.

Risico

In 2017 zijn de loonkosten (als gevolg van cao-verhoging, pensioenpremie stijging en IKB) hoger dan primair begroot en ook hoger dan gecompenseerd via de gemeentelijke bijdragen. Deze ontwikkeling heeft zich voortgezet in 2018 en 2019. In 2017 en 2018 is het structurele tekort met incidentele middelen gedekt. Voor de bijdrage 2019 zijn de gemeenten gevraagd akkoord te gaan om de autonome stijging van de loonkosten te laten compenseren door een verhoging van de gemeentelijke bijdrage. Bij de oplevering

van de Kadernota 2020 is bekend gemaakt dat de kosten voor de periode 2018 – 2020 naar verwachting €250.000 hoger uitvallen dan begroot. VRBZO stelt daarom vanaf 2020 een aanvullende verhoging van de gemeentelijke bijdrage voor van €250.000. Voor 2019 zullen de extra kosten indien nodig conform het beleid worden onttrokken uit de algemene reserve.

Vermogenspositie en resultaat (in EUR)	1-1-2018	31-12-2018
Eigen vermogen	€ 7.561.112	€ 7.390.579
Vreemd vermogen	€ 44.806.322	€ 49.117.310
Resultaat boekjaar	€951.982	€ 772.535

E. Gemeenschappelijke regeling Regionaal samenwerkingsverband openbaar basisonderwijs De Kempen

Samen met negen andere gemeenten draagt Waalre in deze gemeenschappelijke regeling zorg voor de uitoefening van de taken en bevoegdheden die volgens artikel 17 van de Wet op het Primair onderwijs aan de gemeenteraden zijn opgedragen.

Bestuurlijke en participatie

De gemeente Waalre is vertegenwoordigd in het regionaal samenwerkingsverband openbaar basisonderwijs De Kempen door een lid van het college van burgemeester en wethouders (portefeuillehouder).

Risico

Verbonden partij in bestuurlijke zin. Er bestaat geen financiële verbondenheid. Waalre loopt geen financieel risico.

F. Gemeenschappelijke regeling Werkvoorzieningschap Regio Eindhoven (Ergon)

Doel van deze regeling is het uitvoeren van de Wet sociale werkvoorziening (Wsw) voor de deelnemende gemeenten (Eindhoven, Veldhoven, Valkenwaard, Heeze-Leende en Waalre). De deelnemende gemeenten dragen Ergon op de Wsw integraal voor hen uit te voeren aan de hand van een door Ergon opgesteld Strategisch Plan.

Bestuurlijke en financiële participatie

Waalre is vertegenwoordigd in het Algemeen Bestuur door twee leden van het college van burgemeester en wethouders (portefeuillehouder). De bijdrage van deelnemende gemeenten is voornamelijk gebaseerd op de omvang van de opdracht vanuit de gemeente. Voor de bijdrage van Waalre in 2020 wordt verwezen naar het overzicht onder aan deze paragraaf.

Risico

Wanneer Ergon verlies maakt, moeten deelnemende gemeenten dit opvangen. Op dit moment vindt een discussie plaats over rol, taak en daarmee samenhangend de huisvesting van de Ergon. Deze zou gevolgen kunnen hebben voor de kosten. Onduidelijk is voornamelijk hoe dit in de nabije toekomst zal uitpakken.

Vermogenspositie en resultaat (in EUR)	1-1-2018	31-12-2018
Eigen vermogen	€ 10.335.000	€ 10.247.000
Vreemd vermogen	€ 6.197.000	€ 6.769.000
Resultaat boekjaar	€ 907.000	€ 371.000

G. PlusTeam

Op 1 januari 2015 is het PlusTeam van start gegaan. Een Gemeenschappelijke Regeling (bedrijfsvoeringsorganisatie) die samen met Geldrop-Mierlo is afgesloten om alle inwoners van Waalre en Geldrop-Mierlo op een adequate wijze te kunnen ondersteunen in het gehele brede maatschappelijke veld. Dit op basis van de visienota "Persoonlijk en Dichtbij" en het basismodel CMD/PT model. In het PlusTeam werken gespecialiseerde professionals, die ingezet worden als de hulpvraag dusdanig complex is dat deze het CMD ontstijgt.

Bestuurlijke en financiële participatie

Met de wijziging van de Gemeenschappelijke Regeling in 2016 is de bestuurlijke vertegenwoordiging gewijzigd. In het Algemeen Bestuur hebben drie collegeleden zitting waaronder de burgemeester, in het Dagelijks Bestuur twee collegeleden, waarvan één als (vice-)voorzitter. De afspraak over de financiële bijdrage voor het PlusTeam was dat Geldrop-Mierlo 70% van de loonsom draagt en Waalre 30%. Voor de bijdrage van Waalre in 2020 wordt verwezen naar het overzicht onder aan deze paragraaf. In 2018 is op basis van de jaarrekening van het Plus Team een andere verdeelsleutel overeengekomen (75% voor Geldrop-Mierlo en 25% voor Waalre).

Risico

Omdat het PlusTeam geen weerstandscapaciteit heeft, worden risicobedragen behorend bij de risico-inventarisatie van het PlusTeam in de jaarrekening en begroting van de gemeenten opgenomen. Voor de gemeente Waalre is het risico PlusTeam ingeschat op € 13.050,-

Vermogenspositie en resultaat (in EUR)	1-1-2018	31-12-2018
Eigen vermogen	0	0
Vreemd vermogen	0	0
Resultaat boekjaar	€ 40.147	€ 135.760
Aandeel Waalre	€ 12.044	€ 33.939

Deelnemingen

a. Bank Nederlandse Gemeenten (BNG)

Doel

De BNG is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Met gespecialiseerde financiële dienstverlening draagt BNG bij aan zo laag mogelijke kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de inwoner.

Aandeel

Over 2018 realiseerde BNG Bank een nettowinst na belastingen van EUR 337 miljoen (2017: EUR 393 miljoen). Waalre heeft een financieel belang in de BNG middels 6.318 aandelen die zij bezit met een nominale waarde per aandeel van € 2,50. De positieve ontwikkeling van de leverage ratio is aanleiding voor BNG Bank om de pay-out te verhogen van 37,5% naar 50%. Na aftrek van de uitkering van dividend aan verschaffers van hybride kapitaal is een bedrag van EUR 318 miljoen (2017: EUR 375 miljoen) beschikbaar voor aandeelhouders. Het voorstel om 50% van dit bedrag uit te keren komt neer op een dividendbedrag van EUR 159 miljoen (2017: EUR 141 miljoen). Het restant wordt toegevoegd aan de reserves. Het dividend bedraagt dan EUR 2,85 per aandeel van nominaal EUR 2,50 (2017: EUR 2,53 dividend). Dat is voor Waalre in totaal € 18.006,-.

Bestuurlijke participatie

De burgemeester vertegenwoordigt de gemeente in de algemene aandeelhoudersvergaderingen. Verder heeft de gemeente zeggenschap in de BNG via het stemrecht op de aandelen (1 stem per aandeel).

Risico

Het risico is enerzijds de waardevermindering van deze aandelen. Anderzijds wordt de jaarlijkse dividenduitkering structureel als opbrengst geraamd. Deze raming baseert men op eerder ontvangen uitkeringen en aangekondigde beleidsontwikkelingen. Een lager dividend houdt dus een risico in. Het gaat voor Waalre echter om te lage bedragen om te spreken van een reëel financieel risico.

Vermogenspositie en resultaat (in EUR)	1-1-2018	31-12-2018
Eigen vermogen	€ 4.953.000*	€ 4.990.000
Vreemd vermogen	€ 135.072.000	€ 132.519.000
Dividend Waalre	€ 15.795	€ 18.006

* Met ingang van 2018 rapporteert BNG Bank volgens IFRS9. Dat leidt tot een bijstelling van het eigen vermogen t.o.v. IAS39 met +/- 266 miljoen.

Samenwerkingsverbanden

I. Samenwerkingsovereenkomst Werk en Inkomen Veldhoven

Per 1 juni 2012 waren taken op het terrein van Werk en Inkomen ondergebracht bij de gemeente Eindhoven. Vanaf 1 januari 2018 zijn deze taken ondergebracht bij de gemeente Veldhoven. Samenwerking met Veldhoven sluit beter aan bij onze toekomstvisie en Veldhoven is een meer gelijkwaardige en natuurlijke partner voor Waalre. De visie van "Persoonlijk en Dichtbij" kan door de samenwerking met Veldhoven, lokaal binnen het CMD, beter worden ingericht. Verder past de schaal van Veldhoven beter bij die van Waalre. Hierdoor wordt er een meer betrokken samenwerking verwacht welke leidt tot een goede en op maat geleverde dienstverlening aan onze inwoners.

Financiële bijdrage

De gemeente Veldhoven wordt een bedrag per persoon betaald. Voor 2020 is dit een bijdrage van € 390.000.

In een Samenwerkingsovereenkomst is afgesproken dat de gemeente Veldhoven alle uitvoeringshandelingen en –besluiten krachtens de onderstaande regelingen uitvoert:

- Participatiewet
- Besluit Bijstandsverlening Zelfstandigen
- Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers
- Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
- Wet gemeentelijke schuldhulpverlening

Risico

Het risico is ongewijzigd ten opzichte van samenwerking Werk en inkomen met Eindhoven.

De uitvoering van bovenstaande regelingen betreft open einde regelingen. De hoogte van de uitkering vanuit het rijk voor de Participatiewet (zogenaamde BUIG-gelden) wordt gebaseerd op het aantal uitkeringen dat de gemeente twee jaar voor het begrotingsjaar moest uitkeren. Indien minder uitkeringen door de gemeente hoeven te worden uitgekeerd in het begrotingsjaar, betekent dit een voordeel voor de gemeente. Indien meer uitkeringen door de gemeente worden uitgekeerd, betekent dit een nadeel voor de gemeente. Waalre loopt hierdoor financieel risico. De vangnetuitkering biedt gemeenten financiële compensatie voor grote tekorten op het budget van de Participatiewet. Ze kunnen de compensatie aanvragen als het tekort groter is dan 5%. Daarbij geldt een getrapte opbouw: is het tekort tussen 5% en 10%, dan is de compensatie de helft. Boven de 10% wordt alles volledig gecompenseerd. De verwachting is dat het resterende financiële risico voor Waalre kan worden opgevangen binnen de begroting.

II. Convenant Veldhoven

De afgelopen periode is op diverse terreinen de samenwerking met de gemeente Veldhoven gezocht en gevonden. Het betreft onder andere toezicht en handhaving, rampenbestrijding en de website. Beide gemeenten zien hierin een kans om elkaar verder te versterken. Deze samenwerking is in november 2016 (in een heel lichte vorm) geformaliseerd middels een convenant.

Financiële bijdrage

De afspraak in het convenant is dat indien de samenwerking tot gevolg heeft dat er onderling of naar derden verplichtingen worden aangegaan, dat hierover nadere afspraken gemaakt worden waartoe in beide colleges wordt besloten. Afhankelijk van de mate van samenwerking en daarmee samenhangende kosten/risico's wordt hierbij een (juridische) vorm gekozen, bijvoorbeeld een samenwerkingsovereenkomst. Dit is nu dus gebeurd op het gebied van Werk en Inkomen. De kosten en risico's worden daarmee per samenwerkingsthema vastgesteld.

III. Stichting regionale inkoop samenwerking Zuidoost-Brabant (BIZOB)

Bizob is ons regionale inkoopbureau. Om de inrichting meer toekomstbestendig te maken zijn op 1 januari 2017 de Statuten gewijzigd. De doelstelling en de governance zijn gewijzigd. De doelstelling is: "Het behalen van voordelen voor de Aangeslotenen onder meer op financieel, kwalitatief, en procesmatig gebied, onder andere door het in stand houden van een inkoopbureau en voorts door het verrichten van al hetgeen met een en

ander direct of indirect verband houdt of daartoe bevorderlijk kan zijn, alles in de ruimste zin van het woord”

De kaders voor het inkopen van goederen, diensten en werken zijn vastgelegd in ons inkoopbeleid.

Bestuurlijke en financiële participatie

Voorheen was de gemeente Waalre in het bestuur vertegenwoordigd door de gemeentesecretaris en door een lid van het college van burgemeester en wethouders (portefeuillehouder). Op basis van de gewijzigde Statuten vertegenwoordigt onze portefeuillehouder financiën vanaf 1 januari 2017 niet alleen Waalre in het stichtingsbestuur, maar is hij gekozen om de gemeenten in het cluster Dommelvallei+ te vertegenwoordigen (Heeze-Leende, Cranendonck, Geldrop-Mierlo, Nuenen en Son en Breugel). Voor de bijdrage van Waalre in 2020 wordt verwezen naar het overzicht onder aan deze paragraaf.

Risico

Het financiële risico voor de deelnemende gemeenten aan de stichting bestaat hoofdzakelijk uit de personeelslasten van de concerninkopers. Het risico voor de stichting is eveneens beperkt, doordat de gemeenten minimaal vier jaar capaciteit inkopen, de personele capaciteit bij vermindering van het aantal uren ingeperkt kan worden en de vaste kosten relatief laag zijn. Resultaten komen ten goede aan de aangesloten gemeenten. De hoogte van het bedrag per gemeente wordt via de verdeelsleutel van afgenomen dagdelen bepaald.

Vermogenspositie en resultaat (in EUR)	1-1-2018	31-12-2018
Eigen vermogen	€ 666.145	€ 786.116
Vreemd vermogen	€ 575.175	€ 633.621
Resultaat boekjaar	€ 297.590	€ 382.095

IV. Convenant Stedelijk Gebied Eindhoven

Het recent vastgestelde convenant vormt de basis voor een intensieve samenwerking in het Stedelijk Gebied Eindhoven. Partners zijn: Eindhoven, Helmond, Geldrop-Mierlo, Nuenen, Best, Oirschot, Son en Breugel, Veldhoven en Waalre. Het Stedelijk Gebied heeft als belangrijkste opdracht om de ambities van Brainport 2020 en de doorontwikkeling daarvan te faciliteren, middels hoogwaardige werkgebieden, een gevarieerd, wervend woonmilieu en een aansprekend pakket aan voorzieningen op terreinen als kunst, cultuur, sport en recreatie.

Bestuurlijke en financiële participatie

Een evaluatie van het Stedelijk Gebied heeft in 2017 plaatsgevonden. Deze heeft de basis gevormd voor een nieuwe Samenwerkingsagenda en een nieuw convenant. Het convenant omvat afspraken tussen gemeentebesturen over de afstemming en uitvoering van de uitoefening van ieders toekomstige publiekrechtelijke bevoegdheden. Het convenant heeft een looptijd van 2018 tot 2025. Er is een Bestuurlijk Platform bestaande uit één collegelid per deelnemende gemeente. Daarnaast zijn er

portefeuillehouder-overleggen tussen portefeuillehouders uit de gemeenten voor de thema's Ruimte, Wonen, Werken en Voorzieningen & Evenementen.

Risico

Er werkt een secretariaat voor en in opdracht van het collectief van samenwerkende partners. De gemeenten zijn op basis van inwoneraantal gezamenlijk verantwoordelijk voor de financiering. Er wordt verantwoording afgelegd aan het Bestuurlijk Platform Stedelijk Gebied Eindhoven en er wordt geen afzonderlijke jaarrekening opgesteld. In de huidige structuur is geen sprake van langlopende verplichtingen, eigen of vreemd vermogen. Het financiële risico voor Waalre is daarmee zeer beperkt.

V. Inkoopsamenwerking Jeugdhulp en WMO

De gemeenten Helmond, de Peelgemeenten en de Dommelvallei+ (Geldrop-Mierlo, Nuenen, Son en Breugel en Waalre) vormen met 10 gemeenten een inkoopsamenwerking op het gebied van Jeugdhulp. Er wordt gewerkt aan een regionale inkoopstrategie en aan een governancestructuur.

Voor de WMO (begeleiding en dagbesteding) vindt de inkoop in Dommelvallei+-verband plaats.

Bestuurlijke en financiële participatie

De gemeente Waalre neemt in dit kader deel aan bestuurlijke overleggen, zowel in Dommelvallei+-verband als in het bredere verband van de bovengenoemde 10 gemeenten. Waalre levert ambtelijke capaciteit in beide samenwerkingsverbanden. Met de vaststelling van de governance voor de inkoopsamenwerking Jeugdhulp zal de bestuurlijke en financiële participatie definitief duidelijk worden. De governance voor de inkoopsamenwerking voor de Jeugdhulp zal naar verwachting een formeler karakter krijgen dan de huidige inkoopsamenwerking op het gebied van de WMO.

Risico

Door de samenwerking te zoeken worden de risico's die samenhangen met de inkoop van zorg op het gebied van Jeugdwet en WMO verkleind.

VI. Regionaal Informatie- en Expertise Centrum (RIEC)

Het RIEC beoogt een verdere ontwikkeling van de regionale samenwerking naar een structurele bestuurlijke en geïntegreerde aanpak van de georganiseerde misdaad in de regio.

Bestuurlijke en financiële participatie

Vanuit het Veiligheidsoverleg Oost-Brabant is een stuurgroep ingesteld voor de aansturing van het Veiligheidshuis. Hierin worden burgemeesters uit de regio afgevaardigd. Waalre heeft momenteel geen vertegenwoordiger in die stuurgroep. Waalre heeft het samenwerkingsconvenant ondertekend. Voor de bijdrage van Waalre in 2020 wordt verwezen naar het overzicht onder aan deze paragraaf.

Risico

Er is geen sprake van financieel risico.

VII. Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Zuidoost

Het Zorg- en Veiligheidshuis Brabant Zuidoost (voorheen Veiligheidshuis) richt zich op ketensamenwerking binnen thema's relationeel geweld, jeugd, nazorg ex-gedetineerden en veelplegers. Het is er voor complexe probleemsituaties waar dwang, vaak gecombineerd met zorg, gewenst is. Indien nodig neemt het Zorg- en Veiligheidshuis tijdelijk de regie. Het Veiligheidshuis kan ook aansluiten bij een lokaal casusoverleg. Ze denken mee, coördineren en kunnen informatie opvragen die men lokaal niet heeft.

Bestuurlijke en financiële participatie

Vanuit het Veiligheidsoverleg Oost-Brabant is een stuurgroep ingesteld voor de aansturing van het Veiligheidshuis. Hierin worden burgemeesters uit de regio afgevaardigd. Waalre heeft momenteel geen vertegenwoordiger in die stuurgroep. Waalre heeft het samenwerkingsconvenant ondertekend. Voor de bijdrage van Waalre in 2020 wordt verwezen naar het overzicht onder aan deze paragraaf.

Risico

Er is geen sprake van financieel risico.

Overzicht bijdragen verbonden partijen in Euro's

Verbonden partijen gemeente Waalre:	2018	2019	2020
Metropoolregio Eindhoven (MRE)*	226.508	230.648	241.031
Omgevingsdienst Zuidoost-Brabant (ODZOB)*	136.336	78.020	100.912
GGD Brabant-Zuidoost te Eindhoven*	269.738	278.722	304.538
Veiligheidsregio Brabant-Zuidoost (VRBZO)*	655.660	686.912	709.798
Gemeensch. regeling Werkvoorzieningsschap Regio Eindhoven (GRWRE)	1.115.692	1.126.151	1.126.151
Plus Team	541.636	481.283	508.649
Samenwerkingsverband Werk & Inkomen Veldhoven	409.444	388.552	388.552
Regionaal Informatie- en Expertise Centrum (RIEC)	9.198	9.562	9.562
Bureau Inkoop en Aanbestedingen Zuidoost Brabant (BIZOB)	97.440	101.640	100.000
Convenant Stedelijk Gebied Eindhoven ***	13.855	35.000	35.000
Veiligheidshuis	4.011	4.094	4.168
Regionaal samenwerkingsverband openbaar onderwijs De Kempen	-	-	-
Inkoopsamenwerking Jeugdhulp en WMO**	-	-	-
Convenant Veldhoven	-	-	-
Totaal	3.479.518	3.420.584	3.528.361

* Prijsindexering vindt voor de vier grote GR-en plaats obv Beleidsnotitie kaders P&C-documenten.

** Vanaf 2019: Geen bijdrage aan samenwerking, contracten worden zelf afgesloten.

*** Vaste deel (secretariaatskosten) + variabel deel (projectkosten)

Paragraaf G Grondbeleid

Waar gaat de paragraaf over

Grondbeleid is een instrument om ruimtelijke doelstellingen te bereiken. Die doelstellingen liggen op het terrein van de volkshuisvesting, ruimtelijke ordening, economische ontwikkeling, openbare ruimte, infrastructuur, natuur en recreatie. De gemeente geeft in deze paragraaf een overzicht van de lopende en toekomstige projecten, de control en beheersing, alsmede de kaders van het grondbeleid.

Visie en beleid

Nota Grondbeleid

Op 16 april 2019 is de herziene Nota Grondbeleid door uw raad vastgesteld, met als uitgangspunt het concept 'sturend grondbeleid', waarbij de gemeente per project bekijkt welke grondpolitiek wordt toegepast. De gemeente heeft vooral een faciliterende rol, maar waar meer directe invloed van de gemeente nodig is, voert zij een actief grondbeleid. Bij elke gebiedsontwikkeling is sprake van onderhandeling en een overeenkomst tussen de gemeente en een of meerdere marktpartij(en). Uitgangspunt is dat met de marktpartij(en) een anterieure overeenkomst wordt overeengekomen. De gemeente hanteert met betrekking tot gronduitgifte marktconforme grondprijzen en bepaalt per plan de meest geschikte grondprijsmethode.

Nota Grondbeleid: Nota waarin het gemeentelijk grondbeleid is verwoord. Deze wordt eens per 4 jaar geactualiseerd en heeft o.a. betrekking op verwervingen, uitgifteprijsvorming, samenwerking, weerstandsvermogen en kostenverhaal.

Grondpolitiek: Synoniem voor grondbeleid. Beleid die de handelswijze van de gemeente beschrijft met betrekking tot het verwerven en verkopen van grondposities.

Passieve grondpolitiek: Een door gemeente te voeren grondbeleid dat zich beperkt tot het faciliteren, toetsen en verhalen van kosten van ruimtelijke ontwikkelingen van derden/private partijen.

Actieve grondpolitiek: Het actief verwerven van gronden (hier: door de gemeente), teneinde invulling te geven aan het ruimtelijk beleid. De gemeente is grondeigenaar en ondernemer; de gemeente draagt alle kosten en risico's, en incasseert de opbrengsten.

Nota Kostenverhaal

In november 2014 heeft uw raad de volgende beleidsnota's vastgesteld: Nota Kostenverhaal, beleidsnota Rood-met-groen en de beleidsnotitie Uitwerking Rood-met-groeninstrumentarium. Bij de vaststelling van de Nota Reserves en Voorzieningen in december 2015 zijn daarbij de volgende bestemmingsreserves ingericht:

- *Fonds Sociale Woningbouw*
- *Regio fonds (fonds Ruimtelijke Ontwikkelingen)*
- *Lokaal fonds (fonds Bovenwijkse Voorzieningen)*
- *Fonds Landschappelijke kwaliteit (ihkv kwaliteitstoelage natuur)*

In genoemde beleidsnota's zijn tarieven opgenomen die worden gevraagd bij zowel particuliere als gemeentelijke bouwplannen. Het kostenverhaal bij particuliere plannen vindt bij voorkeur plaats via privaatrechtelijke/ anterieure overeenkomsten. Het exploitatieplan geldt als stok achter de deur. De beleidsnota Kostenverhaal moet binnenkort worden geactualiseerd. In de actuele nota zullen dan gewijzigde tarieven zijn bepaald, zullen de effecten van nieuwe regelgeving zijn verwerkt en wordt inzage gegeven in de ontwikkelingen van de wetgeving waarin de wijze van omgaan met kostenverhaal is vastgelegd. De actualisatie en wanneer deze ter vaststelling wordt aangeboden, afhankelijk van de uiteindelijke inhoud van de nieuwe Omgevingswet die per 2021 in werking treedt, en de daarbij behorende Aanvullingswet Grondeigendom Omgevingswet.

Nota Kostenverhaal: Nota waarin het gemeentelijk beleid is verwoord met betrekking tot bovenwijkse investeringen, investeringen die voor meerdere ontwikkelingslocaties profijtelijk zijn. Hierin geeft de gemeente toepassing aan de wettelijke mogelijkheden voor kostenverhaal van bovenwijkse investeringen en wordt een actueel overzicht gegeven om welke investeringen het gaat en welke ontwikkelingslocaties een bijdrage in de kosten moeten leveren.

Pachtbeleid

In september 2017 is het nieuwe pachtbeleid door de raad vastgesteld. Dit is vanaf 1-1-2018 geïmplementeerd. Het beleid is voornamelijk geactualiseerd vanwege gewijzigde wet- en regelgeving.

Woningbouwprogramma en woningmarkt

Het woningbouwprogramma is gebaseerd op het Afsprakenkader Wonen 2017, zoals overeengekomen met alle gemeenten in het Stedelijk Gebied Eindhoven. Het gewenste woningbouwprogramma is tevens gebaseerd op de prognose van bevolking en woningbehoefte, zoals die door de provincie Noord-Brabant periodiek wordt opgesteld.

De provinciale prognose van de groei van de woningbehoefte geeft voor de komende 10 jaar nog een groei van de eigen behoefte. Doelstelling is om deze groei in principe te realiseren op de beschikbare inbreidingslocaties (o.a. 't Hazzo en omgeving, Brabantia-terrein, winkelcentrum De Voldijn, herontwikkeling Gestelsestraat, verbouw 't Laar etc.). De woningbouwplannen op de uitbreidingslocaties Waalre-noord en Ekenrooi-zuid zullen in navolging van de regio-afspraken een meer exclusieve woonomgeving krijgen. De vraag is of Ekenrooi-zuid of fase 3 van Waalre-noord eerst in ontwikkeling wordt genomen.

Het woningbouwprogramma wordt voor een deel gerealiseerd op locaties, die de gemeente zelf in exploitatie heeft. Daarnaast wordt een groot deel ook gerealiseerd door particuliere ontwikkelingen. Het programma voor de periode 2020-2029 is opgenomen in de tabel.

Bouwprogramma 2019-2028											
jaar van oplevering	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	2026	2027	2028	Totaal
Gemeente projecten	42	73	50	60	60	60	50	50	50	50	545
Particuliere projecten (groot)	93	150	165	54	0	0	0	0	0	0	462
Particuliere projecten (klein)	14	6	10	0	10	10	10	10	10	10	90
Projecten nog niet in ontwikkeling	0	0	0	20	10	10	10	10	10	10	80
TOTAAL	149	229	225	134	80	80	70	70	70	70	1177
Procentueel	13%	19%	19%	11%	7%	7%	6%	6%	6%	6%	100%

Voor de korte termijn (4 jaar) zijn concrete locaties in ontwikkeling, zowel op grond van de gemeente als particuliere ontwikkelingen. Voor de langere termijn zullen nog extra locaties in ontwikkeling moeten worden genomen. Hiervoor zijn meerdere mogelijkheden in beeld, zowel op inbreidings- als uitbreidingslocaties. Keuzes hierin worden pas later genomen om flexibel te zijn, zodat goed kan worden gereageerd op mogelijk nieuwe ontwikkelingen op de woningmarkt. Het is op dit moment goed merkbaar dat de woningmarkt weer is aangetrokken: de verkoopprijzen blijven stijgen.

Bouwgronden in exploitatie (BIE)

Actieve en nieuwe grondexploitaties

Eind 2019 of begin 2020 zal samen met een bestemmingsplan een nieuwe grondexploitatie Gezondheidscentrum Hoeveland worden opgesteld en ter vaststelling aan de raad worden aangeboden. De gemeente is nog in de initiatief- en haalbaarheidsfase voor de herontwikkelingen in centrum Aalst, Den Hof. Eind 2019 of begin 2020 zal ook nader onderzocht worden of, en zo ja, voor welk projectgebied van centrum Den Hof een grondexploitatie moet worden geopend. De verwachting is dat in 2019 ook een nieuw en/of aangepaste grondexploitatie voor de volgende fase van Waalre-noord aan de gemeenteraad zal worden voorgelegd.

Grondexploitatie: De productie en verkoop van bouwrijpe grond en het inrichten van het openbare gebied.

Bouwgrond in exploitatie (BIE): Officiële benaming in het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), om gronden waarvoor een ontwikkelingsplan is opgesteld en een grondexploitatie is vastgesteld door de raad, te duiden. In financiële zin kunnen kosten en opbrengsten worden geboekt (geactiveerd). Voorheen werd de term 'In Exploitatie Genomen Gronden' gebruikt.

Rente- en inflatieparameters in grondexploitatie

Voor de berekening van grondexploitatie-resultaten wordt met de volgende parameters gerekend:

Parameters grondexploitaties	Jaarrekening 2018	Begroting 2020	Mutatie
Kosteninflatie	2,5%	2,5%	0,0%
Opbrengsteninflatie uitgifte	0,0%	0,0%	0,0%
Opbrengsteninflatie overig	0,0%	0,0%	0,0%
Rekenrente	0,0%	0,0%	0,0%

De gemeente moet op basis van nieuwe BBV-regelgeving de werkelijk betaalde rente voor grondexploitatieprojecten toerekenen. De benodigde investeringen die in de huidige grondexploitatie geraamd zijn, financiert de gemeente nog met eigen middelen. De te hanteren rekenrente is dan ook nog 0%. Indien voor grondexploitatie-investeringen toch externe financiering wordt aangetrokken zal het rentepercentage aangepast worden. Inflatieparameters zijn trendcijfers en zijn in 2020 nog ongewijzigd. Deze zijn behoudend, volgens het voorzichtigheidsprincipe, bepaald. De rekenparameters hebben betrekking op de resterende looptijd. Voor het merendeel van de lopende grondexploitaties zijn reeds uitgifteprijsen met de kopende partij overeengekomen, tegen een marktconforme prijs op moment van verkoop. Rekening houden met een opbrengststijging is in die situatie niet opportuun. Daarnaast geldt dat met de

jaarrekening de kosten en opbrengsten waar nog geen overeenkomsten voor zijn gesloten, worden geactualiseerd aan de hand van het nieuwe prijspeil (in overleg met vakdisciplines zoals civiel techniek) dat aansluit bij het lopende jaar.

BBV: Afkorting voor Besluit Begroting en Verantwoording. In dit besluit zijn eisen en regels opgenomen met betrekking tot de jaarverslaggeving van de gemeente. Ook de wijze waarop verslag gedaan moet worden over de gemeentelijke grondexploitaties zijn hierin opgenomen.

Tussentijdse winstneming grondexploitaties in 2019

Sinds jaren heeft de gemeente Waalre in haar financiële verordening opgenomen dat de gemeente alleen maar winst neemt als opbrengsten groter zijn dan de kosten op het moment dat een grondexploitatie wordt afgesloten. Tot voor kort was dit in overeenstemming met het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV), volgens het 'voorzichtigheidsprincipe'.

In maart 2018 heeft de BBV de berekeningsmethode voor de tussentijdse winst nader omschreven. Hiermee is niet langer ruimte voor verschil in interpretatie. Deze methode wordt opgelegd, mede om de resultaten van gemeenten onderling vergelijkbaar te maken. De methode staat bekend als de 'percentage of completion' (POC)-methode. De tussentijdse winst wordt berekend door: gerealiseerde kosten/totale kosten te vermenigvuldigen met gerealiseerde opbrengsten/totale opbrengsten en deze fractie (%) te vermenigvuldigen met de geprognostiseerde eindwaarde (resultaat), voor zover sprake is van een winstgevend project. Volgens de BBV voldoet ook deze, voor Waalre nieuwe, methode aan het 'voorzichtigheidsprincipe'.

Door toepassing van bovengeschetste methode is de verwachting dat circa € 0,2 miljoen tussentijdse winst kan worden genomen in 2019 uit één actieve grondexploitatie. In de volgende paragraaf wordt een en ander nader toegelicht.

Eindwaarde: Het saldo (resultaat van opbrengsten minus kosten) van een grondexploitatie aan het eind van de geprognostiseerde looptijd, bij afsluiten.

Tussentijdse winstneming: een (vereenvoudigd) getallenvoorbeeld

Stel het voorziene resultaat van de grondexploitatie (zijnde de som van alle opbrengsten minus de som van alle kosten gedurende de gehele looptijd) is €100.000.

én

na het jaar is 60% van de geraamde kosten gerealiseerd en is 10% van de opbrengsten gerealiseerd dan wordt de tussentijdse winst berekend volgens $60\% * 10\% * €100.000 = €6.000$

Mutaties actieve grondexploitaties in 2019

Onderstaande tabel geeft de financiële effecten weer van de actualisatieslag van de actieve grondexploitaties in 2019. De nieuwe resultaten (eindwaarde, kolom D) zijn gecorrigeerd met een verplichte tussentijdse winstneming (kolom B) en het actualiseren van de grondexploitatie (m.b.t. gehanteerde uitgangspunten en houdbaarheid ramingen, kolom C). De belangrijkste mutatie vindt plaats voor Waalre-Noord waar voor de gehele looptijd structurele personele versterking is toegevoegd, hetgeen tot uitdrukking komt in extra kosten. Een tweede tabel toont de begrootte nog te maken kosten en nog te realiseren opbrengsten in de resterende exploitatieperiode (na 2019).

Actieve grondexploitatie in 2019	Eindwaarde opening 2019	Tussentijdse winstneming in 2019	Mutatie eindwaarde (act. GREX)	Eindwaarde nieuw jaarrek. 2019
	A	B	C	D (= A-B+C)
Waalre Noord Fase 1 & 2	€ 1.302.808	€ -	€ -1.272.893	€ 29.915
Eikenlaan/Berkenlaan	€ 287.620	€ 177.955	€ 14.213	€ 123.878
Centrumplan Waalre--dorp	€ -705.661	€ -	€ -7.511	€ -713.172
Ekenrooisestraat	€ 81.474	€ -	€ -58.169	€ 23.305
De Bleeck	€ 163.949	€ -	€ -8.706	€ 155.243
Trolliuslaan e.o.	€ -214.669	€ -	€ -83.758	€ -298.427
Totaal	€ 915.521	€ 177.955	€ -1.416.824	€ -679.258

In de volgende alinea's worden per project de mutaties van het eindresultaat toegelicht.

Waalre Noord fase 1 & 2 (complex 54)

Na oplevering van het appartementengebouw De Meeris is 2019 de vuilstort heringericht als park. Ook de invulling van het horecapunt is afgerond en het proces tot aanpassing van het bestemmingsplan is gestart.

De woningbouw op locatie Heistraat-noord fase 2 is in 2019 afgerond, met uitzondering van het woontorentjes met maximaal 5 appartementen.

Voor de gronden ten zuiden van de Heistraat is het bestemmingsplan vastgesteld en de verkoop is in het najaar van 2019 gestart. Daarmee zijn betalingen vanuit de anterieure overeenkomst ontvangen.

Voor fase 2 van de Heistraat zuid is een stedenbouwkundig plan ontwikkeld op basis van het door de raad gekozen scenario ('Ovalen in heideparkbos'). Op basis van het stedenbouwkundig plan worden voor deze gronden een nieuw complex voor de grondexploitatie opgesteld.

Eikenlaan/Berkenlaan (complex 52)

De realisatie van een vijftal grondgebonden woningen op het door de gemeente verkochte bouwperceel aan de Berkenlaan is gestart. De woningen worden naar verwachting in de loop van 2020 opgeleverd. Ten behoeve van de ontsluiting van de woonpercelen en de aanleg van nutsvoorzieningen wordt de Berkenlaan door de gemeente, in samenwerking met de nutsbedrijven, verhard en heringericht.

Centrumplan Waalre-dorp (complex 57)

De uitvoering van de Centrumvisie is een doorlopend project waarbinnen een aantal deelprojecten, zoals de herinrichting van de Markt en de invulling van de voormalige bibliotheek aan Markt 21 met horecaonderneming 'Meester Keeman', succesvol zijn gerealiseerd. Eén van de volgende opgaven die ingevuld zal worden is de invulling van de driehoek Bergstraat-Willibrorduslaan-Blokvenlaan. De kaders en uitgangspunten voor de invulling van deze locatie worden uitgewerkt in nauwe onderlinge samenhang en afstemming met het project Duurzaam door Waalre.

Ekenrooisestraat (complex 33)

De 19 levensloopbestendige seniorenwoningen in het CPO-project zijn allen opgeleverd en bewoond. Van de vijf bouwkvavels zijn er twee inmiddels opgeleverd en bewoond. Van de overige drie woningen worden er twee opgeleverd in 2019 en de laatste zal in 2020 worden opgeleverd. De oplevering van het openbaar gebied heeft reeds in 2019 plaatsgevonden. gereed.

De Bleeck 1 (complex 70)

De gemeenteraad heeft de uitgangspunten en grondexploitatie ten behoeve van de herontwikkeling van het perceel aan de Bleeck 1 aangegeven. De afgebrande woning op het perceel is gesloopt en de verkoop van bouwkvavels is gestart. In 2019 is ook het proces tot aanpassing van het bestemmingsplan gestart om een tweede woning mogelijk te maken. De verkoopopbrengst is nog onzeker maar het streven is om minimaal een budgetneutrale verkoop te regelen.

Trolliuslaan (complex 71)

Met de (gedeeltelijke) sloop van gemeenschapshuis 't Hazzo zijn de eerste stappen met betrekking tot de realisatie van dit project gezet. Het vervolg bestaat uit de realisatie van een nieuwe kantine / ontmoetingsruimte, de ombouw van 't Hazzo tot duurzame accommodatie voor sport en ontmoeten, de realisatie van sociale huurwoningen en de (her)inrichting van het bestaande en toekomstige openbaar gebied. Voor de woningbouwontwikkeling is gestart met het proces voor de benodigde aanpassing van het bestemmingsplan. Over de ontwikkeling van grondgebonden woningen op de, deels particuliere, gronden aan de zuidzijde van 't Hazzo is nog geen overeenstemming bereikt, maar een toekomstige invulling van deze locatie met woningbouw is en blijft het uitgangspunt.

Actieve grondexploitatie in 2019	Nog te maken kosten na 1-1-2020	Nog te realis. opbrengsten na 1-1-2020
Waalre Noord Fase 1 & 2	€ 5.396.302	€ 9.058.239
Eikenlaan/Berkenlaan	€ 131.979	€ -
Centrumplan Waalre--dorp	€ 582.322	€ 665.740
Ekenrooisestraat	€ 100.930	€ -
De Bleeck	€ 89.455	€ 725.000
Trolliuslaan e.o.	€ 700.690	€ 861.052
Totaal	€ 7.001.678	€ 11.310.031

Boekwaardeverloop

Onderstaande tabel presenteert de prognose van de ontwikkeling van de boekwaarde voor het lopende boekjaar 2019 (de periode van 31-12-2018 tot en met 31-12-2019)

voor de actieve grondexploitaties. De verwachting is dat in 2019 voor zo'n € 3,0 mln aan kosten worden gemaakt en circa € 1,0 mln aan grondopbrengsten en exploitatiebijdragen worden gerealiseerd. De gemeente heeft per 31-12-2019 dan nog een saldo van € 5,0 mln aan netto-investeringen terug te verdienen. De projecten Eikenlaan/Berkenlaan en Ekenrooisestraat (Beekdael) hebben inmiddels een boekwinst (negatieve boekwaarde). De gerealiseerde opbrengsten zijn voor die projecten hoger dan de gemaakte kosten per 31-12-2018.

Projectnaam	Boekwaarde opening 2019	Mutaties kosten '19	Mutaties opbrengsten '19	Boekwaarde jaarrek. 2019
	A	B	C	D (=A+B-C)
Waalre Noord Fase 1 & 2	€ 2.819.137	€ 1.586.416	€ 773.803	€ 3.631.750
Eikenlaan/Berkenlaan	€ -619.488	€ 363.630	€ -	€ -255.858
Centrumplan Waalre--dorp	€ 943.438	€ 53.152	€ 200.000	€ 796.590
Ekenrooisestraat	€ -274.528	€ 150.292	€ -	€ -124.236
De Bleek	€ 35.848	€ 444.454	€ -	€ 480.302
Trolliuslaan e.o.	€ 7.465	€ 451.324	€ -	€ 458.789
Totaal	€ 2.911.872	€ 3.049.268	€ 973.803	€ 4.987.337

De investeringen in Waalre-Noord zijn voornamelijk de afronding van Park de Meeris). Daarnaast is een hoeveelheid plankosten (een verzamelterm die betrekking heeft op gemeentelijke apparaatskosten, waaronder die voor 'voorbereiding-, toezicht- en uitvoeringskosten') en onderzoekskosten geboekt.

Boekwaarde Het saldo van geboekte (gerealiseerde) kosten en opbrengsten op een, in dit geval, grondcomplex.

Grondcomplex: Een boekhoudkundige eenheid van kosten en opbrengsten die verband houdt met werken en werkzaamheden binnen een ruimtelijk en/of functioneel samenhangend gebied.

Plankosten: Verzamelterm voor werkzaamheden die betrekking hebben op gemeentelijke apparaatskosten, ontwikkelingskosten, waaronder onderzoeken en VTA (Vorbereiding, Toezicht en Administratie).

Winstprognose

Van de per 1-1-2019 actief zijnde grondexploitaties zijn de volgende eindresultaten (zie kolom D in onderstaande tabel) berekend:

Projectnaam	Resultaat	Tussentijdse winstneming	Tussentijdse winstneming	NCW					
	excl. winst	t/m 2018	in 2019	1-1-2020	2020	2021	2022	2023	2024
	A (=B+C+D)	B	C	D					
Waalre Noord Fase 1 & 2	€ 720.084	€ 692.450	€ -	€ 27.634					€ 29.912
Eikenlaan/Berkenlaan	€ 442.543	€ 140.710	€ 177.955	€ 123.878	€ 123.878				
Centrumplan Waalre--dorp	€ -685.479	€ -	€ -	€ -685.479			€ -713.172		
Ekenrooisestraat	€ 1.363.038	€ 1.339.733	€ -	€ 23.305	€ 23.305				
De Bleek	€ 155.243	€ -	€ -	€ 155.243	€ 155.243				
Trolliuslaan e.o.	€ -286.839	€ -	€ -	€ -286.839			€ -298.427		
Totaal	€ 1.708.591	€ 2.172.893	€ 177.955	€ -642.257	€ 302.426	€ -	€ -1.011.599	€ -	€ 29.912

Het resultaat van alle lopende grondexploitaties wordt thans geprognostiseerd op, afgerond, € 0,6 mln negatief (kolom D). Op het eerste gezicht lijkt er sprake te zijn van

verlies. Er is echter reeds circa € 2,2 mln tussentijdse winst genomen in de periode tot en met 2018 (kolom B). In 2019 zal nogmaals € 0,2 mln winst worden genomen volgens de regels van de BBV (kolom C). Deze komt ten laste van project Eikenlaan/Berkenlaan. De gemeente zal, zoals te doen gebruikelijk, tevens een verliesvoorziening treffen ter grootte van de geprognoseerde verliezen op de projecten Centrumplan Waalre-dorp en Trolliuslaan. Na verrekening van de winstnemingen en getroffen verliesvoorzieningen is het (netto) resultaat € 1,7 mln positief (kolom A = kolom B+C+D).

NB: de gemeente hanteert een rentepercentage van 0%, daarom zijn de netto contante waarde (NCW) resultaten gelijk aan de eindresultaten op einddatum. Voor negatieve grondexploitaties schrijft het BBV voor dat het maximale meerjarige streefpercentage voor de inflatie in de eurozone moet worden toegepast, en die bedraagt momenteel 2%. Vandaar dat de negatieve grondexploitaties een ander netto contante waarde resultaat presenteren dan de eindwaarde.

Verliesvoorziening: Hiermee wordt een financiële voorziening bedoeld. Dit is een gelabelde som geld met een specifieke bestemming. Deze is daarmee niet vrij besteedbaar. De voorziening wordt als 'vreemd vermogen' beschouwd. Deze dient ter dekking van een voorzienbaar tekort op de grondexploitatie als deze wordt afgesloten. Hiermee wordt voorkomen dat dit verlies ten koste gaat van overige ambities en (lopende) verplichtingen van de gemeente (voorzichtigheidsbeginsel).

Effecten Vennootschapsbelasting

De gemeente is per 1 januari 2016 voor de ondernemingsactiviteiten vpb-plichtig. Een van die activiteiten is het voeren van grondexploitaties. Met de Belastingdienst wordt eind 2019 een vaststellingsovereenkomst (VSO) gesloten, waarin (landelijk vastgestelde) afspraken zijn gemaakt over de uitgangspunten die worden gebruikt bij het berekenen van de winsten uit de grondexploitaties. De voorlopige aangifte vennootschapsbelasting voor het jaar 2016 is inmiddels ingediend op basis van de afspraken uit de VSO en geeft voor gemeente Waalre een te betalen bedrag aan vennootschapsbelasting van € 31.555. Deze aangifte is nog onder voorbehoud van landelijke ontwikkelingen op het gebied van de vennootschapsbelastingplicht voor overheidsondernemingen.

Voor het jaar 2017 laten voorlopige berekeningen geen winsten zien uit de ondernemingsactiviteiten en daarvoor is dus ook geen voorlopige aangifte ingediend. Voor het jaar 2018 is een voorlopige aangifte ingediend met een te betalen bedrag aan vennootschapsbelasting van € 73.370. Voor het jaar 2019 heeft de Belastingdienst een voorlopige aangifte opgelegd (op basis van de voorlopige aangifte 2018) van € 70.000 te betalen vennootschapsbelasting.

Nieuwe grondexploitaties

Gezondheidscentrum Waalre

Op verzoek van 2 huisartsen, een apotheker en een medische fysiotherapeut is de gemeente voornemens een stuk grond aan de Mr. Slootweg nabij het sportpark in Waalre te verkopen ten behoeve van de realisatie van een multidisciplinair gezondheidscentrum. Op het te ontwikkelen perceel staat momenteel een voetbalkooi. Voor dit project is reeds een voorbereidingskrediet verleend door de gemeenteraad. Eind 2019 of begin 2020 zal voor deze locatie een grondexploitatie worden geopend.

Overige grondstoffen

De gemeente heeft een aantal percelen in bezit die in aanmerking komen voor woningbouwontwikkeling. Dit zijn echter eigendommen die pas op de (middel)lange termijn zullen worden opgepakt en waarvoor nog geen grondexploitatie is opengesteld. Dit betreft de locaties Waalre Noord fase 3, percelen in Ekenrooi Zuid en Boerenbondterrein. Momenteel worden deze eigendommen tijdelijk beheerd zoals in de vorm van verpacht landbouwgrond, paardenweide of tijdelijk evenemententerrein.

Waalre Noord fase 3

De gemeente heeft in het verleden enkele grondposities in dit toekomstig ontwikkelgebied strategisch aangekocht voor de realisatie van een woonwijk Waalre Noord fase 3 (conform Gebiedsvisie Waalre Noord). De gemeente wil echter eerst Waalre Noord fase 1 en 2 realiseren en regionaal is overeengekomen om fase 3 voorlopig (tot na 2025) niet in ontwikkeling te nemen. De komende jaren wordt voor deze fase 3 nog geen planontwikkeling opgestart. Een aantal percelen zijn voor de komende tijd verpacht.

Ekenrooi Zuid

In de structuurvisie is dit gebied aangewezen als mogelijke ontwikkelingslocatie voor woningbouw. Met ontwikkelingsmaatschappij Ruimte voor Ruimte is in het verleden voor dit potentiële ontwikkelgebied een verkenning verricht. Dit gebied komt mogelijk in aanmerking voor 'Ruimte voor Ruimte' woningen. In het Afsprakenkader is ook aangegeven dat dit gebied versneld kan worden ontwikkeld voor een zeer exclusief woonmilieu. In 2020 wordt de gemeenteraad geïnformeerd over de ontwikkelingsstrategie.

Boerenbondterrein

De herontwikkeling van deze locatie laat nog op zich wachten. Het terrein wordt incidenteel gebruikt voor evenementen. Voorlopig zullen geen verkenning tot herontwikkeling worden gestart. Op dit moment is op het perceel een maatschappelijke functie bestemd.

Kavel langs de Heistraat in Waalre-Noord

Dit perceel, met een oppervlakte van 21.600 m², is in 2015 aangekocht via een veiling voor een totaalbedrag ad € 231.250. De gemeente heeft toen dit agrarische perceel voor circa € 10 per m² gekocht. Uit strategische overwegingen en als kans om dit perceel eventueel te gebruiken voor uitbreiding van Waalre Noord (conform gebiedsvisie) of voor grondruil. Nadat het perceel is aangekocht, is het perceel tijdelijk in beheer genomen en verpacht. Momenteel wordt onderzoek gedaan naar de planuitbreiding van Heistraat Zuid fase 2. Dit perceel wordt daarin betrokken en hiervoor wordt een nieuw complex geopend.

Waardering grondposities

De gemeente moet elk jaar bijhouden of de grondposities in deze strategische grondvoorraad een lagere boekwaarde hebben dan de marktwaarde van de grondpositie bij de huidige bestemming. Op dit moment heeft de gemeente voor € 1,4 mln aan grondposities geïnvesteerd die voor gebiedsontwikkelingen in aanmerking komen. Uit de strategische grondvoorraad zijn geen directe financiële effecten voor de begroting 2020.

Grondvoorraad	Type kavel	Kern	Sectionr	Oppervlakte (m ²)	Boekwaarde per 31-dec-18	Boekwaarde per m ²	Verwachte marktwaarde per 1-1-2019	Marktwaarde per m ²	Afwaardering	Onderbouwing
Waalre Noord fase 3	huiskavel	Waalre	A1754	4.090	€ 504.158	€ 123			€ -	
	veldkavel	Waalre	A1755	2.330	€ 103.982	€ 45	€ 646.000	€ 80	€ -	WOZ-taxatie
	veldkavel	Waalre	A4894	1.630	€ 35.860	€ 22			€ -	
	veldkavel	Waalre	A4018	4.220	€ 28.585	€ 6,77	€ 31.443	€ 7,45	€ -	referentie transacties
	veldkavel	Waalre	A4308	3.520	€ 23.843	€ 6,77	€ 26.227	€ 7,45	€ -	referentie transacties
Heistraat	veldkavel	Waalre	A2883	21.600	€ 231.250	€ 10,71	€ 231.250	€ 10,71	€ -	recente transactie
Ekenrooi Zuid	veldkavel	Aalst	A3364	4.227	€ 28.632	€ 6,77	€ 31.495	€ 7,45	€ -	referentie transacties
	veldkavel	Aalst	A2905	19.585	€ 132.662	€ 6,77	€ 145.925	€ 7,45	€ -	referentie transacties
	veldkavel	Aalst	A3611	1.942	€ 13.154	€ 6,77	€ 14.470	€ 7,45	€ -	referentie transacties
	veldkavel	Aalst	A3704	18.380	€ 124.500	€ 6,77	€ 136.947	€ 7,45	€ -	referentie transacties
Boerenbondterrein	veldkavel	Waalre	A4705	9.825	€ 218.068	€ 22	€ 982.500	€ 100	€ -	taxatiewaarde
Totaal				91.349	€ 1.444.694	€ 15,8	€ 2.015.006		€ -	

Daarnaast heeft de gemeente het voornemen om een huis met adres Dijkstraat 2, gelegen binnen de contouren van Waalre Noord fase 3, te verkopen. Deze woning wordt met een hoeveelheid erf verkocht. Op dit moment is nog geen duidelijke verkoopwaarde te verwerken in verband met de ongesplitste WOZ-taxatie van de drie percelen en onduidelijkheid wat precies aan kaveloppervlak in de verkoop wordt gezet. Een eerste grove toets aan de strikte eisen van de BBV maakt dat een afwaardering mogelijk noodzakelijk is. Aangezien nog niet geheel duidelijk is hoeveel grond verkocht zal worden en voor welke prijs is dit een risicopost. Dit komt verderop in de paragraaf behandeld bij de 'reservepositiegrondexploitaties'.

Pacht- en restgronden

Pachtgronden

De gemeente heeft diverse landbouwgronden in bezit. Dit is het gevolg van strategische grondaankopen uit het verleden, met als doel deze in te kunnen zetten bij grondruil, woningbouwontwikkelingen en natuurcompensatie. Totdat deze gronden kunnen worden omgezet, wordt een deel daarvan verpacht. In 2019 is ca. 17,5 hectare verpacht. De opbrengsten uit de pachtcontracten waren ca. € 9.000. Per 1 juli 2019 zijn de pachtnormen herzien, waardoor de prijs per hectare is gestegen van € 550 naar € 580. Per saldo wordt verwacht dat de pacht opbrengsten over 2020 ca. € 9.400 zijn.

Verhuur gronden

Binnen deze post pacht valt ook de verhuur van gronden, waaronder paardenweiden. De opbrengsten in 2019 zijn iets minder dan het voorgaande jaar, vanwege enkele huuropzeggingen gedurende het jaar en bedragen ca. € 10.500. Vooral nog zijn er geen aanwijzingen dat dat in 2020 zal wijzigen.

Restgronden

Voor restgronden wordt een passief grondbeleid gevoerd. Er is geen specifieke actieve verkoopstrategie. De gemeente verkoopt reststroken op basis van particuliere verzoeken, indien voldaan wordt aan beleidsregels. Dit levert dan ook incidenteel grondopbrengsten op. Jaarlijks wordt, op grond van ervaringen uit het verleden, een opbrengst van € 8.000 begroot. Tot augustus 2019 zijn 3 reststroken verkocht voor meer dan € 8.000.

Particuliere initiatieven

De gemeente faciliteert een toekomstig woningbouwprogramma (vanuit volkshuisvestelijk en economisch beleidsdoelstellingen) niet alleen via haar eigen bouwprojecten, maar ook via particuliere initiatieven door zelfrealisatie. Hieronder volgt een korte toelichting over de grotere particuliere projecten, die de gemeente op dit moment faciliteert.

Zelfrealisatie: Grondexploitatie die door private partijen zelf wordt uitgevoerd. De rol van de gemeente is beperkt tot het faciliteren (planologisch besluit), toetsen en het (verplicht) kostenverhaal.

Aalsterhof

De eigenaar van het pand aan Den Hof 146 (voormalige Blokker-pand) is voornemens om het pand te slopen en er een pand met een commerciële plint (mogelijk horeca) en vijf appartementen terug te bouwen. Het plan heet 'Aalsterhof'. De verwachting is dat de omgevingsvergunning in 2019 verleend kan worden, waarna de verwachte realisatie eind 2020 is.

Brabantiaarterrein

De corporaties en BAN bouw zijn verenigd in de herontwikkeling van het voormalige Brabantiaarterrein. Het terrein is volop in ontwikkeling en er worden diverse typen woningen gerealiseerd. Op het resterende plandeel van 'Thuis zijn 21 grondgebonden koopwoningen en 18 appartementen gerealiseerd. De plannen op het plandeel langs de Tongelreep zijn meermaals gewijzigd, mogelijk zal een nieuw bestemmingsplan in 2020 in procedure worden gebracht.

Eindhovenseweg 24

Op de braakliggende locatie Eindhovenseweg 24 worden door een particulier 11 huurappartementen gebouwd. De procedure wordt in 2018 afgerond, waarna de werkzaamheden kunnen starten.

Leesakker

In 2018 is vergunning verleend voor verbouw van de begane grond van De Leesakker naar 10 goedkoper huurappartementen, oplevering is in 2019.

Kantoorpand Michiel de Ruyterstraat

In het bestemmingsplan 'Aalst, herziening Den Hof (2017)' is een wijzigingsbevoegdheid opgenomen voor bouwblok aan de Michiel de Ruyterstraat (deel van de parkeerplaats Albert Heijn). De eigenaar van deze grond heeft een wijzigingsplan laten opstellen om de bouw van een kantoor in 3 bouwlagen mogelijk te maken. Het huidige kantoor van de grondeigenaar, boven de Albert Heijn supermarkt, zal weer worden omgezet naar 3 woningen. De verwachting is dat het College het wijzigingsplan begin 2020 vaststelt. Realisatie wordt verwacht begin 2021.

Michiel de Ruyterstraat

Op verzoek van Woonstichting 'thuis zijn plannen in de procedure gebracht voor de sloop van 16 woningen en herbouw van in totaal 25 sociale huurwoningen. De verwachting is

dat in 2019 de vergunningen verleend kunnen worden. Na de woningbouw zal ook de openbare ruimte opnieuw worden ingericht.

Molenstraat/Dreefstraat

In 2018 is gestart met de bouw van de eerste woningen die eind 2018 of begin 2019 naar verwachting zullen worden opgeleverd. Nog niet alle kavels zijn verkocht en dus loopt dit project nog enige tijd door.

Molenstraat 8

Op het terrein Molenstraat 8 in Waalre-dorp staat een bedrijfsverzamelgebouw (de voormalige Walra-fabriek). De eigenaar wil samen met Vivent het bedrijfspand transformeren naar een woon-zorgproject. Dit project omhelst geclusterd wonen voor mensen met geheugenproblemen (dementie) met daarbij 24 uurs-zorg. Het plan bestaat uit 20 appartementen, één ondernemerswoning en twee gemeenschappelijke ruimtes. De omgevingsvergunning voor deze transformatie is inmiddels verleend. De verwachting is dat in het najaar 2019 de verbouw start. Oplevering wordt verwacht medio eind 2020.

Wonen Hartje Waalre

Het woningbouwproject is inmiddels volledig gerealiseerd en het openbaar gebied is inmiddels woonrijp gemaakt. Conform afspraak is de openbare ruimte van de eerste fase inmiddels in beheer en onderhoud overgedragen aan de gemeente. Na afloop van de overeengekomen onderhoudstermijnen voor fase twee worden ook deze gronden in beheer en onderhoud aan de gemeente Waalre overgedragen. Gelijktijdig worden de betreffende gronden in eigendom aan de gemeente overgedragen.

Willibrordushof

De voor de realisatie van het project benodigde omgevingsvergunningen zijn verleend en onherroepelijk. De voorbereidingen voor het bouw- en woonrijp maken zijn inmiddels gestart en het project zal in 2020 volop in aanbouw zijn. Door de ontwikkelende partij wordt momenteel nog onderzocht of een uitbreiding van het project op (bedrijfs-) gronden die eerder niet konden worden meegenomen alsnog mogelijk zou kunnen zijn.

Winkelcentrum De Voldijn

De eigenaar van het winkelcentrum Voldijn wil 36 appartementen boven het winkelcentrum realiseren, waarvan minimaal 30% in de sociale sector. De eigenaar zal ook de nodige herinrichtingsmaatregelen rondom het winkelpand verzorgen. Het herziene bestemmingsplan moet nog door de raad in behandeling worden genomen. De gemeente zal vóór het ontwerp-bestemmingsplan een anterieure overeenkomst sluiten met het oog op kostenverhaal.

De Keizer

Op een voormalige bedrijfslocatie op de hoek van de Gestelsestraat en Prunellalaan wordt project De Keizer gerealiseerd. Het project voorziet in de ontwikkeling van 33 grondgebonden woningen in verschillende categorieën met daarbij behorende openbare ruimte, binnen de kaders van de in 2017 vastgestelde gebiedsvisie 't Hazzo en omgeving. In 2019 wordt het bestemmingsplan ter vaststelling aangeboden, waarna in 2020 de uitvoering kan worden gestart.

Locatie Ligvoet Aalst

Ook op deze bedrijfslocatie, gelegen op de hoek van de Gestelsestraat en Akkerstraat en direct grenzend aan plan De Keizer, is een herontwikkeling voorzien in de vorm van woningbouw. De huidige plannen voorzien in de realisatie van in totaal 23 woningen, zowel grondgebonden als in de vorm van een kleinschalig appartementengebouw met 10 appartementen. De ontwikkeling zal in stedenbouwkundige zin en via de verbinding van het openbaar gebied uiteindelijk één geheel vormen met De Keizer.

Risico's van grondeigendom

De risicobuffer voor de actieve grondexploitaties

Bij de actualisatie van de lopende grondexploitaties wordt een realistisch scenario opgesteld en een 'worst case' scenario. In onderstaande tabel is per grondexploitatie de benodigde risicobuffer weergegeven die nodig is ter dekking van het worst-case scenario. Deze algemene reserve grondexploitaties maakt deel uit van het benodigde weerstandsvermogen.

Projectnaam	Netto risicobedrag	Verlies project	Resultaat per 1-1-2020	Risicobuffer nodig	Benodigde risicobuffer
Waalre Noord fase 1 & 2	€ 352.689	nee	€ 27.886	ja	€ 324.803
Eiken-/Berkenlaan	€ -6.359	nee	€ 123.878	nee	€ -
Centrumplan Waalre dorp	€ 127.128	ja	€ -685.479	ja	€ 127.128
Ekenrooisestraat	€ 2.275	nee	€ 23.305	nee	€ -
De Bleeck 1	€ 42.599	nee	€ 155.243	nee	€ -
Trolliuslaan e.o.	€ 164.029	ja	€ -286.839	ja	€ 164.029
Totaal	€ 682.361		€ -642.005		€ 615.960

Voor de grondexploitaties is een totale risicobuffer van, afgerond, € 0,6 mln nodig indien het 'worst case' scenario zich voordoet.

Weerstandsvermogen: Het vermogen om financiële tegenvallers op te vangen zonder dat dit effect heeft op (andere delen van) de bedrijfsvoering. Bij het bepalen van het beschikbare weerstandsvermogen wordt gekeken naar de aanwezigheid van vrij besteedbare middelen.

De risicobuffer voor strategische grondvoorraad

De locatie Dijkstraat 2 in Waalre Noord fase 3 bestaat uit drie percelen. Een bebouwd huisperceel (bestemming wonen) en twee onbebouwde percelen (bestemming agrarisch). De gemeente wil graag het huisperceel verkopen. De verwachting is dat voor de agrarische percelen, conform de striktere BBV-regelgeving, een afwaardering van circa € 110.000 moet worden gedaan. Aangezien nog niet geheel duidelijk is hoeveel grond verkocht zal worden en voor welke prijs is dit een risicopost voor de Algemene Reserve Grondexploitaties.

De Algemene Reserve Grondexploitaties wordt eenmaal per jaar gemuteerd bij de jaarrekening op basis van de geactualiseerde grondexploitaties per 31 december van dat betreffende jaar. Dit betekent dat de geraamde risicobedragen voor bovenstaande exploitaties per 31 december 2019 worden gemuteerd in de Algemene Reserve Grondexploitaties.

Verliesvoorzieningen

De stand van de voorziening verliezen bouwgrondexploitatie was per 1 januari 2019 € 850.243. De verliesvoorziening wordt eenmaal per jaar gemuteerd bij de jaarrekening op basis van de geactualiseerde grondexploitaties per 31 december van dat betreffende jaar. Dit betekent dat de geraamde verliezen voor Trolliuslaan en Centrumplan Waalre dorp per 31 december 2019 worden gemuteerd in de voorziening.

De grondexploitatie centrumplan Waalre dorp is geactualiseerd naar een geraamd negatief berekend resultaat van € 713.172 op eindwaarde (31-12-2022). Dit komt overeen met een voorzienbaar tekort op het huidige prijspeil (31-12-2019) van € 685.479. De verliesvoorziening voor dit project bedraagt per 1-1-2019 € 651.922 en wordt bij de jaarrekening 2019 verhoogd met het werkelijke geactualiseerde verlies per 31-12-2019.

De grondexploitatie Trolliuslaan is geactualiseerd naar een geraamd negatief berekend resultaat van € 298.427 op eindwaarde (31-12-2022). Dit komt overeen met een voorzienbaar tekort op het huidige prijspeil (31-12-2019) van € 286.839. De verliesvoorziening voor dit project bedraagt per 1-1-2019 € 198.321 en wordt bij de jaarrekening 2019 verhoogd met het werkelijke geactualiseerde verlies per 31-12-2019.

Algemene reserve Grondexploitatie

De stand van de algemene reserve Grondexploitatie was per 1 januari 2019 (na effectuering van de jaarrekening 2018) € 886.085.

De raad heeft in februari 2018 een voorbereidingskrediet goedgekeurd waarvan € 300.000 uit de algemene reserve Grondexploitatie wordt gedekt. Daarnaast heeft de raad in februari 2018 de negatieve grondexploitatie Trolliuslaan e.o. vastgesteld met een negatief resultaat waarvoor een verliesvoorziening is getroffen. Deze verliesvoorziening is bij de jaarrekening 2018 geactualiseerd naar een bedrag van € 128.868. Na effectuering van deze goedgekeurde bedragen, resteert er nog een reserve van € 457.217 voor het opvangen van de risico's in de grondexploitaties en in beheer zijnde strategische grondeigendommen.

De totale benodigde risicobuffer bedraagt € 110.000 voor Dijkstraat 2 en € 616.000 voor de grondexploitaties, samen € 726.000. Per 31 december 2019 wordt het dan geraamde risicobedrag gemuteerd in de Algemene Reserve Grondexploitaties.

Paragraaf H Horizontale verantwoording

De gemeente Waalre voert veel wettelijke taken uit namens Rijk en provincie, ook wel medebewindstaken genoemd. Door de Wet revitalisering generiek toezicht (WRGT) in 2012 is het interbestuurlijk toezicht (IBT) – het toezicht van Rijk en provincie op de uitvoering van de medebewindstaken - veranderd. Uitgangspunt van de wet is dat de horizontale verantwoording tussen college en gemeenteraad verstevigd wordt. De raad is het eerste controlerende orgaan waaraan het college jaarlijks verantwoording aflegt. Hierdoor kan de controle door Rijk en provincie sober, op afstand en risicogericht zijn.

In deze paragraaf wordt niet ingegaan op het toezicht vanuit het Rijk. Wel wordt uiteen gezet hoe het interbestuurlijk toezicht vanuit de provincie Noord-Brabant geregeld is en welke ontwikkelingen er zijn in de horizontale verantwoording van het college aan de raad.

Interbestuurlijk toezicht door provincie Noord-Brabant

In het Beleidskader IBT geeft de provincie aan hoe ze het systematisch interbestuurlijk toezicht uitoefent. Het Beleidskader IBT 2016-2019 loopt in 2019 af. In opdracht van de provincie heeft SeinstraVandeLaar Organisatieadviseurs de werking van het Beleidskader IBT 2016-2019 geëvalueerd. De uitkomst hiervan wordt in het derde kwartaal 2019 verwacht en aan de raad toegestuurd. Tegelijkertijd speelt op landelijk niveau de 'Agenda Toekomst van het Toezicht', die in samenwerking van VNG, IPO en de ministeries van BZK en Financiën tot stand is gekomen. Met deze agenda zal het toezicht moderner worden vormgegeven met de nadruk op leren en dialoog. Ook de verbeterpunten uit de evaluaties interbestuurlijk toezicht zijn input voor het nieuwe toezicht. Medewerkers van gemeente Waalre participeren in de verdere uitwerking van de actielijnen van de agenda. In 2020 wordt duidelijk wat het nieuwe toezicht voor gemeenten gaan betekenen.

De verwachting is dat de provincie om bovenstaande redenen het toezicht in 2020 nog volgens het vorige beleidskader IBT 2016-2019 zal uitvoeren op de zes toezichtgebieden (zie onderstaande tabel).

Toezichtgebied	Doel	Hoe	Toetsingskader
Financieel toezicht	Bewaken van een gezonde financiële positie	Toetsen van begroting en jaarrekening	Financieel Toezicht Wet financiering decentrale overheden (FIDO) uitgewerkt in het provinciale gemeenschappelijk financieel toezichtkader
Omgevingsrecht	Bewaken dat gemeenten een veilige en gezonde leefomgeving realiseren en deze op een duurzame en doelmatige wijze behouden en ontwikkelen	Toetsen van beleidsplan Handhaving, het jaarlijks uitvoeringsprogramma Handhaving en het jaarlijks evaluatieverslag; daarnaast voert de provincie themaonderzoeken en steekproeven uit	Diverse wet- en regelgeving m.b.t. de fysieke leefomgeving zoals milieu, natuur, water en ruimtelijke ontwikkeling. O.a. Wet algemene bepalingen omgevingsrecht.
Archief- en informatiebeheer	Bewaken van toegankelijke en betrouwbare overheidsarchieven	Toetsen van jaarlijks verslag van B&W (voor het eerst bij jaarrekening 2015)	Archiefwet
Monumentenzorg	Bewaken dat cultureel erfgoed behouden blijft	Toetsen van jaarlijkse informatieverstrekking aan provincie, o.a. aanwezigheid van actieve commissie die adviseert over omgevingsvergunningen.	Monumentenwet
Ruimtelijke Ontwikkeling	Bewaken dat de ruimte optimaal en planmatig wordt benut	Tweejaarlijkse monitor waarin getoetst wordt op de aanwezigheid van structuurvisies voor het hele gemeentelijke grondgebied en actuele (< 10 jaar oud) bestemmingsplannen	Wet ruimtelijke ordening en Verordening Ruimte
Huisvesting vergunninghouders	Bewaken dat gemeenten voldoende houders van een verblijfsvergunning asiel huisvesten	Realisatiecijfers van het Centraal Orgaan Opvang Asielzoekers (COA)	Halfjaarlijkse taakstelling rijksoverheid en Huisvestingswet

Hiervoor is een dashboard ontwikkeld, waarmee de provincie de taakuitvoering door de gemeente beoordeelt op een driepuntschaal: voldoet – voldoet gedeeltelijk – voldoet niet. Deze beoordeling wordt jaarlijks in de jaarrekening verwerkt.

Horizontale verantwoording

Gemeente Waalre maakt sinds 2015 voor de horizontale verantwoording – de verantwoording van college aan raad – gebruik van een vaste set prestatie-indicatoren. Per wet worden in de jaarrekening circa tien belangrijke prestatie-indicatoren gepresenteerd. Op basis van deze indicatoren is een goed beeld te vormen van de uitvoering van de gemeente op de medebewindstaken.

In de 'Agenda Toekomst van het Toezicht', waarvan de uitwerking in 2020 verwacht wordt, is veel aandacht voor de wijze waarop de horizontale verantwoording plaatsvindt. Het is de bedoeling de horizontale verantwoording verder te versterken en meer te verbinden met het interbestuurlijk toezicht.

Toezichtindicatoren BBV

Op 5 maart 2016 is het Besluit begroting en verantwoording provincies en gemeenten (BBV) gewijzigd. Uitgangspunt is het horizontaal toezicht verder te versterken en raadsleden in staat te stellen om op maatschappelijke effecten te kunnen sturen. Gemeenten zijn vanaf die datum verplicht om in de programmabegroting en jaarrekening de beoogde of gerealiseerde maatschappelijke effecten toe te lichten aan de hand van een set verplichte en facultatieve beleidsindicatoren.

In deze begroting zijn beleidsindicatoren opgenomen. Ieder jaar leveren landelijke bronhouders van deze indicatoren de meest recente informatie aan via Waarstaatjegemeente.nl zodat gemeenten deze kunnen verwerken in de

programmabegroting en jaarrekening. In deze begroting 2020 zijn de cijfers van medio 2019 gebruikt. We merken op dat veel indicatoren niet jaarlijks door de bronhouder worden geactualiseerd en dat in enkele gevallen de bronhouder gewijzigd is. Indicatoren zijn vaak pas interessant wanneer de ontwikkeling wordt beschouwd over de tijd. Daarom zijn ook de gegevens uit voorgaande jaren opgenomen.

Overzicht opgenomen beleidsindicatoren

Nr.	In begroting opgenomen bij Taakveld / Paragraaf	Naam indicator
1	Paragraaf E Bedrijfsvoering	Formatie
2	Paragraaf E Bedrijfsvoering	Bezetting
3	Paragraaf E Bedrijfsvoering	Apparaatskosten
4	Paragraaf E Bedrijfsvoering	Externe inhuur
5	Paragraaf E Bedrijfsvoering	Overhead
6	Taakveld 1 Veiligheid	Verwijzingen Halt
7	Deze indicator is vervallen	Harde kern jongeren
8	Taakveld 1 Veiligheid	Winkeldiefstallen
9	Taakveld 1 Veiligheid	Geweldsmisdrijven
10	Taakveld 1 Veiligheid	Diefstallen uit woning
11	Taakveld 1 Veiligheid	Vernielingen en beschadigingen (in de openbare ruimte)
12	Deze indicator is vervallen	Ziekenhuisopname na verkeersongeval met een motorvoertuig
13	Deze indicator is vervallen	Overige vervoersongevallen met een gewonde fietser
14	Taakveld 3 Economie	Funcziemenging
15	Deze indicator is vervallen	Bruto gemeentelijk product
16	Taakveld 3 Economie	Vestigingen van bedrijven
17	Taakveld 4 Onderwijs	Absoluut verzuim
18	Taakveld 4 Onderwijs	Relatief verzuim
19	Taakveld 4 Onderwijs	Vroegtijdig schoolverlaters zonder startkwalificatie (vsv-ers)
20	Taakveld 5 Sport, cultuur en recreatie	Niet sporters
21	Taakveld 6 Sociaal domein	Banen
22	Taakveld 6 Sociaal domein	Jongeren met delict voor rechter
23	Taakveld 6 Sociaal domein	Kinderen in uitkeringsgezinnen
24	Taakveld 6 Sociaal domein	Netto participatiegraad
25	Deze indicator is vervallen	Achterstandsleerlingen
26	Taakveld 6 Sociaal domein	Werkloze jongeren
27	Taakveld 6 Sociaal domein	Personen met een bijstandsuitkering
28	Taakveld 6 Sociaal domein	Personen met een lopend re-integratietraject
29	Taakveld 6 Sociaal domein	Jongeren (t/m 18 jaar) met jeugdhulp
30	Taakveld 6 Sociaal domein	Jongeren (t/m 18 jaar) met jeugdbescherming
31	Taakveld 6 Sociaal domein	Jongeren (t/m 18 jaar) met jeugdreclassering
32	Taakveld 6 Sociaal domein	Wmo Cliënten met een maatwerkarrangement
33	Taakveld 7 Volksgezondheid en milieu	Omvang huishoudelijk restafval
34	Taakveld 7 Volksgezondheid en milieu	Hernieuwbare elektriciteit
35	Paragraaf A Lokale heffingen	Gemiddelde WOZ waarde
36	Taakveld 3 Economie	Nieuw gebouwde woningen
37	Taakveld 3 Economie	Demografische druk
38	Paragraaf A Lokale heffingen	Gemeentelijke woonlasten eenpersoonshuishouden
39	Paragraaf A Lokale heffingen	Gemeentelijke woonlasten meerpersoonshuishouden
40	Taakveld 6 Sociaal domein	Melding kindermishandeling

B. Financiële begroting

1. Overzicht van de baten en lasten per taakveld

Bedragen x € 1.000

	Begroting 2019	Begroting 2020	Begroting 2021	Begroting 2022	Begroting 2023
Uitgaven bestuur & ondersteuning (excl. Mutaties reserves)	7.314	7.709	7.786	7.879	7.959
Uitgaven veiligheid	968	1.006	1.001	1.001	1.001
Uitgaven verkeer, vervoer en waterstaat	1.497	1.516	1.593	1.830	1.995
Uitgaven economie	176	165	145	145	225
Uitgaven onderwijs	1.120	1.120	1.118	1.119	1.121
Uitgaven sport, cultuur en recreatie	2.439	2.586	2.596	2.569	2.570
Uitgaven sociaal domein	12.899	12.600	12.445	12.416	12.307
Uitgaven volksgezondheid en milieu	4.024	4.286	4.032	4.038	4.174
Uitgaven ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	5.465	2.527	2.527	2.527	2.527
Totaal uitgaven exclusief mutaties reserves	35.902	33.515	33.243	33.524	33.879
Inkomsten bestuur & ondersteuning (excl. Mutaties reserves)	22.875	23.815	24.078	24.416	24.822
Inkomsten veiligheid	61	60	61	62	63
Inkomsten verkeer, vervoer en waterstaat	32	43	43	33	33
Inkomsten economie	226	229	229	229	229
Inkomsten onderwijs	289	310	311	313	314
Inkomsten sport, cultuur en recreatie	162	267	269	269	270
Inkomsten sociaal domein	3.086	3.037	2.837	2.837	2.837
Inkomsten volksgezondheid en milieu	3.396	3.355	3.408	3.484	3.563
Inkomsten ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	4.660	1.794	1.794	1.794	1.794
Afrondingsverschillen	-2	-	1	3	3
Totaal inkomsten exclusief mutaties reserves	34.785	32.910	33.031	33.440	33.928
Totaal geraamd resultaat voor bestemming	-1.117	-605	-212	-84	49
Totaal toevoegingen aan reserves	1.043	232	232	182	132
Totaal onttrekkingen uit reserves	2.160	857	444	344	325
Totaal resultaat na bestemming	-	20	-	78	242

Een positief saldo betekent een overschot op de begroting

2. Uiteenzetting van de financiële positie en de toelichting

2.1 Totstandkoming begroting 2020

Op 21 maart 2018 vonden de gemeenteraadsverkiezingen plaats. Aalst Waalre Belang (AWB) nam als grootste partij vervolgens het voortouw om te komen tot samenwerking met andere partijen en tot een nieuw college. Dit heeft voor de zomer van 2018 geleid tot de vorming van een nieuwe coalitie. Onder voorzitterschap van een externe gespreksleider is vervolgens gestart met inhoudelijke gesprekken en het resultaat van deze gesprekken is vastgelegd in het Waalres Akkoord 2018-2022.

Het Waalres akkoord 2018-2022 is primair een beleidsakkoord op hoofdlijnen voor de komende periode 2018-2022. De coalitie heeft hierin opdrachten geformuleerd, zodat dit akkoord de leidende agenda is geweest voor het opstellen van de begroting 2019. In deze begroting 2020 zijn de ambities en opdrachten uit het Waalres akkoord verder uitgewerkt en verdiept.

In deze begroting zijn wij voor het jaar 2020 uitgegaan van een stijgingspercentage van de tarieven voor OZB met 7,5%. Voor de jaren 2021 – 2023 zijn wij uitgegaan van een stijging van de tarieven voor OZB met 1,5% (cumulatief) per jaar.

2.2 Resultaat van de begroting 2020 e.v.

De begroting 2020 (saldo na bestemming) sluit in evenwicht. Hiernaast is er een post voor onvoorzijene uitgaven van € 190.000, waarvan ca. € 100.000 voor eenmalige onvoorzijene lasten en € 90.000 voor structurele onvoorzijene lasten.

Het financiële beeld begroting 2020-2023 laten de volgende saldi zien:

	Voor resultaat bestemming	Resultaat bestemming	Na resultaat bestemming
2020	€ 605.000 (nadeel)	€ 625.000 (voordeel)	€ 20.000 (voordeel)
2021	€ 212.000 (nadeel)	€ 212.000 (voordeel)	€ 0 (voordeel)
2022	€ 84.000 (nadeel)	€ 162.000 (voordeel)	€ 78.000 (voordeel)
2023	€ 49.000 (voordeel)	€ 193.000 (voordeel)	€ 242.000 (voordeel)

a. Financiële gevolgen nieuw en bestaand beleid 2020

De in de begroting opgenomen baten en lasten van het bestaande beleid zijn geactualiseerd op basis van de laatst bekende ontwikkelingen. Het risico is echter aanwezig dat in de loop van het jaar sommige baten en lasten mogelijk zullen moeten worden bijgesteld omdat de ramingen te krap blijken te zijn. Voor het opvangen van eventuele financiële tegenvallers is in eerste instantie de post onvoorzien van ca. € 100.000 voor eenmalige lasten en € 90.000 voor structurele lasten beschikbaar.

b. Financiële gevolgen voor de inwoners

Bij het vaststellen van de tarieven voor afvalstoffenheffing in 2020 in deze meerjarenbegroting 2020 - 2023 is een doorkijk gemaakt naar de ontwikkeling van de kosten, de tarieven en de voorziening tot en met 2023. Tot 2014 heeft de afvalstoffenheffing meer opgebracht dan gekost. De meeropbrengsten zijn gereserveerd in een voorziening. Vanaf 2014 hebben inwoners van Waalre het te veel betaalde weer teruggekregen door korting op de tarieven door jaarlijks een bedrag uit deze voorziening te onttrekken. Eind 2018 is de stand van de voorziening zo laag geworden (€ 20.000), dat dergelijke onttrekkingen niet langer meer gecontinueerd kunnen worden. Bij het vaststellen van de tarieven voor 2020 in deze meerjarenbegroting 2020 - 2023 is een doorkijk gemaakt naar de ontwikkeling van de kosten, de tarieven en de voorziening tot en met 2023. Indien de tarieven van 2019 gehandhaafd blijven voor 2020 e.v., ontstaat een negatief saldo op de voorziening afvalstoffenheffing. Dit is niet toegestaan. Door de tarieven van 2020 en 2021 te indexeren met 3% (zoals reeds gepresenteerd in de begroting 2019) worden de werkelijke kosten in rekening gebracht bij de inwoners, met een bescheiden opbouw van de voorziening voor prijsfluctuaties.

Daarnaast stijgen de tarieven van de ozb in 2020 met 7,5% en voor de jaren 2021-2023 jaarlijks met 1,5%.

De tarieven voor rioolheffing blijven voor de jaren 2020 tot en met 2022 gelijk, zoals vastgelegd in het Gemeentelijk Rioleringsplan (GRP 2018-2022). De tarieven zijn voor deze jaren vastgelegd op € 198 per aansluiting.

De gemiddelde gemeentelijke belastingdruk per woonruimte stijgt door genoemde maatregelen met 4,3%.

Totale gemiddelde belastingdruk	2018	2019	2020
éénpersoonshuishouden	€ 679	€ 692	€ 724
meerpersoonshuishouden	€ 757	€ 776	€ 810
Stijging in % t.o.v. voorgaande jaar	3,8%	2,2%	4,3%

c. Jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen.

Volgens het BBV mogen voor jaarlijks terugkerende arbeidskosten gerelateerde verplichtingen van vergelijkbaar volume geen balansposten worden gevormd.

In de begroting is wel een voorziening personele verplichtingen gevormd, voor:

- a. uitkeringen en pensioenen (nieuwe gevallen) aan gewezen wethouders;
- b. uitkeringen/wachtgelden aan het voormalig personeel;

Een voorziening voor de verplichtingen sub a en b is verplicht, omdat er periodiek uitkeringen bijkomen c.q. vervallen en de uitkeringspercentages wijzigen, terwijl er daarnaast rekening moet worden gehouden met genoten inkomsten. Hierdoor kunnen de jaarlijkse uitgaven aanzienlijk fluctueren.

Geraamde toekomstige verplichtingen worden jaarlijks geactualiseerd bij het opmaken van de jaarrekening. Er vindt, indien nodig, een herberekening plaats van het te storten bedrag om de voorziening op voldoende peil te houden.

d. Investerings in materiële vaste activa.

De boekwaarde van de bestaande materiële vaste activa in de begroting 2020 bedraagt volgens de staat van investeringen per 1-1-2020 € 41.667.936

De boekwaarde van de investeringen in de openbare ruimte met maatschappelijk nut (wegen, bruggen etc.) gaat de komende jaren toenemen. Deze categorie investeringen mocht in het verleden volgens het BBV ineens ten laste van de reserves worden bekostigd. Vanaf 2017 is het echter verplicht om de investeringen met maatschappelijk nut te activeren en jaarlijks af te schrijven. De investeringen met maatschappelijk nut zijn vanaf 2017 daarom niet meer ineens, maar in jaarlijkse afschrijvingstermijnen (plus eventuele rentelasten) ten laste van een (daarvoor te vormen) bestemmingsreserve of vanuit de exploitatie bekostigd.

In de investeringsplannen 2020 – 2023 zijn de volgende investeringen opgenomen:

	Materiële vaste activa	Waarvan met economisch nut	Waarvan met maatschappelijk nut
2020	4.358.500	1.458.500	2.900.000
2021	5.519.000	2.019.000	3.500.000
2022	4.340.000	2.840.000	1.500.000
2023	3.098.000	1.598.000	1.500.000

e. Vrij besteedbare reserve

Van de reserve vrij besteedbaar is het volgende bedrag vrij besteedbaar per 1 januari 2020 volgens overzicht reserves en voorzieningen: € 534.473 Bij de raming van deze stand is geen rekening gehouden met mogelijke winstnemingen uit de bouwgrondexploitatie of overschotten/tekorten bij de jaarrekening 2019. Naast de vrij besteedbare reserve beschikt de gemeente ook over een algemene bufferreserve. Het geraamde saldo van deze reserve per 1 januari 2020 is € 3.765.053.

f. Inzet reserves voor structurele dekking exploitatielasten

Het is volgens het BBV niet toegestaan om reserves *rechtstreeks* in te zetten voor de dekking van investeringen en *structurele* exploitatielasten. Wel is het mogelijk om voor dit doel specifieke reserves (investerings- en egaliseringsreserves) te vormen en hieruit een jaarlijkse beschikking ten gunste van de exploitatie te doen. Dit is bijvoorbeeld van toepassing bij grote investeringswerken, waarbij de jaarlijkse afschrijvingslasten ten laste van de betreffende reserve komen. In Waalre betreft dit specifiek gevormde reserves voor de dekking van structurele kapitaallasten van bepaalde investeringen in de volgende tabel.

Onttrekking uit investeringsreserves	Bedrag 2020	Laatste jaar
reserve huisvesting gemeentewerf (vanaf 1999)	12.640	2038
reserve renovatie sporthallen (vanaf 2007)	68.837	2031
reserve renovatie brandweerkazerne (vanaf 2007)	24.234	2047
reserve buitensport Waalre (vanaf 2008)	50.220	2032/2057
Totaal	155.931	

Geraamde onttrekking 2021/2020/2023: € 155.931

De onttrekkingen zijn gelijk aan de afschrijvingsbedragen.

Behalve de hiervoor genoemde structurele inzet van de reserves, worden soms reserves ingezet voor *eenmalige zaken*.

g. Samenvatting voornaamste uitgangspunten begroting 2020

Bij de ramingen voor de salariskosten in de begroting 2020 is rekening gehouden met een cao-verhoging. De huidige cao loopt tot 1 januari 2021.

Verdere uitgangspunten bij de ramingen in deze begroting zijn:

- 1 Sluitende exploitatiebegroting.
- 2 Tarieven voor rioolheffing volgens het vastgestelde vGRP.
- 3 Verhogen van tarieven afvalstoffenheffing zodat kostendekkende tarieven in rekening worden gebracht, rekening houdend met de uitputting van de voorziening afvalstoffenheffing.
- 4 Andere tarieven voor dienstverlening zoveel mogelijk kostendekkend maken.
- 5 Verhoging van de OZB tarieven jaarlijks met 1,5% en voor het jaar 2020 een extra eenmalige extra verhoging van 6%.
- 6 Het rentepercentage voor zowel de berekening van de kapitaallasten als de berekening van de rente over de reserves en voorzieningen wordt vanaf 2017 gelijkgesteld aan de werkelijke rentelast. Deze is op dit moment 0% (zie paragraaf D).

h. Meerjarenramingen/meerjarenperspectief 2020-2023

Uitkomsten meerjarenramingen

De begroting 2020 sluit met een positief saldo van € 20.000. De meerjarenramingen 2021, 2022 en 2023 sluiten met de onderstaande resultaten:

	Voor resultaat bestemming	Resutaat bestemming	Na resultaat bestemming
2020	€ 605.000 (nadeel)	€ 625.000 (voordeel)	€ 20.000 (voordeel)
2021	€ 212.000 (nadeel)	€ 212.000 (voordeel)	€ 0 (voordeel)
2022	€ 84.000 (nadeel)	€ 162.000 (voordeel)	€ 78.000 (voordeel)
2023	€ 49.000 (voordeel)	€ 193.000 (voordeel)	€ 242.000 (voordeel)

Resultaatbestemming voordeel = er wordt meer onttrokken aan de reserves t.g.v. de exploitatie dan er in de reserves wordt gestort.

Omdat de begroting 2020 en de meerjarenraming 2021-2023 reëel sluitend is, wordt voldaan aan de eisen van de Gemeentewet en aan de aanvullende richtlijnen van de provincie voor toepassing van het repressief begrotingstoezicht van Gedeputeerde Staten.

Uitgangspunten meerjarenramingen

De meerjarenramingen zijn samengesteld op basis van de voorstellen zoals benoemd onder punt g.

i. Investeringslasten meerjarenramingen 2020 – 2023 waarop wordt afgeschreven.

Voor het investeringsplan wordt verwezen naar de bijlage.

j. Structureel begrotingssaldo 2020.

De gemeenteraad heeft de taak (op grond van artikel 189, lid 2 van de Gemeentewet) om erop toe te zien dat de gemeentebegroting structureel en reëel in evenwicht is.

Indien structurele lasten gedekt worden door structurele baten is er sprake van structureel evenwicht. Onderstaand overzicht geeft inzicht in het structureel begrotingssaldo. Dit saldo kan bepaald worden door het begrotingssaldo te zuiveren van incidentele baten en lasten.

Presentatie van het structureel begrotingssaldo (x € 1.000)			
	Lasten	Baten	Saldo
Bestuur en ondersteuning	2.067	276	-1.791
Veiligheid	1.006	60	-946
Verkeer, vervoer en waterstaat	1.516	43	-1.473
Economie	165	229	64
Onderwijs	1.120	310	-810
Sport, cultuur en educatie	2.586	267	-2.319
Sociaal domein	12.600	3.037	-9.563
Volksgezondheid en milieu	4.286	3.355	-931
Ruimtelijke ordening en stedelijke vernieuwing	2.527	1.795	-732
Totaal van de taakvelden	27.873	9.372	-18.501
Overzicht algemene dekkingsmiddelen	235	23.488	23.253
Overzicht overhead	5.217	51	-5.166
Bedrag heffing vennootschapsbelasting	0	0	0
Bedrag voor onvoorzien	190	0	-190
Subtotaal taakvelden (incl. algemene dekkingsmiddelen, overhead, vennootschapsbelasting en onvoorzien)	33.515	32.911	-604
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	232	857	625
Geraamd resultaat	33.747	33.768	21
Incidentele baten en lasten	723	552	171
Structureel begrotingssaldo			192

Het positief structureel begrotingssaldo van € 192.000 laat zien dat gemeente Waalre structureel hogere baten heeft dan lasten. Uit bovenstaand overzicht blijkt dat de begroting van gemeente Waalre structureel en reëel in evenwicht is.

In 2020 t/m 2023 zijn de volgende eenmalige bedragen in de exploitatie meegenomen:

Enmalige lasten t.l.v. de exploitatie	Jaar	Jaarbedrag
Onvoorziene lasten	2020 t/m 2023	100.000
Verkiezingen	2021	22.250
Verkiezingen	2022	22.250
Verkiezingen	2023	22.250
Vervangen lichtmasten en armaturen	2020 t/m 2022	25.000
Opstellen leerlingprognoses	2020 + 2023	2.000
Burgerpeiling	2020 + 2023	6.200
Sporthalbeheer	2020 + 2021	98.000
Integratie statushouders	2020	20.000

Enmalige lasten t.l.v. de reserve	Jaar	Jaarbedrag
Burgerparticipatie salariskosten	2020	40.000
Uitvoering regionale energiestrategie	2020	50.000
Ontwikkelingsvisie de Voldijn	2020	20.000
Pilot domotica KTWaalre	2020	25.000
Buurtbemiddeling	2020	5.000
Ontwikkeling duurzaamheid	2020	250.000
Sociale kaart	2020	10.000
Crisisdienst verwarde personen	2020 + 2021	22.000
Duurzaam warmteplan	2020 + 2021	50.000

Enmalige baten t.g.v. de exploitatie	Jaar	Jaarbedrag
Medewerker Civiel t.b.v. wegenbeheersplan	2020	80.000
Medewerker Civiel t.b.v. wegenbeheersplan	2021	81.600
Medewerker Civiel t.b.v. wegenbeheersplan	2022	83.232
Medewerker Civiel t.b.v. wegenbeheersplan	2023	84.897

Overzicht begrotingssaldo vóór en na verrekening incidentele baten en lasten

Bedragen x € 1.000				
	2020	2021	2022	2023
Begrotingssaldo	20	0	78	242
Enmalige lasten t.l.v. reserves	472	72	0	0
Enmalige baten (onttrekking reserves)	472	72	0	0
Enmalige lasten t.l.v. exploitatie	251	245	147	130
Enmalige baten t.g.v. exploitatie	80	82	83	85
Saldo zonder incidentele baten en lasten	192	163	142	287

Een positief saldo is een overschot op de begroting

3. Gepronotiseerde balans

De (verplichte) geprognoseerde balans geeft inzicht in de meerjarige ontwikkeling van de bezittingen en de schulden van de gemeente.

ACTIVA	1-1-2018	1-1-2019	1-1-2020	1-1-2021	1-1-2022	1-1-2023
Vaste activa						
Immateriële vaste activa	0	0	0	0	0	0
Materiële vaste activa	30.754.524	33.327.072	37.385.029	41.308.264	45.413.664	48.487.063
kredieten doorschuiven naar volgend jaar			-5.000.000	-5.000.000	-5.000.000	-5.000.000
Financiële vaste activa	418.272	366.908	1.371.031	1.169.059	1.000.155	1.000.155
<i>Totaal vaste activa</i>	<i>31.172.796</i>	<i>33.693.980</i>	<i>33.756.060</i>	<i>37.477.323</i>	<i>41.413.819</i>	<i>44.487.218</i>
Vlottende activa						
Onderhanden werk	4.098.132	2.061.633	2.061.633	2.061.633	2.061.633	2.061.633
Uitzettingen met een rentetypische looptijd < 1 jaar	5.785.551	5.084.797	5.084.797	5.084.797	5.084.797	5.084.797
Liquide middelen	197.867	224.245	0	0	0	0
Overlopende activa	482.965	513.797	513.797	513.797	513.797	513.797
<i>Totaal vlottende activa</i>	<i>10.564.515</i>	<i>7.884.472</i>	<i>7.660.227</i>	<i>7.660.227</i>	<i>7.660.227</i>	<i>7.660.227</i>
TOTAAL GENERAAL ACTIVA	41.737.312	41.578.452	41.416.288	45.137.551	49.074.047	52.147.446
PASSIVA	1-1-2018	1-1-2019	1-1-2020	1-1-2021	2-1-2021	3-1-2021
Vaste passiva						
Eigen vermogen (reserves)	11.878.768	11.556.956	10.770.435	9.993.485	9.808.803	9.747.489
Voorzieningen	15.472.214	16.560.061	16.714.899	17.163.343	17.925.597	18.736.748
Vaste schulden > 1 jaar	7.164.328	8.251.621	8.014.817	7.774.772	7.538.762	7.284.763
<i>Totaal vaste passiva</i>	<i>34.515.311</i>	<i>36.368.638</i>	<i>35.500.151</i>	<i>34.931.600</i>	<i>35.273.162</i>	<i>35.769.000</i>
Vlottende passiva						
Netto vlottende schulden < 1 jaar	4.310.575	3.048.191	3.048.191	3.048.191	3.048.191	3.048.191
Overlopende passiva	2.911.426	2.161.623	2.161.623	2.161.623	2.161.623	2.161.623
<i>Totaal vlottende passiva</i>	<i>7.222.002</i>	<i>5.209.815</i>	<i>5.209.815</i>	<i>5.209.815</i>	<i>5.209.815</i>	<i>5.209.815</i>
TOTAAL GENERAAL PASSIVA	41.737.312	41.578.452	40.709.965	40.141.414	40.482.976	40.978.814
raming financieringsbehoefte			706.322	4.996.136	8.591.071	11.168.631

4. Berekening EMU-saldo

In dit overzicht wordt het saldo van baten en lasten van gemeente Waalre omgezet naar het saldo van werkelijke uitgaven en inkomsten, zoals de overheid deze presenteert in het EMU-saldo. Het EMU-saldo is het saldo van de werkelijke inkomsten en uitgaven van de overheid in een bepaald jaar. Op basis van het BBV dient in de programmabegroting een berekening opgenomen te worden van het gemeentelijk aandeel in het EMU-saldo.

Omschrijving	2019	2020	2021
	x € 1000,- Volgens realisatie tot en met sept. 2019, aangevuld met raming resterende periode	x € 1000,- Volgens begroting 2020	x € 1000,- Volgens meerjarenraming in begroting 2020
1. Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	-1.117	-625	-212
2. Mutatie (im)materiële vaste activa	5.062	3.721	4.021
3. Mutatie voorzieningen	155	448	762
4. Mutatie voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)			
5. Verwachte boekwinst/verlies bij de verkoop van financiële vaste activa en (im)materiële vaste activa, alsmede de afwaardering van financiële vaste activa			
Berekend EMU-saldo	-6.024	-3.898	-3.471

5. Investeringsplannen 2020 – 2023 (investerings vanaf € 10.000)

Jaar	Programma	Omschrijving	Investing	V*	Dekking	Afschrijving	
						Termijn	Lasten
2020	2	wegenbeheersplan 2020	€ 1.500.000		exploitatie	30 jr	€ 50.000
	8	GRP 2020	€ 1.370.000	V	exploitatie	50 jr	€ 27.400
	8	Herinrichting N69	€ 400.000		exploitatie	25 jr	€ 16.000
	8	speelruimtebeleid	€ 88.500		exploitatie	10 jr	€ 26.500
	8	centrumontwikkeling Aalst	€ 1.800.000		exploitatie	25 jr	€ 72.000
2021	8	Fietspadstrooier en sneeuwploeg	€ 16.000	V	exploitatie	10 jr	€ 1.600
	2	wegenbeheersplan 2021	€ 1.500.000		exploitatie	30 jr	€ 50.000
	0	Vervangen telefooncentrale	€ 75.000	V	exploitatie	5 jr	€ 15.000
	0	projecten informatievoorziening	€ 150.000	V	exploitatie	4 jr	€ 37.500
	8	speelruimtebeleid	€ 13.000		exploitatie	10 jr	€ 26.500
	8	Herinrichting N69	€ 2.000.000		exploitatie	25 jr	€ 80.000
	8	Vervangen sneeuwschaaf	€ 10.000	V	exploitatie	10 jr	€ 1.000
	8	GRP 2021	€ 1.755.000	V	exploitatie	50 jr	€ 35.100
2022	0	vervanging overige applicaties software	€ 115.000	V	exploitatie	5 jr	€ 23.000
	0	vervanging laptops en tablets	€ 54.000	V	exploitatie	4 jr	€ 13.500
	0	vervanging Wifi	€ 22.500	V	exploitatie	4 jr	€ 5.625
	0	vervanging werkplekken MFG	€ 73.000	V	exploitatie	5 jr	€ 14.600
	2	wegenbeheersplan 2022	€ 1.500.000		exploitatie	30 jr	€ 50.000
	8	vervanging epoke zoutstrooier	€ 10.000	V	exploitatie	10 jr	€ 2.250
	8	speelruimtebeleid	€ 33.500		exploitatie	10 jr	€ 26.500
	8	GRP 2022	€ 2.532.000	V	exploitatie	50 jr	€ 50.640
2023	8	GRP 2023	€ 1.598.000	V	exploitatie	50 jr	€ 31.960
	2	wegenbeheersplan 2023	€ 1.500.000		exploitatie	30 jr	€ 50.000

*Vervangingsinvestering = V

C. De Bijlagen

A. Overzicht reserves en voorzieningen met toelichting

Omschrijving reserves	Stand per 31-12-2019	Rente	Toevoegingen 2020		Onttrekkingen 2020		Stand per 31-12-2020
			T.l.v. 2.0 rente	exploitatie	T.g.v. exploitatie	T.g.v. expl. Afschrijving	
Algemene reserves							
Bufferreserve	3.765.053	0%	0	0	140.000	0	3.625.053
Vrij besteedbaar	534.473	0%	0	0	50.000	0	484.473
Grondexploitatie	886.085	0%	0	0	428.868	0	457.217
Sociaal domein	401.996	0%	0	0	0	0	401.996
Algemene reserves	5.587.607		0	0	618.868	0	4.968.739
Bestemmingsreserves							
Openbare ruimte en bruggen	125.000	0%	0	180.000	80.000	0	225.000
Wettelijke bepalingen	285.817	0%	0	0	80.000	0	205.817
Regionaal fonds	165.060	0%	0	0	0	0	165.060
Lokaal fonds	303.834	0%	0	0	0	0	303.834
Sociale woningbouw	56.000	0%	0	0	0	0	56.000
Landschappelijke kwaliteiten	347.260	0%	0	0	0	0	347.260
Huisvesting gemeentewerf	240.160	0%	0	0	0	12.640	227.520
Renovatie sporthallen	826.044	0%	0	0	0	68.837	757.207
Renovatie brandweerkazerne	678.552	0%	0	0	0	24.234	654.318
Buitensportaccommodatie Waalre	1.135.660	0%	0	0	0	50.220	1.085.440
Buitenonderhoud schoolgebouwen	308.139	0%	0	52.349	0	0	360.488
Aandelen bouwfonds	231.604	0%	0	0	64.000	0	167.604
Reserve bereikbaarheidsagenda	479.698	0%	0	0	10.500	0	469.198
Overige bestemmingsreserves	5.182.828		0	232.349	234.500	155.931	5.024.746
Totaal reserves	10.770.435		0	232.349	853.368	155.931	9.993.485

Omschrijving voorzieningen	Stand per 31-12-2019	voorziening obv CW	Toevoegingen 2020		Aanwending 2020		Stand per 31-12-2020
			T.l.v. rente	exploitatie	uitgaven	n.v.t.	
Voorzieningen verplichtingen en verliezen							
Voorziening personele verplichtingen (cw)	3.165.622	1,648%	52.169	80.000	65.883	0	3.231.908
Verliesvoorziening bouwgrondexploitatie	850.243	0%	0	0	0	0	850.243
subtotaal	4.015.865		52.169	80.000	65.883	0	4.082.151
Voorzieningen gelijkmatige verdeling kosten							
Voorziening onderhoud gem. gebouwen (cw)	334.895	0%	0	179.654	415.104	0	99.445
Voorziening rationeel wegbeheer (cw)	42.570	0%	0	196.300	210.000	0	28.870
subtotaal	377.465			375.954	625.104	0	128.315
Voorzieningen middelen derden							
Voorziening vervanging riolering (cw)	13.171.812	0%	0	631.308	0	0	13.803.120
Voorziening afvalstoffenheffing (cw)	0	0%	0	0	0	0	0
subtotaal	13.171.812		0	631.308	0	0	13.803.120
Totaal voorzieningen	17.565.142		52.169	1.087.262	690.987	0	18.013.586

Totaal reserves en voorzieningen	28.335.577		52.169	1.319.611	1.544.355	155.931	28.007.071
---	-------------------	--	---------------	------------------	------------------	----------------	-------------------

Toelichting mutaties reserves en voorzieningen 2020-2023

Reserves:

Algemene bufferreserve

De reserve dient als buffer voor financiële tegenvallers. Er bestaan geen provinciale of landelijke normen voor de minimale hoogte van de algemene reserve.

Stand 1 januari 2019		3.417.144
onttrekkingen 2019		
Burgerparticipatie	-80.000	
Startnotitie visie opgoed wonen	-5.200	
Vorbereidingskrediet Huisartsen onder één dak	-110.000	
Bestemmingsplan buitengebied	-102.000	
		-297.200
toevoegingen 2019		
Inrichting natuurcompensatie NNB fase 1	44.622	
Vorbereidingskrediet Huisartsen onder één dak	110.000	
Kavelruil Dommeldal de Hogt	490.487	
		645.109
Stand 31 december 2019		3.765.053
onttrekkingen 2020		
Burgerparticipatie	-40.000	
Krediet uitvoering regionale energiestrategie	-50.000	
Krediet ontwikkelingsvisie bedrijventerrein de Voldijn	-20.000	
Krediet pilot domotica met KTWaalre	-25.000	
Krediet buurtbemiddeling	-5.000	
		-140.000
Stand 31 december 2020		3.625.053
onttrekkingen 2021 - 2023		
geen		0
Stand 31 december 2023		3.625.053

Algemene reserve vrij besteedbaar

Deze reserve dient voor de dekking van diverse voorkomende uitgaven, waarvoor geen specifieke afzonderlijke reserves zijn gevormd. Een aanwending vindt onder meer plaats voor exploitatie-uitgaven met een eenmalig karakter.

Stand 1 januari 2019		1.114.904
onttrekkingen 2019		
Omgevingswet	-257.567	
Centrumontwikkeling Aalst	-10.000	
Krediet woonnotitie	-20.000	
Innovatieve aanpak energiebesparing	-62.864	
Vorbereidingskrediet Huisartsen onder één dak	-110.000	
Onderzoek oost-west verbinding	-15.000	
Huidige en toekomstige energievraag	-20.000	
Duurzaam warmteplan	-50.000	
Onderzoek varianten afvalinzameling	-25.000	
Draagvlakpeiling informatie afval	-10.000	
		-580.431
Stand 31 december 2019		534.473
onttrekkingen 2020		
duurzaam warmteplan		-50.000
Stand 31 december 2020		484.473
onttrekkingen 2021		
duurzaam warmteplan		-50.000
Stand 31 december 2021		434.473
onttrekkingen 2022 - 2023		
- geen		0
Stand 31 december 2023		434.473

Algemene reserve grondexploitatie

De algemene reserve voor grondexploitatie heeft als functie het vormen van een buffer voor financiële tegenvallers in relatie tot de grondexploitatiegebieden.

Stand 1 januari 2019		886.085
onttrekkingen 2019	0	
Stand 31 december 2019		886.085
onttrekkingen 2020		
Heistraat Zuid fase 2	-300.000	
Trolliuslaan	-128.868	
		-428.868
Stand 31 december 2020		457.217
onttrekkingen 2021 - 2023		
geen		0
Stand per 31 december 2023		457.217

Algemene reserve sociaal domein

Het afdekken van kosten voortvloeiende uit redelijkerwijs niet in te schatten risico's op het brede terrein van het sociaal domein

Stand 1 januari 2019		625.827
onttrekking 2019 krediet preventieve zorg		-223.831
Stand 31 december 2019		401.996
onttrekkingen 2020 - 2023		
-geen		0
Stand 31 december 2023		401.996

Reserve openbare ruimte en bruggen

Om de kosten van het beheer openbare ruimte en bruggen te dekken

Stand 1 januari 2019		75.000
stortingen 2019		
openbare ruimte	100.000	
bruggen	40.000	
		140.000
onttrekkingen 2019		
Rehabilitatie wegenbeheersplan 2019-2028	-75.000	
5e Turap 2019 verschuivingen formatie en aanpassingen	-15.000	
		-90.000
Stand 31 december 2019		125.000
stortingen 2020		
openbare ruimte	150.000	
bruggen	30.000	
		180.000
onttrekkingen 2020		
5e Turap 2019 verschuivingen formatie en aanpassingen	-80.000	
		-80.000
Stand 31 december 2020		225.000
stortingen 2021		
openbare ruimte	150.000	
bruggen	30.000	
		180.000
onttrekkingen 2021		
5e Turap 2019 verschuivingen formatie en aanpassingen	-81.600	
		-81.600
Stand 31 december 2021		323.400
stortingen 2022		
openbare ruimte	100.000	
bruggen	30.000	
		130.000
onttrekkingen 2022		
5e Turap 2019 verschuivingen formatie en aanpassingen	-83.232	
		-83.232
Stand 31 december 2022		370.168
stortingen 2023		
openbare ruimte	50.000	
bruggen	30.000	
		80.000
onttrekkingen 2023		
5e Turap 2019 verschuivingen formatie en aanpassingen	-84.897	
		-84.897
Stand 31 december 2023		365.271

Reserve wettelijke bepalingen

Om de kosten als gevolg van rijksbeleid te financieren.

Stand 1 januari 2019	382.817
onttrekkingen 2019	
t.g.v. vrije reserve	-97.000
Stand 31 december 2019	285.817
onttrekkingen 2020	
t.g.v. vrije reserve	-80.000
Stand 31 december 2020	205.817
onttrekkingen 2021	
t.g.v. vrije reserve	-65.000
Stand 31 december 2021	140.817
onttrekkingen 2022	
t.g.v. vrije reserve	-50.000
Stand 31 december 2022	90.817
onttrekkingen 2023	
t.g.v. vrije reserve	-40.000
Stand 31 december 2023	50.817

Reserve regionaal fonds

Kwalitatieve investeringen: regiofondsen

Stand 1 januari 2019		275.494
stortingen 2019	0	
onttrekking 2019		
overbrengen krediet tbv exploitatie Dommeldal/de Hogt	-29.823	
overbrengen krediet ontwikkelfonds werklocaties	-80.611	
		-110.434
Stand 31 december 2019		165.060
onttrekkingen 2020 - 2023		
-geen		0
Stand 31 december 2023		165.060

Reserve lokaal fonds

Kwalitatieve investeringen: Lokaal fonds

Stand 1 januari 2019		303.834
storting 2019 - geen		0
onttrekking 2019 - geen		0
Stand 31 december 2019		303.834
stortingen/onttrekkingen 2020 - 2023		
-geen		0
Stand 31 december 2023		303.834

Reserve sociale woningbouw

fonds sociale woningbouw

Stand 1 januari 2019		56.000
stortingen/onttrekkingen 2019 - 2023		
-geen		0
Stand 31 december 2023		56.000

Reserve landschappelijke kwaliteiten

Stand 1 januari 2019		261.513
stortingen 2019		
2e Turap 2019 bestemmingsplan buitengebied	102.000	
2e Turap 2019 inrichting NNB fase 2	3.747	
		105.747
onttrekkingen 2019		
2e Turap 2019 kavelruil Dommeldal de Hogt	-20.000	
		-20.000
Stand 31 december 2019		347.260
stortingen/onttrekkingen 2020-2023		
geen		0
Stand 31 december 2023		347.260

Reserve renovatie sporthallen

Doel van de reserve is om de kosten voor de renovatie van de sporthallen te financieren.

Stand 1 januari 2019	894.881
onttrekkingen 2019	
- Afschrijvingsbedrag	-68.837
Stand 31 december 2019	826.044
onttrekkingen 2020	
- Afschrijvingsbedrag	-68.837
Stand 31 december 2020	757.207
onttrekkingen 2021	
- Afschrijvingsbedrag	-68.837
Stand 31 december 2021	688.370
onttrekkingen 2022	
- Afschrijvingsbedrag	-68.837
Stand 31 december 2022	619.533
onttrekkingen 2023	
- Afschrijvingsbedrag	-68.837
Stand 31 december 2023	550.696

Reserve renovatie brandweerkazerne

Doel is het financieren van de kapitaallasten voor de renovatie van de brandweerkazerne.

Stand 1 januari 2019	702.786
onttrekkingen 2019	
- Afschrijvingsbedrag	-24.234
Stand 31 december 2019	678.552
onttrekkingen 2020	
- Afschrijvingsbedrag	-24.234
Stand 31 december 2020	654.318
onttrekkingen 2021	
- Afschrijvingsbedrag	-24.234
Stand 31 december 2021	630.084
onttrekkingen 2022	
- Afschrijvingsbedrag	-24.234
Stand 31 december 2022	605.850
onttrekkingen 2023	
- Afschrijvingsbedrag	-24.234
Stand 31 december 2023	581.616

Reserve buitensportaccommodatie sportpark Waalre

Doel van de reserve is om de kosten van de buitensportaccommodatie te financieren.

Stand 1 januari 2019	1.185.880
onttrekkingen 2019	
- Afschrijvingsbedrag	-50.220
Stand 31 december 2019	1.135.660
onttrekkingen 2020	
- Afschrijvingsbedrag	-50.220
Stand 31 december 2020	1.085.440
onttrekkingen 2021	
- Afschrijvingsbedrag	-50.220
Stand 31 december 2021	1.035.220
onttrekkingen 2022	
- Afschrijvingsbedrag	-50.220
Stand 31 december 2022	985.000
onttrekkingen 2023	
- Afschrijvingsbedrag	-50.220
Stand 31 december 2023	934.780

Reserve buitenonderhoud schoolgebouwen

Reserve dient ter dekking kosten buitenonderhoud. Betreft overheveling van voorziening naar reserve omdat het onderhoudsplan niet is geactualiseerd i.v.m. huurconstructie nieuwbouw Brede School Ekenrooi en doordecentralisatie onderhoud overige scholen.

Stand 1 januari 2019	255.790
storting 2019	52.349
onttrekkingen 2019 - geen	0
Stand 31 december 2019	308.139
storting 2020	52.349
Stand 31 december 2020	360.488
storting 2021	52.349
Stand 31 december 2021	412.837
storting 2022	52.349
Stand 31 december 2022	465.186
storting 2023	52.349
Stand 31 december 2023	517.535

Reserve aandelen bouwfonds

De vordering op de BNG van jaarlijks € 117.521 tot en met 2020 is in 2013 geheel ten gunste van de exploitatie geboekt. Bij de jaarstukken 2013 heeft Waalre dit totaalbedrag 822.646 in de reserve Bouwfonds gestort. De jaarlijkse onttrekking neemt af.

Stand 1 januari 2019	305.604
onttrekkingen 2019	
- beschikking t.g.v. de exploitatie	-74.000
Stand 31 december 2019	231.604
onttrekkingen 2020	
- beschikking t.g.v. de exploitatie	-64.000
Stand 31 december 2020	167.604
onttrekkingen 2021	
0 beschikking t.g.v. de exploitatie	-54.000
Stand 31 december 2021	113.604
onttrekkingen 2022	
- beschikking t.g.v. de exploitatie	-44.000
Stand 31 december 2022	69.604
onttrekkingen 2023	
- beschikking t.g.v. de exploitatie	-34.000
Stand 31 december 2023	35.604

Reserve Bereikbaarheidsagenda

De reserve is gevormd t.b.v. de samenwerkingsovereenkomst Bereikbaarheidsagenda Zuidoost Brabant 2017-2030.

Stand 1 januari 2019	490.198
onttrekkingen 2019	
- Dekking programmteam bereikbaarheidsagenda	-10.500
Stand 31 december 2019	479.698
onttrekkingen 2020	
- Dekking programmteam bereikbaarheidsagenda	-10.500
Stand 31 december 2020	469.198
onttrekkingen 2021	
- Dekking programmteam bereikbaarheidsagenda	-10.500
Stand 31 december 2021	458.698
onttrekkingen 2022	
- Dekking programmteam bereikbaarheidsagenda	-10.500
Stand 31 december 2022	448.198
onttrekkingen 2023	
- Dekking programmteam bereikbaarheidsagenda	-10.500
Stand 31 december 2023	437.698

VOORZIENINGEN

Voorziening personele verplichtingen

De voorziening is gevormd t.b.v. het verrichten van de jaarlijkse uitkeringen aan voormalig personeel i.v.m. wachtgeldverplichtingen en uitkeringen/pensioenen aan gewezen wethouders. Het niveau van de voorziening is gerelateerd aan thans voorkomende aanspraken en is bij de jaarrekening 2015 berekend volgens de contante waarde. De bespaarde rente wordt aan de voorziening toegevoegd.

Stand 1 januari 2019	3.132.629
Rentetoevoeging 2019	51.626
toevoegingen	56.000
onttrekkingen 2019	-74.579
Stand 31 december 2019	3.165.676
Rentetoevoeging 2020	52.170
toevoegingen	80.000
onttrekkingen 2020	-65.883
Stand 31 december 2020	3.231.963
Rentetoevoeging 2021	53.263
toevoegingen 2021	80.000
onttrekkingen 2021	-65.653
Stand 31 december 2021	3.299.573
Rentetoevoeging 2022	54.377
toevoegingen 2022	80.000
onttrekkingen 2022	-46.440
Stand 31 december 2022	3.387.510
Rentetoevoeging 2023	55.827
toevoegingen 2023	80.000
onttrekkingen 2023	-39.315
Stand 31 december 2023	3.484.022

Voorziening verliezen Bouwgrondexploitatie (BGE)

Voorziening dekt geraamd verlies van complex "Centrumplan Waalre" en 't Hazzo Trolliuslaan

Stand 1 januari 2019	850.243
Toevoegingen/onttrekkingen 2019	0
Stand 31 december 2018	850.243
Toevoegingen/onttrekkingen 2020-2023	
- geen	0
Stand 31 december 2023	850.243

Voorziening onderhoud gemeentebouwen

Voorziening is gevormd t.b.v. het planmatig onderhoud aan de gemeentebouwen (muv gemeentehuis). O.b.v. het onderhoudsplan worden te verwachten jaarlijkse uitgaven voor groot onderhoud voor de komende 10 jaren begroot. De jaarlijkse storting in de voorziening is berekend op een gemiddeld jaarlijks benodigd bedrag . Het beheersplan voor onderhoud omvat zowel buiten- als binnenonderhoud. Niveau van de voorziening is berekend o.b.v. contante waarde, daarom wordt bespaarde rente aan voorziening toegevoegd.

Stand 1 januari 2019	854.553
uitgaven groot onderhoud 2019	-694.753
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	175.095
Stand 31 december 2019	334.895
uitgaven groot onderhoud 2020	-415.104
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	179.654
Stand 31 december 2020	99.445
uitgaven groot onderhoud 2021	-94.609
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	179.654
Stand 31 december 2021	184.490
uitgaven groot onderhoud 2022	-63.168
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	179.654
Stand 31 december 2022	300.976
uitgaven groot onderhoud 2023	-161.195
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	179.654
Stand 31 december 2023	319.435

Voorziening rationeel wegbeheer

De voorziening is gevormd t.b.v. planmatig onderhoud wegen. Op basis van het beheersplan en kwaliteitsniveau worden de te verwachten jaarlijkse onderhoud uitgaven voor de komende 5 jaren begroot. De jaarlijkse storting in de voorziening is berekend op een gemiddeld benodigd bedrag gedurende de 5-jaarlijkse periode. Het niveau van de voorziening is berekend op basis van contante waarde, daarom wordt bespaarde rente toegevoegd.

Stand 1 januari 2019	56.270
uitgaven groot onderhoud 2019	-210.000
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	196.300
Stand 31 december 2019	42.570
uitgaven groot onderhoud 2020	-210.000
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	196.300
Stand 31 december 2020	28.870
uitgaven groot onderhoud 2021	-210.000
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	196.300
Stand 31 december 2021	15.170
uitgaven groot onderhoud 2022	-210.000
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	196.300
Stand 31 december 2022	1.470
uitgaven groot onderhoud 2023	-196.300
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	196.300
Stand 31 december 2023	1.470

Voorziening vervanging riolering

De voorziening dient om jaarlijkse fluctuaties op het tarief rioolrechten tegen te gaan. Het gemeentelijk rioleringsplan (GRP) omvat een 5-jaarlijkse periode en is gebaseerd op een gesloten financiering. Het verschil tussen de baten en lasten van de rioleringsactiviteiten komt tot uitdrukking in deze voorziening. Door deze systematiek kunnen de rioolrechten gedurende de planperiode van het vGRP constant gehouden worden. Deze voorziening is m.i.v. 2014 gevuld ivm verandering (reclassificatie vanuit reserve) in de BBV voorschriften.

Stand 1 januari 2019	12.496.239
uitgaven	0
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	675.573
Stand 31 december 2019	13.171.812
uitgaven	0
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	631.308
Stand 31 december 2020	13.803.120
uitgaven	0
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	623.300
Stand 31 december 2021	14.426.420
uitgaven	0
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	620.429
Stand 31 december 2022	15.046.849
uitgaven	0
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	599.745
Stand 31 december 2023	15.646.594

Egalisatievoorziening afvalstoffenheffing

Deze voorziening dient ter egalisatie van financiële ontwikkelingen m.b.t. de afvalstoffen-taak. De afvalstoffenheffing is gebaseerd op kostendekkende tarieven. Evt. voor- en nadelige zullen o.b.v. realisatie worden verrekend via het tarief afvalstoffenheffing.

Stand 1 januari 2019	20.423
onttrekking voorziening	-20.423
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	-
Stand 31 december 2019	0
onttrekking voorziening	0
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	-
Stand 31 december 2020	0
onttrekking voorziening	0
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	-
Stand 31 december 2021	0
onttrekking voorziening	0
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	-
Stand 31 december 2022	0
onttrekking voorziening	
Toevoegingen:	
- storting:t.l.v. diverse functies exploitatie:	-
Stand 31 december 2023	0

Kerngegevens

	Realisatie eind 2017	Realisatie eind 2018	Raming eind 2019	Raming eind 2020
A. Sociale structuur				
Aantal inwoners:	17.032	17.247	17.494	17.517
van 0-19 jaar	3.921	3.936	4.027	4.040
van 20-64 jaar	9.034	9.167	9.273	9.280
van 65 jaar en ouder	4.077	4.144	4.194	4.197
Aantal bijstandsgerechtigden Participatiewet	186	218	210	226
Aantal eenpersoonshuishoudens	2.125	2.138	2.188	2.200
Aantal meerpersoonshuishoudens	5.255	5.258	5.269	5.275
B. Fysieke structuur				
Aantal woonfuncties	7.564	7.606	7.722	7.871
Oppervlakte gemeente in ha	2.240	2.266	2.266	2.266
Oppervlakte binnenwater in ha	26	27	27	27
Oppervlakte bossen en natuurterreinen in ha	360	385	385	385
Oppervlakte openbaar plantsoen in ha	40	41	45	45
Oppervlakte bermen in ha	38	32	38	38
Lengte van verharde wegen in km	135	136	135	136
Lengte van fiets-, ruiters-, en wandelpaden in km	100	122	130	130
C. Financiële structuur				
(bedragen x € 1 mln)				
Niveau reserves en voorzieningen	27,0	28,9	28,3	28
Opbrengst onroerende zaakbelastingen	3,20	3,38	3,46	3,8
Opbrengst rioolheffing	1,49	1,54	1,56	1,6
Opbrengst afvalstoffenheffing	1,19	1,26	1,38	1,43
Algemene uitkering gemeentefonds				
Reguliere uitkering	10,8	12,7	16,7	18,2
Sociaal domein (3 D's)	5,2	5,4	1,5	1,5

Bron: CBS, BZK en eigen administratie